

STORTINGET

Stortingstidende

Referat fra møter i Stortinget

Nr. 89 · 1. juni
Sesjonen 2022–2023

Møte torsdag den 1. juni 2023 kl. 10

President: Svein Harberg

Dagsorden (nr. 89):

1. Innstilling fra arbeids- og sosialkomiteen om Samtykke til ratifikasjon av ILO-konvensjon nr. 190 om avskaffelse av vold og trakassering i arbeidslivet av 21. juni 2019 (Innst. 354 S (2022–2023), jf. Prop. 48 LS (2022–2023))
2. Innstilling fra arbeids- og sosialkomiteen om Endringer i arbeidsmiljøloven (trakassering) (Innst. 353 L (2022–2023), jf. Prop. 48 LS (2022–2023))
3. Innstilling fra arbeids- og sosialkomiteen om Endringer i lov om samordning av pensjons- og trygdeytelser og enkelte andre lover (tilpasninger til ny omstillingsstønad fra folketrygden) (Innst. 386 L (2022–2023), jf. Prop. 72 L (2022–2023))
4. Innstilling fra arbeids- og sosialkomiteen om Endringer i folketrygdloven mv. (tilpasninger til reglene om nye etterlatteytelser) (Innst. 387 L (2022–2023), jf. Prop. 77 L (2022–2023))
5. Innstilling fra arbeids- og sosialkomiteen om Representantforslag fra stortingsrepresentantene Aleksander Stokkebø, Henrik Asheim, Anna Molberg, Dagfinn Henrik Olsen, Gisle Meininger Saudland, Ingvild Wetrhus Thorsvik, Dag-Inge Ulstein og Ingunn Foss om å styrke a-krimsentrene (Innst. 388 S (2022–2023), jf. Dokument 8:198 S (2022–2023))
6. Innstilling fra arbeids- og sosialkomiteen om Pensjonar frå statskassa (Innst. 341 S (2022–2023), jf. Prop. 104 S (2022–2023))
7. Innstilling frå arbeids- og sosialkomiteen om Årsmelding 2022 for pensjonsordninga for stortingsrepresentantar og regjeringsmedlemer (Innst. 340 S (2022–2023), jf. Meld. St. 19 (2022–2023))
8. Innstilling fra utdannings- og forskningskomiteen om Lov om grunnskoleopplæringa og den vidaregåande opplæringa (opplæringslova) (Innst. 442 L (2022–2023), jf. Prop. 57 L (2022–2023))
9. Innstilling fra utdannings- og forskningskomiteen om Representantforslag fra stortingsrepresentantene Freddy André Øvstegård og Kari Elisabeth Kaski om erfaringer med skolelekser til erstatning for hjemmelekser

(Innst. 391 S (2022–2023), jf. Dokument 8:213 S (2022–2023))

10. Innstilling fra utdannings- og forskningskomiteen om Utsyn over kompetansebehovet i Norge (Innst. 472 S (2022–2023), jf. Meld. St. 14 (2022–2023))
11. Innstilling fra næringskomiteen om Samtykke til godkjenning av EØS-komiteens beslutning nr. 270/2022 om innlemmelse i EØS-avtalen av direktiv (EU) 2019/1151 (digitaliseringsdirektivet) (Innst. 413 S (2022–2023), jf. Prop. 76 LS (2022–2023))
12. Innstilling fra næringskomiteen om Endringer i register- og foretakslovgivningen mv. (digitale verktøy og prosesser, gebyrstruktur og tilknytningskrav) (Innst. 412 L (2022–2023), jf. Prop. 76 LS (2022–2023))
13. Referat

Presidenten [10:00:13]: Representantene Sverre Myrli, Even A. Røed, Wilfred Nordlund, Åslaug Sem-Jacobsen, Grete Wold og Ingiard Schou, som har vært permitterte, har igjen tatt sete.

Den innkalte vararepresentanten for Buskerud, Lavrans Kierulf, tar nå sete.

Etter ønske fra arbeids- og sosialkomiteen vil sakene nr. 1 og 2 bli behandlet under ett.

Sak nr. 1 [10:00:40]

Innstilling fra arbeids- og sosialkomiteen om Samtykke til ratifikasjon av ILO-konvensjon nr. 190 om avskaffelse av vold og trakassering i arbeidslivet av 21. juni 2019 (Innst. 354 S (2022–2023), jf. Prop. 48 LS (2022–2023))

Sak nr. 2 [10:01:16]

Innstilling fra arbeids- og sosialkomiteen om Endringer i arbeidsmiljøloven (trakassering) (Innst. 353 L (2022–2023), jf. Prop. 48 LS (2022–2023))

Presidenten [10:01:28]: Etter ønske fra arbeids- og sosialkomiteen vil presidenten ordne debatten slik: 3 minutter til hver partigruppe og 3 minutter til medlemmer av regjeringen.

Videre vil det – innenfor den fordelte taletid – bli gitt anledning til inntil seks replikker med svar etter innlegg fra medlemmer av regjeringen, og de som måtte tegne seg på talerlisten utover den fordelte taletid, får også en taletid på inntil 3 minutter.

Trine Lise Sundnes (A) [10:02:05]: Det er ikke hverdagskost å ratifisere ILO-konvensjoner, selv om mange av de norske standardene i arbeidslivet er et resultat av nettopp dette. ILO-konvensjon nr. 190 om avskaffelse av vold og trakassering i arbeidslivet er den første internasjonale konvensjonen som retter seg mot vold og trakassering i arbeidslivet.

Når en samlet komité med unntak av Fremskrittspartiet går inn for å ratifisere ILO-konvensjonen om avskaffelse av vold og trakassering i arbeidslivet, oppnår vi flere ting. Vi er med på å ta ansvar for å trygge en internasjonal avtale mot reforhandlinger drevet fram av land som ikke har de samme verdiene som oss når det gjelder vold og trakassering og folks rettssikkerhet. Nasjonalt tydeliggjør vi arbeidsmiljøloven ved å presisere vernet mot trakassering i loven og at den også innebærer et vern mot seksuell trakassering i § 4-3. Det inntas definisjoner av trakassering og seksuell trakassering i arbeidsmiljøloven, tilsvarende definisjonen i likestillings- og diskrimineringsloven. Også verneombudets påseppgaver når det gjelder psykososialt arbeidsmiljø, presiseres gjennom å ta inn i arbeidsmiljøloven en ny bokstav f i § 6-2 om arbeidstakerens psykososiale arbeidsmiljø, og at dette er ivarettatt.

Seksuell trakassering er en alvorlig og omfattende samfunnsutfordring også her hjemme. Til tross for metoo, lovforbud mot seksuell trakassering og et nytt lavterskeltilbud for saker om seksuell trakassering i Norge ser det ikke ut til at omfanget av seksuell trakassering reduseres. Seksuell trakassering er ikke bare en stor samfunnsutfordring, men også et alvorlig arbeidsmiljøproblem. På arbeidsplassen kan seksuell trakassering skje både fra ledere, medarbeidere og andre man er i kontakt med gjennom arbeidet. Det er ikke bare kvinner som utsettes. Menn og kvinner er like utsatt for seksuell trakassering, men forskning tyder på at menn sliter mer enn kvinner i etterkant.

Arbeidstilsynet meldte nylig i et tilsyn om 333 saker i serverings- og overnattingssteder at i 55 pst. av bedriftene var det enten ikke rutiner på plass for å forebygge eller håndtere seksuell trakassering, eller rutinene var mangelfulle. Arbeidstilsynet konkluderte med at utlivsbransjen gjør lite for å hindre seksuell trakassering, og over halvparten av arbeidsgiverne bryter reglene. Dette er ikke godt nok. Derfor er det viktig både å presisere loven, slik vi gjør i dag, og sikre mer åpenhet og bevisstgjøre arbeidsgivere og arbeidstakere om at seksuell trakassering ikke skal forekomme på arbeidsplassen. Derfor tydeliggjør Stortinget i dag vernet mot seksuell trakassering i arbeidsmiljøloven gjennom å ta inn ILO-konvensjon nr. 190 om avskaffelse av vold og trakassering i arbeidslivet, slik som beskrevet.

Anna Molberg (H) [10:05:23]: Det er nesten 190 000 mennesker som i løpet av 2019 rapporterte at de hadde blitt utsatt for vold eller trusler på arbeidsplasser i Norge. Det kunne da enten være fra kollegaer, klienter, kunder, pasienter eller fra elever. Tall fra levekårsundersøkelsen i samme år om arbeidsmiljø viser at rundt 90 000 mennesker i Norge som er arbeidstakere, rapporterte at de ble utsatt for mobbing på arbeidsplassen minst én gang i måneden eller mer.

ILO-konvensjonen vi behandler i dag, er den første internasjonale konvensjonen som retter seg mot vold og trakassering i nettopp arbeidslivet. Den representerer en internasjonal arbeidslivsstandard som anerkjenner alles rett til et arbeidsliv fritt for vold og trakassering, også inkludert kjønnsbasert vold og trakassering. Nå foreslår Arbeids- og inkluderingsdepartementet å ratifisere konvensjonen, noe vi fra Høyres side ønsker velkommen. Norge har allerede omfattende lovgivning på dette området, men vi har også lang tradisjon for å tilslutte oss ILOs konvensjoner, og vi godtar også internasjonal kontroll gjennom ILOs kontrollsystem.

ILO er FNs internasjonale arbeidsorganisasjon, som ble stiftet i 1919. Siden da har en rekke viktige konvensjoner blitt til, bl.a. konvensjoner som forbyr barnarbeid, tvangsarbeid og diskriminering, og konvensjoner som gir rett på likelønn, rett til å organisere seg og rett til å inngå arbeidsavtaler. Den industrielle revolusjonen medførte også et naturlig behov for å organisere arbeidstakere og sørge for anstendige arbeidsforhold, rimelig lengde på arbeidstid og medvirkning på arbeidsplassen. Vi har kommet langt siden den tid, men arbeidet med å sikre retten til anstendig arbeid på alle måter fortsetter. Derfor er det med glede at vi i dag tar del i den første internasjonale standarden som retter seg mot vold og trakassering i arbeidslivet.

Eivind Drivenes (Sp) [10:07:48]: Senterpartiet slutter seg til forslaget i proposisjonen om at Norge skal ratifisere ILO-konvensjon nr. 190 om avskaffelse av vold og trakassering i arbeidslivet. ILO-konvensjonen gjelder grunnleggende og viktige forhold i arbeidslivet. Det er bra at Norge har et omfattende regelverk som skal bidra til å sikre arbeidstakernes vern mot vold og trakassering i arbeidslivet.

Senterpartiet slutter seg videre til lovforslaget om at det presiseres at vern mot trakassering i arbeidsmiljøloven omfatter et vern mot seksuell trakassering, og at det inntas definisjoner av trakassering og seksuell trakassering i arbeidsmiljøloven, samt at verneombudets oppgaver presiseres når det gjelder psykososialt arbeidsmiljø, jf. lovforslaget om arbeidsmiljøloven § 6-2 andre ledd ny bokstav f.

Jeg vil knytte noen merknader til den siste lovendringen. Etter departementets syn er det klart at verneombudets oppgaver etter gjeldende rett omfatter både det fysiske og det psykososiale arbeidsmiljøet. Dette er i henhold til arbeidsmiljøloven § 6-2 første ledd. Senterpartiet er enig i at det kan være formålstjenlig at verneombudets oppgaver knyttet til det psykososiale arbeidsmiljøet, tydeliggjøres i loven – dette for å bidra til å øke bevisstheten om verneombudets ansvar for de psykososiale sidene av arbeidsmiljøloven.

Det er likevel viktig å understreke at det fortsatt skal være arbeidsgivers ansvar å sørge for at arbeidstakerne har et fullt ut forsvarlig psykososialt arbeidsmiljø. Lovforslaget er derfor ment som en presisering av gjeldende rett og er ikke ment å pålegge verneombudet flere ansvarsområder enn det som følger av reglene i dag. Senterpartiet legger det til grunn.

Etter et tidligere lovvedtak i år og i henhold til arbeidsmiljøloven § 6-1 første ledd gjelder følgende:

«Ved hver virksomhet som går inn under loven skal det velges verneombud. Ved virksomhet med mindre enn 10 arbeidstakere kan partene skriftlig avtale en annen ordning, herunder at det ikke skal være verneombud ved virksomheten. Hvis ikke annet er fastsatt om tiden for avtalens gyldighet, anses den som sluttet for 2 år, regnet fra den dagen den ble underskrevet. Direktoratet for arbeidstilsynet kan, etter en konkret vurdering av forholdene i virksomheten, fastsette at den likevel skal ha verneombud. Ved virksomhet med mer enn 10 arbeidstakere kan det velges flere verneombud.»

Det må altså velges verneombud i svært mange virksomheter i norsk arbeidsliv. Verneombudene har en viktig rolle i virksomhetene, definert i arbeidsmiljøloven. Det er derfor viktig at verneombudene får den nødvendige kunnskapen gjennom opplæring til å gjennomføre en enkel risikovurdering av fysiske, psykososiale og organisatoriske forhold i arbeidsmiljøet samt gjøre dem i stand til å identifisere faktorer som fremmer eller hemmer et godt psykososialt og organisatorisk arbeidsmiljø, jf. forskriften om organisert ledelse og medvirkning.

Senterpartiet vil understreke viktigheten av at departementet både følger opp tematikken rundt opplæring av verneombudene i dialog med Arbeidstilsynet og gir nødvendige avklaringer innen lovvedtakene trer i kraft.

Freddy André Øvstegård (SV) [10:11:07] (komiteens leder): Å bekjempe seksuell trakassering og vold i arbeidslivet handler om både likestilling og frihet. Vi er ikke likestilte når folks muligheter og trygghet i arbeidslivet blir begrenset av trakassering og vold. Det virker som barrierer som holder en tilbake, og som opprettholder urettferdige og skjeve maktstrukturer i

samfunnet. Når over 7 pst. av kvinner bare det siste året har opplevd seksuell trakassering jevnlig på jobb, har vi et samfunnsproblem. Derfor er saken vi behandler i dag, så viktig. På tross av stor oppmerksomhet om dette de siste årene har ikke tallene gått ned.

Jeg og SV fremmet forslag om å tydeliggjøre seksuell trakassering i arbeidsmiljøloven allerede i 2017. Nå vedtar et enstemmig storting å presisere vernet mot trakassering i arbeidsmiljøloven og at det inntas definisjoner av trakassering i arbeidsmiljøloven som tilsvarer definisjonene som er inntatt i likestillings- og diskrimineringsloven. En slik synliggjøring i loven vil kunne bidra til at partene lokalt, i virksomhetene, får et sterkere fokus på det forebyggende arbeidet mot seksuell trakassering på arbeidsplassene. En tydeliggjøring av disse lovkravene vil også kunne bidra positivt til Arbeidstilsynets veiledningsarbeid. I tillegg går et bredt flertall inn for å ratifisere ILO-konvensjonen om avskaffelse av vold og trakassering i arbeidslivet, en internasjonal arbeidslivsstandard som anerkjenner alles rett til et arbeidsliv fritt for vold og trakassering.

Dette er viktige skritt i riktig retning, men vi er nødt til å fortsette jobben. Det blir nå bare viktigere at både Arbeidstilsynet, Likestillings- og diskrimineringsombudet og Diskrimineringsnemnda har nok ressurser, både økonomisk og administrativt, til å kunne følge opp disse endringene, for det viktigste arbeidet mot seksuell trakassering er det som skjer rundt omkring på arbeidsplassene, med verneombud og tillitsvalgte.

Statsråd Marte Mjøs Persen [10:13:28]: Forslagene som behandles i dag, er en del av regjeringens arbeid for å sikre arbeidstakere et bedre vern mot trakassering og seksuell trakassering. Vi skal ha nulltoleranse for seksuell trakassering i norsk arbeidsliv.

Siden 2017 og starten på metoo-kampanjen har det vært økt bevissthet rundt uønsket seksuell oppmerksomhet i samfunnet. I Norge har vi et omfattende regelverk som skal verne arbeidstakere mot vold og trakassering i arbeidslivet, men likevel viser undersøkelser at omtrent 117 000 arbeidstakere har vært utsatt for uønsket seksuell oppmerksomhet én gang i måneden eller mer. Særlig gjelder dette unge kvinner.

For å styrke arbeidet mot trakassering og seksuell trakassering foreslår regjeringen noen endringer i arbeidsmiljøloven. Regjeringen foreslår å presisere at vernet mot trakassering i arbeidsmiljøloven også innebærer et vern mot seksuell trakassering. Vi foreslår også å innta definisjoner av trakassering og seksuell trakassering i loven. I tillegg foreslår vi å presisere verneombudets oppgaver når det gjelder psykososialt arbeidsmiljø.

Lovforslagene skal gjøre det lettere for arbeidsgivere og arbeidstakere å forstå hva som menes med trakasse-

ring og seksuell trakassering, og bidra til at verneombudene får et økt fokus på psykososialt arbeidsmiljøarbeid. Alle skal føle seg tryggt på jobb i Norge.

Regjeringen foreslår også at Norge ratifiserer ILO-konvensjon nr. 190, om avskaffelse av vold og trakassering i arbeidslivet. ILO-konvensjonen ble vedtatt 21. juni 2019 og er en internasjonal arbeidslivsstandard som anerkjenner alles rett til et arbeidsliv fritt for vold og trakassering, inkludert kjønnsbasert vold og trakassering. Dette er den første internasjonale konvensjonen som retter seg mot vold og trakassering i arbeidslivet. En bred ratifikasjon av konvensjonen blant ILOs medlemsstater vil kunne bidra til et regulert arbeidsliv med ordnede forhold for arbeidstakere på verdensbasis og en styrking av kvinners og andre sårbare gruppers stilling i arbeidslivet.

Trine Lise Sundnes (A) [10:16:02]: Ingen skal måtte tåle eller frykte å bli utsatt for seksuell trakassering på jobb, og det er først og fremst arbeidsgivers ansvar å sørge for at det ikke skjer.

Da Arbeidstilsynet meldte om tilsyn på 833 ulike serverings- og overnattingssteder, hvor halvparten hadde for dårlige rutiner eller manglende regelverk, viste det seg dessverre at ansatte i utelivsbransjen ikke er alene. Det skjer seksuell trakassering av ansatte i helse- og omsorgssektoren, i kultur- og scenesektoren, i barnevernsinstitusjoner og i forbindelse med tjenester til personer med utviklingshemming, psykiske helseutfordringer og rusproblematikk. Det er seksuell trakassering av kvinnelige fiskere på sjøen, fengselsbetjenter og butikkmedarbeidere. Eksemplene er mange og oppslagene i mediene likeså.

Det aller viktigste er at de som driver med trakassering, blir stoppet, at de som har ansvaret, tar ansvar, og at alle skikkelige arbeidsgivere både avstår fra trakassering og står opp for dem som rammes av det.

Presidenten [10:17:12]: Flere har ikke bedt om ordet til sakene nr. 1 og 2.

Etter ønske fra arbeids- og sosialkomiteen vil sakene nr. 3 og 4 vil bli behandlet under ett.

Sak nr. 3 [10:17:49]

Innstilling fra arbeids- og sosialkomiteen om Endringer i lov om samordning av pensjons- og trygdeytelser og enkelte andre lover (tilpasninger til ny omstillingsstønad fra folketrygden) (Innst. 386 L (2022–2023), jf. Prop. 72 L (2022–2023))

Sak nr. 4 [10:18:09]

Innstilling fra arbeids- og sosialkomiteen om Endringer i folketrygdløven mv. (tilpasninger til reglene om nye

etterlatteytelser) (Innst. 387 L (2022–2023), jf. Prop. 77 L (2022–2023))

Presidenten [10:18:24]: Etter ønske fra arbeids- og sosialkomiteen vil presidenten ordne debatten slik: 3 minutter til hver partigruppe og 3 minutter til medlemmer av regjeringen.

Videre vil det – innenfor den fordelte taletid – bli gitt anledning til inntil seks replikker med svar etter innlegg fra medlemmer av regjeringen, og de som måtte tegne seg på talerlisten utover den fordelte taletid, får også en taletid på inntil 3 minutter.

Henrik Asheim (H) [10:18:52] (ordfører for sakene nr. 3 og 4): La meg begynne med å takke komiteen for godt og effektivt arbeid med disse to proposisjonene. Det er egentlig to parallelle proposisjoner regjeringen har lagt frem for Stortinget, som en oppfølging av lovvedtak fra Stortinget i forrige periode, 18. desember 2020, om en reform av etterlatteytelsene. De tilpasningene som regjeringen nå legger frem, er ment både å rette opp utilsiktede virkninger og presisere enkelte endringer for å unngå at det oppstår misforståelser. Det er også et mindretallsforslag fra Fremskrittspartiet, SV og Rødt om å evaluere disse endringene, og jeg antar at representanter fra de partiene vil argumentere for det forslaget. Det er et bredt flertall i komiteen som kommer til å støtte endringene i proposisjonene.

Dette fullfører dermed det som kan tre i kraft 1. januar 2024 – svært viktige endringer i etterlatteytelsene. Prosessen begynte egentlig allerede i 2015, da Solberg-regjeringen oppnevnte et utvalg som skulle gjennomgå disse ytelsene. Bakgrunnen for det var at etterlatteytelsene nærmest var uendret helt tilbake til 1967, samtidig som samfunnet vårt har endret seg betydelig, både ved at flere kvinner er i jobb – heldigvis, kan man si – og at vi har nye familiestrukturer. Det utvalget som ble nedsatt i 2015, la frem NOU 2017: 3, med forslag til reform av etterlatteytelsene. Dette ble så sendt på høring før Solberg-regjeringen fikk vedtatt endringene, altså i desember 2020.

De viktige grepene som ble vedtatt den gangen, var først og fremst at etterlattepensjonen ble omgjort til en tidsbegrenset omstillingsstønad. Når pensjonsreformen og systemet vårt sier at det skal lønne seg å jobbe, at vi ønsker at flest mulig skal komme i arbeid, er det viktig å endre disse støtteordningene for å gi omstilling til å komme i arbeid istedenfor å være på en lav etterlattepensjon resten av livet. I Stortinget ble det vedtatt betydelige modereringer, bl.a. at de over 60 år som mister sin ektefelle, vil kunne motta støtten til de er 67 år dersom de har svak tilknytning til arbeidslivet. Det andre viktige grepet var at man samtidig økte barnepensjonen, slik at barn som mister sine foreldre, enten én eller to, får en

økt pensjon, økt økonomisk støtte, som gjør at de kan klare seg bedre i årene som kommer.

Det er skjebnens ironi at jeg faktisk var fungerende arbeidsminister da dette ble vedtatt. Jeg hadde den tvilsomme gleden å bli relativt kritisk omtalt for de endringene som ble gjort, fra det som i dag er regjeringspartiene. Blant annet ble jeg beskyldt for å svikte enkene. Derfor er jeg ekstra glad for at de to partiene som beskyldte meg for det den gangen, nå kommer til å stemme for, slik at dette kan tre i kraft 1. januar 2024, for dette er det siste grepet for å få pensjonsreformen på plass.

Tuva Moflag (A) [10:22:14]: Fra meg skal det ikke komme noen omtaler av tidligere fungerende arbeidsminister – fung. ass., hvis det er lov å si det parlamentarisk. Saksordføreren har gitt en ryddig redegjørelse av behandlingsløpet for disse sakene gjennom de senere årene. Prop. 72 L for 2022–2023 og Prop. 77 L for 2022–2023 er en oppfølging av etterlattereformen som ble vedtatt i desember 2020. Hovedgrepene i etterlattereformen handler om å gå fra varige ytelser for etterlatte til tidsbegrensede omstillingsytelser, som skal bidra til at man stimulerer til både selvforsørgelse og arbeidsdeltakelse. Ytelser til barn ble betydelig styrket gjennom forslagene som ble lagt fram i etterlattereformen, og også ytterligere styrket gjennom Stortingets behandling.

De proposisjonene vi behandler her i dag, sørger for at endringene kan tre i kraft som planlagt fra 1. januar 2024. Som saksordføreren omtalte, ble etterlattereformen lagt fram av regjeringen Solberg og vedtatt av det politiske flertallet fra forrige periode. Vi behandler i dag forslag om samordning av pensjons- og trygdeytelser samt oppdatering av henvisninger og tilpasninger av regelverket.

Proposisjonene klargjør også forholdet til internasjonal rett og Norges forpliktelser med tanke på trygdekoordinering. Vi får på plass folkerettsmarkører, som også er i tråd med den behandlingen vi har hatt av oppfølging av Prop. 71 L for 2019–2020. Oppfølgingen som vedtas i dag, vedtas med et bredt politisk flertall, og da har vi en forutsigbarhet knyttet til hvilke regler som gjelder fra 1. januar 2024.

Per Olaf Lundteigen (Sp) [10:24:37]: Saken gjelder endringer i folketrygdloven, tilpasning av reglene om nye etterlatteytelser.

Arbeiderpartiet og Senterpartiet, dagens regjeringspartier, gikk imot de svekkelser av etterlatteytelsene som Solberg-regjeringa la fram i forrige stortingsperiode. Dagens lovforslag fra Støre-regjeringa følger imidlertid opp Solberg-regjeringas svekkede etterlatteytelser. Det vil jeg beklage. Men dette er realiteten som regje-

ringspartienes stortingsrepresentanter har valgt å forholde seg til.

Jeg vil knytte noen få ord til internasjonal rett og trygdekoordinering innenfor EØS-avtalen. Jeg vil understreke at EØS-avtalens hoveddel gir borgere fra EØS-stater rett til fri bevegelighet og likebehandling.

Disse individuelle rettighetsbestemmelsene var ikke en del av trygdekoordineringsutvalgets mandat. Utvalgets drøftinger av forbindelsen mellom bestemmelsene i trygdeforordningen og de alminnelige reglene om fri bevegelighet i traktatene ga dermed ikke grunnlag for departementets konklusjon om at de fleste praktiske problemstillinger som kan oppstå når det gjelder etterlatteytelser fra folketrygden i forbindelse med at EØS-borgere bor, oppholder seg eller arbeider i flere EØS-stater, er løst gjennom trygdeforordningen. I denne koordineringen har Norge ingen handlefrihet, men må gi samme rettigheter og plikter til alle EU/EØS-borgere.

Senterpartiet har merket seg at departementet i omtalen av den foreliggende proposisjonen om EØS-avtalen som ramme for trygdekoordinering i EØS, viser til NOU 2021: 8 og trygdekoordineringsutvalget. Her viser jeg, som sagt, til flertallets merknad i Innst. 33 L for 2022–2023, som viser at de individuelle rettighetsbestemmelsene ikke var en del av trygdekoordineringsutvalgets mandat, og at betydningen av dem, og dermed konsekvensen av Høyesteretts storkammerdom av 2. juli 2021, derfor ikke var utredet som grunnlag for framleggelsen av Prop. 71 L for 2021–2022. Trygdekoordineringsutvalgets mandat og arbeid var altså fra før avklaringene fra EFTA-domstolen og Høyesterett forelå. Avslutningsvis vil jeg derfor presisere noe som er svært viktig: Praktisering av de lovendringer som vi gjør i dag, må være i samsvar med flertallsmerknadene i Innst. 33 L fra 2022–2023.

Freddy André Øvstegård (SV) [10:27:39] (komiteens leder): Som saksordføreren har vært inne på, har vi her en rekke tekniske tilpasninger i lovverket som følge av den tidligere regjeringens reform av etterlatteytelsene.

SV går ikke imot de lovtekniske endringene vi vedtar her i dag, når reformen først er iverksatt, men vi vil minne om at vi gikk imot flere av de endringene i utgangspunktet. Begrunnelsen for det var at dette rammet veldig tydelig usosialt, og det rammet veldig tydelig særlig kvinner. Derfor fremmer vi et forslag i dag om å evaluere etter tre år for å se hvordan dette slår ut for folk. Det skulle egentlig bare mangle at vi ikke følger skikkelig med på konsekvensene når denne salen gjør endringer som er viktige i folks liv, særlig når det er snakk om folk i en sårbar situasjon.

Derfor tar jeg opp forslaget vårt i saken.

Presidenten [10:28:36]: Representanten Freddy André Øvstegård har tatt opp det forslaget han refererte til.

Statsråd Marte Mjøs Persen [10:28:52]: Regjeringen har i to proposisjoner lagt fram forslag om endringer i folketrygdloven, samordningsloven og enkelte andre lover. Forslagene er en oppfølging av vedtaket Stortinget gjorde i desember 2020, da det ble vedtatt en reform av folketrygdens ytelser til etterlatte. Kort oppsummert innebærer reformen at dagens etterlattepensjon erstattes av en tidsbegrenset omstillingsytelse med aktivitetsplikt. Videre innebærer reformen en forenkling og en betydelig styrking av ytelser til etterlatte barn. Reformen innebærer også at fordeler for etterlatte i beregningen av folketrygdens uføretrygd og alderspensjon fases ut.

Forslagene om endringer i de lovene som legges fram nå, er i stor grad nødvendige tilpasninger for at reformen skal kunne tre i kraft 1. januar 2024. Forslagene inkluderer enkelte opprettinger og presiseringer. Det innføres også såkalte folkerettsmarkører i revidert kapittel 17 og nytt kapittel 17 A i folketrygdloven. Disse folkerettsmarkørene påpeker at bestemmelsene i folketrygdloven skal fravikes i den utstrekning det er nødvendig av hensyn til relevante bestemmelser i EØS-avtalens hoveddel, trygdeforordningen, gjennomføringsforordningen og bi- og multilaterale trygdeavtaler.

Forslagene gjelder også tilpasninger i reglene for bruttoberegnet offentlig tjenestepensjon og personskadetrygd. Tilpasningene i bl.a. samordningsloven er gjort som følge av endringene i folketrygden.

Jeg er glad for at komiteen støtter regjeringens forslag.

Stortinget har altså vedtatt en reform av folketrygdens ytelser til etterlatte. Denne regjeringen følger nå opp dette, slik at Stortingets vedtak kan tre i kraft fra nyttår.

Presidenten [10:30:37]: Det blir replikkordskifte.

Henrik Asheim (H) [10:30:48]: Nå er det slik at i denne innstillingen har ikke regjeringspartiene noen merknader. De skriver simpelthen ingenting om hva de mener om denne saken, men stemmer for den. Så sa representanten Lundteigen i dag at dette svekker etterlatteytelsene. Da er mitt spørsmål til statsråden: Er statsråden enig i at det som hun og regjeringen har lagt frem, som Stortinget i dag kommer til å vedta, og som trer i kraft 1. januar, svekker etterlatteytelsene?

Statsråd Marte Mjøs Persen [10:31:17]: Som ansvarlige styringspartier vil vi måtte følge opp vedtak som er gjort av tidligere stortingsflertall, også vedtak

som vi har vært uenig i. Regjeringspartiene har i Hurdalsplattformen angitt hvilke politiske saker vi vil jobbe for å realisere.

Jeg har også lyst til å si at siden dagens etterlatteordninger ble innført på 1960-tallet, som representanten Asheim også påpekte i sitt innlegg, har vi vært gjennom store samfunnsendringer. Det store flertallet av etterlatte i dag er i arbeid og har egen inntekt. Trygdesystemet er også forbedret, bl.a. med bedre minsteytelser.

De nye opptjeningsreglene i alderspensjonen som gjelder fullt ut fra 1963-kullet, har en rekke gode egenskaper, som bl.a. gunstigere opptjening ved ulønnet omsorgsarbeid og ingen såkalt minstepensjonsfelle, så dette tror jeg skal gå helt greit.

Henrik Asheim (H) [10:32:19]: Jeg synes siste del av svaret var veldig gode argumenter for å gjøre de endringene som vi nå vedtar, og som Solberg-regjeringen foreslo.

Den første delen av innlegget handlet om at man av og til er nødt til å gjøre ting man ikke er for, og da er det litt uklart hvorfor man stiller til valg, for hele poenget var at disse endringene ble vedtatt med et annet flertall i Stortinget. Den gangen mente både Arbeiderpartiet og Senterpartiet at det var fælt, grusomt og dårlig, og så får man et nytt flertall.

Det er overgangsordninger, de har ikke trådt i kraft. Faktisk kommer disse proposisjonene for at det skal kunne tre i kraft. Det er ingenting som hindrer statsråden i å endre det dersom regjeringen og flertallet på Stortinget nå mener noe annet.

Dette er ikke for å bore i det, for vi får jo flertall for det som vi alltid har ment, og som vi mener er riktig, men jeg synes det er litt uredelig eller upresist fra en regjering å si at man er bundet på hender og føtter, og at dette er noe man simpelthen bare er nødt til å gjøre.

Er det slik at statsråden egentlig er mot å gjøre de endringene som hun har fremmet i proposisjoner til Stortinget nå, som trer i kraft 1. januar?

Statsråd Marte Mjøs Persen [10:33:19]: Jeg har bare lyst til å gjenta det jeg sa i sted: Når det har vært stortingsflertall i denne saken, følger vi det opp som et ansvarlig styringsparti for at loven skal kunne tre i kraft til den tiden som er angitt. Regjeringspartiene har angitt i Hurdalsplattformen hvilke saker vi ønsker å prioritere, og også reversere, for den del, og dette er ikke en av de sakene.

Jeg har heller ingen problemer med å argumentere for at noen av disse endringene kan være til gunst. For eksempel er endringene i barns rettigheter positive, sånn at de får sikret sin framtid dersom de er så uheldige at de mister en eller begge sine foreldre.

Henrik Asheim (H) [10:34:18]: Å øke barnepensjonen tror jeg Stortinget er veldig for – eller det vet vi at det er, for det har vi vedtatt mange ganger. Betyr det at statsråden nå mener at det egentlig er galt å endre etterlattepensjonen til en omstillingsstønad, eller er statsråden for den endringen?

Statsråd Marte Mjøs Persen [10:34:39]: Det har jo blitt påpekt i denne debatten at samfunnet har endret seg betydelig siden folketrygden ble vedtatt, og siden 1960-tallet. Blant annet jobber kvinner i mye større grad enn det de gjorde før. Man har også fått utvidede rettigheter i folketrygden knyttet til det å ta ansvar for omsorgsarbeid, f.eks. i ulønnet permisjon. Dermed tror jeg at konsekvensene av å avvikle den ordningen vil være mye mindre i dagens samfunn, når kvinner jobber så mye mer, enn det det ville vært for noen år tilbake, da kjønnslikestillingen var kommet mye kortere, og flere kvinner sto utenfor arbeidslivet.

Presidenten [10:35:29]: Replikordskiftet er dermed omme.

Flere har heller ikke bedt om ordet til sakene nr. 3 og 4.

Sak nr. 5 [10:35:37]

Innstilling fra arbeids- og sosialkomiteen om Representantforslag fra stortingsrepresentantene Aleksander Stokkebø, Henrik Asheim, Anna Molberg, Dagfinn Henrik Olsen, Gisle Meininger Saudland, Ingvild Wetrhus Thorsvik, Dag-Inge Ulstein og Ingunn Foss om å styrke a-krimsentrene (Innst. 388 S (2022–2023), jf. Dokument 8:198 S (2022–2023))

Presidenten [10:36:02]: Etter ønske fra arbeids- og sosialkomiteen vil presidenten ordne debatten slik: 3 minutter til hver partigruppe og 3 minutter til medlemmer av regjeringen.

Videre vil det – innenfor den fordelte taletid – bli gitt anledning til inntil seks replikker med svar etter innlegg fra medlemmer av regjeringen, og de som måtte tegne seg på talerlisten utover den fordelte taletid, får også en taletid på inntil 3 minutter.

Per Olaf Lundteigen (Sp) [10:36:36] (ordfører for saken): Jeg vil takke for initiativet til Dokument 8-forslaget og for et godt samspill i komiteen.

For å få avklaringer i vårt politiske arbeid er det avgjørende viktig å definere hva vi snakker om. Hvis utgangspunktet for politisk arbeid er uklart, blir bestandig resultatet dårlig for dem som ønsker opprydning – så også for arbeidslivskriminalitet. Derfor har komiteen valgt å referere til både skatteetatens og Økokrims defi-

nisjon av hva som er arbeidslivskriminalitet, slik at vi står på trygg, fast grunn.

Det er en samstemt komité som sier at vi er enige om at all arbeidslivskriminalitet betyr at norsk lov brytes. Derfor understreker komiteen viktigheten av at norske lover og forskrifter gir entydige avklaringer av hva som er lov, og hva som er ulov. Det er også en enstemmig komité som sier at det er avgjørende viktig og nødvendig å redusere omfanget av arbeidslivskriminalitet, og at den skal holdes lavest mulig – sjølsagt, vi følger norsk lov.

Komiteen understreker også behovet for en tydelig avklaring av a-krimsentrenes arbeidsoppgaver og dermed rollefordelingen mellom a-krimsentrene på den ene sida og de sjølstendige etatene på den andre sida. Merverdien i a-krimsentrene skjer gjennom tverrfaglig samarbeid og deling av opplysninger.

Komiteens flertall, alle unntatt Høyre og Fremskrittspartiet, beskriver at det er viktig å forstå forskjellen mellom arbeidslivskriminalitet og sosial dumping. Det er etter vår mening vesentlig å referere til LOs definisjon av sosial dumping, hvor det heter:

«Med sosial dumping menes særlig at utenlandske arbeidstakere som utfører arbeid i Norge får vesentlig dårligere lønns- og arbeidsvilkår enn norske arbeidstakere.»

Derfor er førstelinjeforsvaret mot både sosial dumping og arbeidslivskriminalitet å styrke det velorganiserte arbeidslivet. Dagens EØS-arbeidsmarked har ført til et behov for allmenngjøring av lønnsbestemmelsene i stadig flere tariffavtaler, for dermed å gjøre det etter loven ulovlig å drive med sosial dumping. Dette må videreføres. På samme måte må vi videreføre arbeidet med norgesmodellen for å sikre seriositetskrav og krav til aktsomhetsvurderinger.

Senterpartiet og Arbeiderpartiet viser til at regjeringen har framlagt en handlingsplan mot sosial dumping og arbeidslivskriminalitet i 2022. Vi skal legge fram ytterligere en statusrapport senere i år, og derfor ser ikke regjeringspartiene behov for forslagene nr. 1–3. Vi støtter imidlertid forslagene til vedtak I–IV, slik de framgår av innstillinga.

Runar Sjøstad (A) [10:39:55]: Først vil jeg også takke forslagsstillerne for å ha tatt opp denne saken, som handler om å styrke a-krimsentrene. Komiteen ba om statsrådets vurdering av forslaget, og jeg viser derfor til statsrådets svarbrev av 28. april i år. Som ledd i komiteens behandling ble det også åpnet opp for skriftlige innspill, og det kom tre skriftlige innspill.

Arbeidslivskriminalitet er handlinger som bryter med norske lover om lønns- og arbeidsforhold, trygder, skatter og avgifter, de er gjerne utført organisert og ut-

nytter arbeidstakere eller virker konkurransevridende og undergraver samfunnsstrukturen. Forslagsstillerne retter oppmerksomheten mot viktigheten av at myndighetenes innsats, verktøy og organisering og etatens hjemler fungerer effektivt i arbeidet med å avdekke og bekjempe arbeidslivskriminalitet og gir de nødvendige resultater. Det er viktig med en avklaring av a-krimsentrenes arbeidsoppgaver og rollefordeling på den ene siden og Arbeidstilsynet, skatteetaten, politiet og arbeids- og velferdsetaten på den andre siden.

Førstelinjeforsvaret mot både sosial dumping og arbeidslivskriminalitet er et velorganisert arbeidsliv med høy organisasjonsgrad på både arbeidsgiver- og arbeidstakersiden. Det er selvsagt ikke et likhetstegn mellom uorganiserte arbeidsgivere og arbeidstakere og arbeidslivskriminalitet, men et velorganisert arbeidsliv med gode lønns- og arbeidsforhold gir trygghet for arbeidstakerne og forebygger sosial dumping.

Regjeringen har tatt en rekke grep. Regjeringen la høsten 2022 fram en handlingsplan mot sosial dumping og arbeidslivskriminalitet og en strategi mot arbeidslivskriminalitet. Handlingsplanen inneholder 35 konkrete tiltak mot sosial dumping og arbeidslivskriminalitet. Handlingsplanen vil følges opp med en statusrapport til høsten, og videre innsats vil drøftes med hovedorganisasjonene i arbeidslivet.

Solberg-regjeringen har tidligere nedsatt flere ekspertutvalg som har arbeidet med spørsmål om tilknytning til arbeidslivet, uten at partene i arbeidslivet har vært representert. Arbeiderparti–Senterparti-regjeringen vil fornye og forsterke trepartssamarbeidet og sørge for at partene i arbeidslivet er representert i alle relevante regjeringsutvalg.

Det er nødvendig med en aktiv innsats fra myndighetenes side for å kunne bevise og dernest straffe kriminell adferd på arbeidslivsområdet. Jeg er derfor glad for at en samlet komité i dag legger fram en tilråding med flere forslag til vedtak, som hver for seg og samlet vil bidra i kampen for å bekjempe arbeidslivskriminalitet.

Aleksander Stokkebø (H) [10:43:02]: Jeg vil takke saksordføreren og komiteen for godt arbeid og samarbeid, og jeg er veldig glad for at vi nok en gang finner sammen, denne gangen om fire nye gjennomslag i kampen mot arbeidslivskriminalitet.

Politiet har fra starten av hatt en avgjørende rolle i a-krimsentrene, men i 2021 la Økokrim fram en juridisk vurdering som konkluderte med at politiloven § 7 ikke gir hjemmel for å delta i tverretattlig kontrollvirksomhet, og at den deltakelsen som hittil har funnet sted, kan ha vært ulovlig. Som en konsekvens har politiet trukket seg mer og mer tilbake og avstår ofte fra kontrollvirksomhet i regi av sentrene. De som velger å delta, frykter

situasjoner med straffefølgelse for brudd på politiloven.

Sånn kan vi ikke ha det. Vi ønsker at politiet skal være i frontlinjen i kampen mot a-krim. Derfor ber vi regjeringen sikre tydelige hjemler for politiets deltagelse, både i kontrollvirksomheten og i kunnskapsbyggingen med sentrene. Samtidig ber vi regjeringen sørge for at a-krimsentrene prioriterer operative kontroller, sanksjonering og etterforskning av det man avdekker, og vi gir en tydelig føring om å prioritere arrest og utlegg hos de kriminelle.

Selv med økte ressurser og tydelige føringer vil a-krimsentrene og etatene aldri kunne ha den komplette oversikten uten å samarbeide og samspille med andre. Det er derfor avgjørende å ha en tett dialog med offentlige myndigheter, næringsliv og frivillige organisasjoner. Det finnes mange ikke-statlige aktører som kan gi verdifulle bidrag, bl.a. Fair Play Bygg, som har spesialisert seg på å jobbe for et seriøst arbeidsliv, og som kjenner feltet og ofrene for arbeidslivskriminaliteten godt. De sitter på mye kunnskap som kan være nyttig her.

Derfor vedtar vi også at a-krimsentrene framover skal ha en plan for samarbeidet med ikke-statlige aktører som er tett på ofrene for arbeidslivskriminalitet, og at det skal etableres et kontaktpunkt, slik at det blir lettere for de eksterne å komme i kontakt.

Med det vil jeg igjen takke for det gode samarbeidet. Jeg gleder meg over fire nye gjennomslag og framskritt i kampen mot arbeidslivskriminalitet.

Jeg tar opp mindretallsforslagene i saken.

Presidenten [10:45:56]: Representanten Aleksander Stokkebø har tatt opp de forslagene han refererte til.

Dagfinn Henrik Olsen (FrP) [10:46:06]: En samlet komité og medlemmene i komiteen har gjentatte ganger i debatter i denne salen vært enige om at vi skal ha et norsk arbeidsliv som skal være både sunt og godt. Fremskrittspartiet har vært pådriver for å etablere a-krimsentrene, men vi har også sett hele veien at verktøykassen til jobben som skal gjøres, nok trenger å styrkes betraktelig. Vi har sett undersøkelser og oppslag i mediene som viser at vi fortsatt har en vei å gå for å få luket ut lønnsstyverier og usunne arbeidsforhold. Vi har også sett at aktører slipper unna med små forelegg for store lønnsstyverier, og at politiet uttaler seg om at de ikke føler at de har de rette hjemlene på plass for å delta på en god måte.

Da er det nødvendig at vi synliggjør verktøykassen ved å prioritere operative tjenester, etterforskning og sanksjonering, og at vi prioriterer arrest og utlegg og sikrer at politiet får de hjemlene de etterspør. Vi trenger også å samarbeide tverrfaglig på en mye bedre måte, og vi trenger samarbeid med – som det ble sagt i forrige

innlegg – andre ikke-offentlige aktører. Det er en stor vei å gå, men alle de forslagene som er fremmet i denne saken som ikke har flertall, er nok forslag som på en eller annen måte vil bli fulgt opp videre.

Fra Fremskrittspartiets side er vi i hvert fall glad for de forslagene vi er enige om, for det viser at vi sammen ønsker å gjøre en jobb på dette feltet. Vi er spent på det regjeringen selv sier de skal komme med i denne saken, men vi tror at vi i iallfall i sum skal klare å komme nærmere mål og få luket ut dem som ikke ønsker et sunt og godt arbeidsliv, men ønsker å profitere på arbeidstakernes lønn og arbeidsforhold.

Freddy André Øvstegård (SV) [10:48:50] (komiteens leder): Norsk arbeidsliv er heldigvis preget av anstendige og seriøse forhold, og det er resultatet av mange tiårs tilkjempede rettigheter og høy grad av organisering. Men det har også vokst fram useriøse aktører som bryter norsk lov, og som utnytter arbeidsfolk. Vi har f.eks. nylig sett i Dagsavisen hvordan lønnsstyveri dessverre brer om seg. Derfor er det behov for å skru til innsatsen mot arbeidskriminalitet ytterligere, og jeg er glad for at det har blitt dannet, med SVs stemmer, en rekke gode flertall og enstemmige tiltak i denne saken. Komiteen er f.eks. samstemt om at det er behov for en tydelig avklaring av arbeidsoppgaver og rollefordeling. Komiteen er også samstemt om å be regjeringen sørge for at operative kontroller, arrest og utlegg og en plan for samarbeid med ikke-statlige aktører blir prioritert, og å sikre at politiet har tydelige hjemler for deltakelse i dette arbeidet, for å nevne noe.

Så er det noen forslag som SV ikke støtter i dag, og det er særlig basert på tilbakemeldinger fra tillitsvalgte som er tett på problemet, enten i bransjer som er rammet, eller tillitsvalgte i de etatene som jobber med problemet. Derfor er det bl.a. sagt tydelig at det er en presset ressursituasjon, og at vi derfor er nødt til å prioritere de viktigste tiltakene i denne omgangen.

Til slutt vil jeg trekke fram det som er aller viktigst, og som jeg også startet med, nemlig organiseringen av arbeidslivet. Alle komiteens medlemmer, utenom de fra Fremskrittspartiet og Høyre, slår fast at det viktige førstelinjeforsvaret både mot sosial dumping og mot arbeidslivskriminalitet er et velorganisert arbeidsliv og det å få opp organisasjonsgraden. Der spiller det offentlige en rolle gjennom seriøsitetsskrav ved anskaffelser og innkjøp, og det bør vi få mer av i både kommuner og stat.

Mímir Kristjánsson (R) [10:51:01]: Representanten Øvstegård begynte med å si at det aller meste er på stell i norsk arbeidsliv, og det har han helt rett i. Samtidig jubler vi jo ikke over at det er slik at ni av ti ganger når du går på gaten, blir du ikke ranet. Poenget er at det-

te arbeidet, som komiteen har jobbet med over tid, handler om å tette de hullene som finnes i arbeidslivet, der det foregår alvorlig arbeidslivskriminalitet.

Jeg vil berømme Høyre og representanten Stokkebø for det initiativet de har tatt i denne saken. Jeg tror ikke at komiteen er noen motstander av regjeringen på dette området, men det som er tydelig her, er at et samstemt politisk miljø ønsker en kraftig opptrapping i kampen mot de useriøse og de kriminelle i norsk arbeidsliv. Det som er nytt og ekstra gledelig, er at også høyresiden er med på å ta denne kampen ved gjentatte ganger å danne flertall for at vi kan skjerpe de reglene og de sanksjonsmulighetene som finnes, både for Arbeidstilsynet og for politiet i denne sammenheng. Høyresiden fortjener i mine øyne ros for at man her har samlet seg om en marsjordre – som jeg tror er helt tverrpolitisk – til regjeringen og til alle involverte etater og organisasjoner om at innsatsen må skjerpes.

Arbeidslivskriminalitet er profittmotivert. Man driver med arbeidslivskriminalitet fordi man tror man kan tjene penger på det. Ganske lenge har det vært slik i Norge at det er ganske trygt å tjene penger på det, fordi de få som blir tatt, er unntakene, og når de blir tatt, er straffene så lave at det heller ikke monner noe særlig – det har ikke den avskrekkende effekten. Akkurat derfor er det så viktig at vi får samordnet de to sporene vi jobber med her – Arbeidstilsynet på den ene siden og politiet på den andre – på en slik måte at det setter skrekk i de menneskene som på en kynisk måte prøver å utnytte arbeidstakere i norsk arbeidsliv. Dette, og de forslagene vi vedtar i dag, er et skritt i så måte.

Så vil jeg legge til – fordi jeg mener det er viktig å legge til i alle sammenhenger – at også den sivile innsatsen som gjøres fra sivilsamfunnet, organisasjonen Fair Play Bygg og ikke minst fra fagbevegelsen, er helt uvurderlig og må støttes opp om.

Derfor er jeg enig i det representanten Lundteigen sa helt til å begynne med, nemlig at det avgjørende i denne kampen handler om at vi har et organisert og skikkelig arbeidsliv. Hvis vi har det, vil behovet for politi og politihjemler være veldig mye mindre enn det er i dag.

Ingvild Wetrhus Thorsvik (V) [10:54:17]: Arbeid gir oss økonomisk frihet og muligheten til å utvikle oss som mennesker og medborgere. Vi bidrar til fellesskapet, til egen og andres velstand. Arbeidslivet skal være trygt og godt å være i. Alle som jobber, skal kunne stole på at storsamfunnet tar arbeidslivskriminalitet på alvor, at vi sørger for at vi beskytter dem som trenger det, og følger opp dem som utnytter andre.

Det å bekjempe arbeidslivskriminalitet handler om å sikre grunnleggende rettigheter for alle i yrkeslivet,

også de som ikke er fagorganisert. Det er spesielt viktig for å beskytte dem som utsettes for sosial dumping i arbeidslivet, for i mange tilfeller har de ikke en fagforening å kunne støtte seg på.

Den jobben blir stadig tøffere, for arbeidslivskriminaliteten og bakpersonene blir stadig mer sofistikerte, organiserte og finner stadig nye måter å utnytte mennesker på. Disse menneskene er ofte i sårbare situasjoner. De utnyttes på det stedet der de jobber, der de tjener til livets opphold og forsørger seg selv. Derfor har Venstre, sammen med de andre borgerlige partiene, fremmet dette forslaget.

Arbeidslivskriminalitet stjeler fra fellesskapet og skaper mer utrygghet for vanlige arbeidstakere. For dem som utsettes for overgrepene, kan det dreie seg om at man utsettes for lønnsstyveri, at man utsettes for risikofyllt arbeid man ikke skulle ha gjort, at man innkvarteres i helsefarlige eller uverdige boliger. Det er også eksempler på at arbeidstakere blir utsatt for ID-tyveri, er i ufrie relasjoner med arbeidsgiver og er utsatt for vold eller trussel om vold på en måte som gjør at det kommer inn under forbudet mot tvangsarbeid.

Venstre i regjering var med på å etablere sentre for å bekjempe arbeidslivskriminalitet, a-krimsentrene, nettopp fordi vi vet at vi står overfor aktører som viser muskler og stadig mer sofistikerte måter å utnytte mennesker og stjele fra storsamfunnet på. Mangel på informasjon er fortsatt en stor utfordring i møte med arbeidslivskriminalitet og sosial dumping. Forbrukerne må få mer informasjon, slik at de kan unngå å engasjere useriøse aktører som bryter med norske arbeidsvilkår. Vi må også sørge for at man klarer å samarbeide godt på tvers av Nav, skatteetaten, politiet, Arbeidstilsynet og andre relevante instanser. De som lider dersom vi ikke klarer det, er de menneskene som utsettes for kriminalitet på et sted der de – i landet som ofte smykker seg med å ha verdens strengeste arbeidsmiljølov – skal kunne føle seg trygge, nemlig på arbeidsplassen.

Jeg er glad for å se at det er flertall for flere av forslagene i denne saken, men jeg skulle gjerne ha sett flertall også for mindretallsforslagene, nettopp fordi de er så viktige i kampen mot arbeidslivskriminalitet.

Statsråd Marte Mjøs Persen [10:57:20]: Det er gledelig at det er bred politisk tilslutning til behovet for å styrke innsatsen mot kriminalitet i arbeidslivet. Representantforslaget tar opp viktige tema. I innstillingen understreker komiteen at myndighetene må være effektivt organisert og ha gode verktøy for å bekjempe arbeidslivskriminalitet. Jeg er helt enig i det. I samarbeid med finansministeren og justis- og beredskapsministeren vil jeg følge opp flertallsinnstillingen fra komiteen, i dialog med våre underliggende etater. Regjering

gen deler fullt ut intensjonen om å styrke etatenes samarbeid og gi dem et godt handlingsrom for å jobbe effektivt sammen.

Innsats mot sosial dumping er etter mitt syn en nødvendig forutsetning for innsats mot arbeidslivskriminalitet. Trygge arbeidstakere i hele og faste stillinger hos ansvarlige arbeidsgivere gir det beste vernet mot sosial dumping. Arbeidslivskriminaliteten handler om systematiske lovbrudd på ulike områder. Det kreves bredt samarbeid og mange virkemidler for å forebygge og bekjempe arbeidslivskriminalitet.

Organiserte arbeidstakere og arbeidsgivere er førstelinjeforsvaret mot sosial dumping og arbeidslivskriminalitet. Jeg er glad for at det er en samstemt komité som understreker betydningen av det organiserte arbeidslivet. Innsatsen mot sosial dumping og arbeidslivskriminalitet må skje i et nært samarbeid med partene i arbeidslivet.

Også ikke-statlige aktører er viktige samarbeidspartener for regjeringen. Ikke minst gjelder det de som gir bistand til arbeidstakere som blir ofre for utnyttelse i arbeidslivet. Arbeidstilsynet, arbeids- og velferdsetaten, skatteetaten og politiet har et omfattende og systematisk samarbeid mot arbeidslivskriminalitet. Det foregår nasjonalt mellom etatene, på åtte a-krimsentre og i et organisert lokalt samarbeid i øvrige deler av landet. Samarbeidet foregår på tvers av myndighetsområder og sektoransvar og skjer mellom selvstendige etater med sine respektive mål og ansvarsområder. Derfor kan det også være utfordringer.

I regjeringens handlingsplan mot sosial dumping og arbeidslivskriminalitet er det et sentralt tiltak å styrke og videreutvikle det tverretatlige samarbeidet. En evalueringsrapport fra KPMG peker på at samarbeidet er av stor verdi, men at det samtidig er flere forbedringsområder. Arbeids- og inkluderingsdepartementet, Finansdepartementet og Justis- og beredskapsdepartementet har gitt et felles oppdrag til etatene om å vurdere anbefalingene i rapporten med sikte på å videreutvikle sitt samarbeid. Etatene vil komme med sin tilbakemelding til departementene i forbindelse med årsrapporteringen i mars 2024.

Presidenten [11:00:15]: Det blir replikkordskifte.

Aleksander Stokkebø (H) [11:00:27]: For å få til kampen mot arbeidslivskriminalitet må koordineringen mellom etatene fungere, og da er det avgjørende at hjemlene for informasjonsdeling og -bruk virker etter hensikten. Det er grunn til å tro at den nye a-krimforskriften vil gjøre samhandlingen betydelig enklere, men likevel er det fortsatt flere kjente hjemmelsutfordringer, bl.a. knyttet til a-krimsentrenes bruk av felles analyseverktøy.

Det foreligger per nå ingen planer for aktivt å teste ut i hvilken grad den nye forskriften vil løse utfordringene den er ment å løse: å bedre informasjonsflyten. Når vil regjeringen få evaluert de nye hjemlene?

Statsråd Marte Mjøs Persen [11:01:15]: Dette følger vi med på. Arbeids- og inkluderingsdepartementet følger med på dette. Politiets rolle som sivilt maktorgan og etterforskningsorgan gjør at deres rolle skiller seg litt fra forvaltningsorganenes kontrolloppdrag, og i den nye styringsmodellen for a-krimssamarbeidet har etatene blitt enige om at politiet skal øke sin innsats når det gjelder kunnskapsbygging og etterretning. Vi går nå også gjennom hjemlene til Arbeidstilsynet for å se om de kan få en bredere mulighet til sanksjoner, og dette arbeidet blir viktig. Vi skal også i den sammenhengen se om vi kan styrke Arbeidstilsynet og andre etaters egne hjemler, i tillegg til politiets rolle i dette.

Aleksander Stokkebø (H) [11:02:14]: Det er bra at en følger med, men lovarbeid tar tid. KPMG-rapporten påpeker at det fortsatt er hjemmelsutfordringer. Det sier etatene selv også, så vi skulle ønske at statsråden allerede nå ville gå i gang med å få evaluert de nye hjemlene.

Statsråden var litt inne på politiet, som har en viktig rolle i sentrene, og som fra starten var veldig aktivt med i kontrollvirksomheten. Etter at Økokrim la fram sin vurdering, som sådde tvil om hjemmelsgrunnlaget for denne aktiviteten, har de trukket seg mer tilbake. Avsnittsleder i Møre og Romsdal politidistrikt har til NRK uttrykt det ganske tydelig. Han sier:

«Vi savner en tydelig hjemmel for å delta på slike kontroller. Usikkerheten gjør at vi trekker oss tilbake og ikke blir med de andre ut.»

Sånn kan det jo ikke være. Derfor vedtar Stortinget en tydelig melding om det i dag.

Mitt spørsmål er: Er statsråden enig i at det må komme på plass tydeligere hjemler, slik at politiet aktivt kan delta i kontrollene?

Statsråd Marte Mjøs Persen [11:03:21]: Ja, det mener jeg er viktig, men samtidig har jeg lyst til å peke på at politiet også har hjemler til å være med på kontroll, f.eks. hvis det er brudd på utlendingsloven, alkoholloven eller serveringsloven. Politiet har pekt på at en i stedet for å vurdere å gi politiet egne kontrollhjemler bør vurdere om det er rom for å styrke Arbeidstilsynets og de andre etatenes egne hjemler, og vurdere om de skal ha mulighet til tvangsgrunnlag for gjennomføring av egne vedtak, sånn at politiet kan bidra til etterlevelse av vedtakene. I den nye styringsdialogen er vi blitt enige om at politiet skal styrke sin innsats innenfor kunnskap og etterretning.

Det er klart at dette er viktig. Det er behov for å se på de ulike myndighetenes hjemler i sammenheng. Målet er at virkemidlene skal være effektive.

Aleksander Stokkebø (H) [11:04:24]: Jeg er veldig glad for at statsråden er tydelig på at en også vil gå gjennom hjemlene til politiet og sikre at de får delta aktivt der vi ønsker dem – i frontlinjen for å bekjempe og forebygge arbeidslivskriminalitet.

Mitt siste spørsmål går på samarbeidet med ikke-statlige aktører, for som det har vært diskutert i dag, kan a-krimsentrene gjøre mye godt arbeid, men for å sklitakle de useriøse for alvor må en samarbeide med andre offentlige myndigheter, næringsliv og frivillige organisasjoner. Ikke-statlige aktører, sånn som Fair Play Bygg eller rettshjelpsorganisasjonene, har mye godt å bidra med. De får inn mange tips, kjenner ofrene på feltet godt og sitter på mye kunnskap som er nyttig for a-krimsentrene.

Er statsråden enig i at a-krimsentrene bør ha en plan for samarbeidet med ikke-statlige aktører?

Statsråd Marte Mjøs Persen [11:05:21]: Etatene som deltar i samarbeidet mot arbeidslivskriminalitet, orienterer om at de har en bred kontakflate med ikke-statlige aktører. Blant annet rapporterer a-krimsentrene i Bergen og Oslo om dialog med Kirkens Bymisjon, Frelsesarmeen, NOAS, ROSA og Caritas, og formålet er å heve hverandres kompetanse og bygge nettverk, også bl.a. når det gjelder å nå fram til arbeidstakere som er sårbare for utnyttelse og kan bli utsatt for tvangsarbeid.

Det utarbeides lokale handlingsplaner ved hvert a-krimssenter, og det rapporteres årlig også om samarbeid med ulike aktører, som f.eks. andre relevante myndigheter og arbeids- og næringslivet, og fra inneværende år er det presisert til også å gjelde frivillige organisasjoner.

Så er jeg enig i at dette samarbeidet også er viktig, og hvert a-krimssenter har en senterleder som er en helt naturlig kontaktperson for frivillige organisasjoner og andre.

Aleksander Stokkebø (H) [11:06:29]: Det er godt å høre om det veldig gode arbeidet som gjøres ute på a-krimsentrene. Så jeg vil bare gjenta spørsmålet mitt: Er statsråden enig i at a-krimsentrene bør ha en plan for samarbeid med ikke-statlige aktører?

Statsråd Marte Mjøs Persen [11:06:44]: Ja, som jeg sa, utarbeides det lokale handlingsplaner ved hvert eneste a-krimssenter der de rapporterer om dette, men der det også for inneværende år er presisert at den lokale handlingsplanen også skal gjelde samarbeidet med frivillige organisasjoner i tillegg til, som tidligere, andre relevante myndigheter og arbeids- og næringslivet.

Presidenten [11:07:10]: Replikordskiftet er omme. Flere har ikke bedt om ordet til sak nr. 5.

Sak nr. 6 [11:07:17]

Innstilling fra arbeids- og sosialkomiteen om Pensjonar frå statskassa (Innst. 341 S (2022–2023), jf. Prop. 104 S (2022–2023))

Freddy André Øvstegård (SV) [11:07:47] (komiteens leder): Ettersom saksordføreren ikke kunne delta i dag, skal jeg som komitéleder kort vise til den merkna-den som komiteen står sammen om i behandlingen av denne saken, som handler om pensjoner fra statskas-sen.

Her peker komiteen på én bestemt problematikk, nemlig de lokalt ansatte ved norske utenriksstasjoner, som ikke har eller ikke er sikret de ytelser de har krav på ved alderdom, uførhet eller tap av forsørger, gjennom lokale ordninger. Her viser komiteen til sine merknader i forbindelse med tidligere behandlinger av tilsvarende proposisjon. Komiteen vil igjen understreke viktigheten av at lokalt ansatte ivaretas på en god måte, og uttrykker tilfredshet med at det er blitt gjort et arbeid for å sikre dette, noe komiteen også har bemerket i tidligere innstillinger.

For øvrig slutter vi oss til forslaget fra regjeringen.

Presidenten [11:08:49]: Flere har ikke bedt om ordet til sak nr. 6.

Sak nr. 7 [11:08:53]

Innstilling fra arbeids- og sosialkomiteen om Årsmel-ding 2022 for pensjonsordninga for stortingsrepresen-tantar og regjeringsmedlemer (Innst. 340 S (2022–2023), jf. Meld. St. 19 (2022–2023))

Presidenten [11:09:08]: Ingen har bedt om ordet.

Etter ønske fra utdannings- og forskningskomiteen vil sakene nr. 8 og 9 bli behandlet under ett.

Sak nr. 8 [11:09:21]

Innstilling fra utdannings- og forskningskomiteen om Lov om grunnskoleopplæringa og den vidaregåande opplæringa (opplæringslova) (Innst. 442 L (2022–2023), jf. Prop. 57 L (2022–2023))

Sak nr. 9 [11:09:36]

Innstilling fra utdannings- og forskningskomiteen om Representantforslag fra stortingsrepresentantene Freddy André Øvstegård og Kari Elisabeth Kaski om

erfaringer med skolelekser til erstatning for hjemmelek-ser (Innst. 391 S (2022–2023), jf. Dokument 8:213 S (2022–2023))

Presidenten [11:09:55]: Etter ønske fra utdannings- og forskningskomiteen vil presidenten ordne debatten slik: 5 minutter til hver partigruppe og 5 minutter til medlemmer av regjeringen.

Videre vil det – innenfor den fordelte taletiden – bli gitt anledning til inntil fire replikker med svar etter innlegg fra partienes hovedtalere og inntil seks replikker med svar etter innlegg fra medlemmer av regjeringen, og de som måtte tegne seg på talerlisten utover den for-delte taletiden, får en taletid på inntil 3 minutter.

Jan Tore Sanner (H) [11:10:32] (ordfører for sak nr. 8): I dag får Skole-Norge en fornyet og forbedret opplæringslov. Det er et bredt politisk flertall som bi-drar til å sikre en historisk utvidelse av elevenes rett til medvirkning, fullføring og oppfølging, og som sikrer trygge overganger og ekstra innsats rettet mot de eleve-ne som trenger det mest.

Dagens lov har tjent Skole-Norge vel, men etter 25 år med revideringer og et høyt reformtempo under regjeringen Solberg var det behov for en helhetlig gjen-nomgang. Opplæringsloven er en av Norges viktigste lo-ver. Den regulerer hverdagen til over 820 000 barn og unge og arbeidsdagen til over 95 000 lærere i skolen. Det har derfor vært viktig å sikre at loven har et klart og for-ståelig språk.

Den nye loven bygger på en omfattende offentlig ut-redning, som jeg hadde gleden av å ta imot som kunns-kaps- og integreringsminister i 2019. Høringsforslaget til ny lov ble sendt ut av regjeringen Solberg i august 2021, og rett før påske la regjeringen Støre frem lovforslaget.

Jeg vil takke komiteen for et konstruktivt og godt samarbeid. I dag føler jeg at vi kan si at en god lov har blitt enda bedre.

Jeg vil også be kunnskapsministeren ta med en stor takk til embetsverket. Loven vi vedtar i dag, har blitt job-bet med under fem kunnskapsministere og to regjering-er. Omfattende høringer har også bidratt til god for-ankring og ytterligere forbedringer.

Med opplæringsloven lovfestet viktige reformer vedtatt under Solberg-regjeringen. Skolene får en tyde-lig plikt til å følge opp fravær, plikten til intensivopplæ-ring i 1.–4. klasse videreføres, det skal sikres bedre over-ganger mellom ungdomsskole og videregående skole, og nulltoleranse mot mobbing videreføres.

Det har over lengre tid vært jobbet med å øke gjen-nomføringen i videregående skole. Fag- eller svenne-brev eller studiekompetanse er inngangsbilletten til ar-beidslivet. Det går i riktig retning. Med fullføringsrefor-men, som ble foreslått av regjeringen Solberg, går vi fra

en rett til vidaregåande skole til en rett til å fullføre. Det vil bety mye for mange ungdommer og for oss som samfunn. Vi trenger mer og riktig kompetanse for å sikre verdiskaping og velferd i årene som kommer.

Det skapte sterke reaksjoner at regjeringen ville svekke opplæringskontorene. Jeg er derfor glad for at Stortinget enstemmig vil sikre at opplæringskontorene fortsatt skal kunne formidle, veilede og sikre en god gjennomføring av læretiden for lærlinger og bedrifter.

For å unngå at flere dropper ut av vidaregåande skole er det viktig å styrke Oppfølgingstjenesten. Vi ber derfor regjeringen vurdere både hvordan Oppfølgingstjenesten kan gis en forebyggende rolle, og om de kan følge elevene allerede fra 10. trinn.

Det er viktig med god oppfølging av elevene og særleg elever med behov for ekstra hjelp. Det har vært en diskusjon rundt retten til å klage på manglende gjennomføring av enkeltvedtak om spesialundervisning. Her skjærer komiteen igjennom og slår fast at det skal kunne klages til statsforvalter.

Læreren er den viktigste enkeltfaktoren for elevenes læring. Vi må fortsette satsingen på kvalifiserte lærere med tilstrekkelig fordypning. Derfor er det viktig at enstemmig storting ber regjeringen komme tilbake med forslag som kan sikre en sterkere anerkjennelse av lærerutdanning. Vi understreker også at utgangspunktet må være at det bare er lærere som kan ha det faglige ansvaret for opplæringa. Det er viktig at den dialogen regjeringen har startet med lærerorganisasjonene og KS, gir konkrete og gode resultater.

Bred enighet om anerkjennelse av lærerutdanninga og god skoleledelse er bra, men det er uheldig at flertallet samtidig fjerner kravet til faglig fordypning. Vi trenger flere kvalifiserte lærere og flere med faglig fordypning i norsk, engelsk og matematikk og flere skoleledere med fordypning i pedagogisk ledelse.

Lekser har lenge vært et stridstema i skolen. Jeg er glad for at et bredt flertall nå er enige om at skolen skal kunne pålegge elevene lekser. For Høyre har det vært viktig å understreke at skolen må være leksebevisst, slik at leksene bidrar til å fremme læring, og at lekser er et pedagogisk verktøy for læreren. Her mener noen partier at kommunen skal kunne pålegge skolen å være leksefri. Høyre mener vi må vise tillit til lærerne.

Jeg er ellers glad for at flertallet sluttet seg til forslag både om å gi skolene større fleksibilitet i fag- og timefordelingen og om en lettere og enklere bruk av alternative opplæringsarenaer.

Med det vil jeg ta opp de forslagene der Høyre er forslagsstiller eller medforlagsstiller.

Presidenten [11:15:39]: Representanten Jan Tore Sanner har tatt opp de forslagene han refererte til.

Det blir replikkordskifte.

Øystein Mathisen (A) [11:15:53]: Lekser er et fint sted å ta opp tråden. Lekser er noe som har vært mye debattert i forbindelse med disse lovendringene, og bevisst bruk av lekser er noe vi alle sammen er veldig enig i. Under 5 pst. av norske skoler er leksefrie, mens veldig mange kommuner har innført at de skal være leksebevisste.

Hvorfor mener Høyre at det er en dårlig idé å avlyse en debatt mellom skole, lærere, foreldre og elever i lokaldemokratiet om hva som er best praksis, og å gi kommunene mulighet til å lage en helhetlig tilnærming til hvordan man skal gjennomføre lekser?

Jan Tore Sanner (H) [11:16:32]: Det er ganske enkelt fordi vi må ha tillit til lærerne. Jeg trodde det også var utgangspunktet for Arbeiderpartiets tillitsreform, og at det ikke handlet om tillit til Arbeiderpartiets lokalpolitikere.

Dette er et pedagogisk verktøy som lærerne må ha mulighet til å bruke. Selvsagt må det være god dialog mellom læreren, skolen, eleven og foreldrene. Vi er oppatt av at skolene skal være leksebevisste, slik at leksene ikke hopper seg opp i enkelte fag og enkelte uker, men at lærerne bruker det som et godt pedagogisk verktøy.

Jeg har registrert at der Arbeiderpartiet fikk gjennomslag for at kommunen skulle være leksefri, har det skapt sterke reaksjoner blant lærerne og blant foreldrene. Så dette er et dårlig forslag fra Arbeiderpartiets side. Jeg er glad for den brede enigheten om at man skal kunne bruke lekser, men her må vi ha tillit til læreren som pedagogisk sjef.

Øystein Mathisen (A) [11:17:39]: Jeg tror ikke det er noen kommunestyre som ikke ønsker at en skal ha en god debatt der en inkluderer både lærerne og foreldrene. Det er det man må ha: nærheten til å kunne ta avgjørelser om dette. Hvis en i denne debatten dytter det å ta avgjørelsen over på skolene, får en ikke den forankringen det kommer til å være med en helhetlig tilnærming. Departementet har bidratt med masse kunnskap som kan gjøre at en kommune kan ha en veldig helhetlig tilnærming til dette om hvordan en ønsker at lekser skal være utført. Det er det ikke sikkert en får hvis hver enkelt skole kjører sin egen praksis.

Er ikke Høyre bekymret for at den helhetlige tilnærmingen forsvinner – når det er forskjell mellom et barn som har masse lekser ved én skole i en kommune, mens et annet barn ikke nødvendigvis har det?

Jan Tore Sanner (H) [11:18:26]: Svaret på det spørsmålet er nei. Dette handler ikke om å forankre Arbeiderpartiets forslag, det handler om å overprøve. Det

handler om at kommunepolitikerne overprøver det ansvaret som må ligge hos den enkelte lærer. Det er læreren som skal ha ansvaret for undervisningen. I dag sier en enstemmig komité veldig tydelig til kunnskapsministeren at det er læreren som skal ha det faglige ansvaret for opplæringen. Da er lekser et pedagogisk verktøy, ikke et område der lokalpolitikerne skal overstyre skolene og lærerne. Her må vi ha tillit til lærerne, og jeg er overrasket over at Arbeiderpartiet, som har gått til valg på en tillitsreform, her mener at kommunepolitikerne skal kunne overkjøre skolen og lærerne.

Marit Knutsdatter Strand (Sp) [11:19:28]: Det er nå åtte år siden høyreregjeringen med stortingsflertallets velsignelse avskiltet flere tusen lærere ved å gi nye kompetansekrav tilbakevirkende kraft. Kun Senterpartiet stemte imot.

Flere partier har innsett fadese og uretten som ble påført kompetente og erfarne lærere. De som tok lærerutdanning før regjeringen fant ut at de skulle endre på kompetansekravene, ble med et pennestøk erklært diskvalifisert, samtidig som andelen ukvalifiserte ansatte i skolene økte. Selv med en lærermangel tviholder Høyre på at erfarne lærere uten formell utdanning skal avskiltet.

Mener Høyre at ufaglærte vikarer er bedre enn å la lærere som har lærerutdanning og lang fartstid i yrket, få fortsette å undervise?

Jan Tore Sanner (H) [11:20:25]: Jeg er glad for at det i vår regjeringsperiode ble flere kvalifiserte lærere i norsk skole. Jeg er glad for at en enstemmig komité, inklusiv Senterpartiet og Arbeiderpartiet, understreker at vi må få en større anerkjennelse av lærerutdanningen. Det er viktig for Høyre.

Jeg er derimot overrasket over at stortingsflertallet i dag går imot det vedtaket vi fikk gjort for mer enn åtte år siden, om at vi også skal kreve faglig fordypning. Det er viktig at elevene møter kvalifiserte lærere i klasserommene og lærere som har faglig fordypning, særlig i de sentrale fagene norsk, matematikk og engelsk.

Dette handler ikke om å avskilte. Det handler faktisk om å påskilte. Vi trenger flere kvalifiserte lærere og flere lærere med faglig fordypning, og jeg har en veldig tydelig forventning til regjeringen om at en kommer tilbake til Stortinget med konkrete forslag som innebærer en større anerkjennelse av lærerutdanningen.

Grete Wold (SV) [11:21:40]: Litt tilbake igjen til lekser: Det å øve er viktig. Det er vi ikke uenige om på noen som helst måte, men skal man kunne øve på en god måte, er det noen ting som må være på plass. Det må være en god arena for å øve, og en trenger også litt hjelp og veiledning underveis. Da blir foreldrene og hjemme-

situasjonen selvfølgelig avgjørende for hvilke muligheter man har for å gjøre nettopp det. Vi ønsker vel alle å begrense ulikheten som lett kan oppstå i kjølvannet av akkurat det.

Representanten var opptatt av leksebevissthet. Kan han konkretisere hvordan en kun ved en leksebevissthet skal kunne sikre at disse mønstrene ikke vil avstedkomme større ulikhet enn det vi dessverre ser at skjer per i dag?

Jan Tore Sanner (H) [11:22:25]: Det er et veldig, veldig godt spørsmål. Gjennom forskningen er det godt belagt at det finnes gode lekser og dårlige lekser. Hvis eleven blir sittende hjemme og frustreres over noe en ikke forstår, er det en dårlig lekse. De nærmeste til å vurdere hva som er gode lekser, er lærerne – med femårig master, med god faglig ballast og med god veiledning fra Utdanningsdirektoratet.

Da vi la frem stortingsmeldingen Tett på – tidlig innsats og inkluderende fellesskap i barnehage, skole og SFO, var et av konklusjonspunktene at Utdanningsdirektoratet skulle lage veiledningsmaterieell for hva som er gode lekser, bl.a. inspirert av skoler i Vestfold, som har leksebevisste skoler. Jeg mener at med god veiledning i hvordan dette gjøres, og med god dialog internt i profesjonsfellesskapet vil også den gode læreren kunne finne ut hvordan man skal tilpasse dette til elevene.

Presidenten [11:23:27]: Replikordskiftet er omme.

Hege Bae Nyholt (R) [11:23:56] (komiteens leder og ordfører for sak nr. 9): Som saksordfører for representantforslaget fra representantene Øvstegård og Kaski om lekser vil jeg begynne med å takke komiteen for arbeidet med saken.

Vi har avholdt skriftlig høring i saken, og kunnskapsminister Brenna har uttalt seg i form av brev. Forslaget behandles nå samtidig med opplæringsloven.

La meg slå fast før jeg går over til å snakke om opplæringsloven, at Rødt er mot lekser og står sammen med SV om forslaget.

Som leder av komiteen vil jeg benytte anledningen til å takke alle involverte i arbeidet med opplæringsloven. Det er både ganske stas og litt med ærefrykt at jeg står her i dag klar for å diskutere det viktigste rammeverket for norsk skole. Og skole – bare kjenn på ordet og ikke minst følelsen den fyller deg med. For alle, kanskje unntatt de aller minste barna, har erfaringer med skolen på godt og vondt. For Rødt er det grunnleggende at alle skal få et gratis, godt og likeverdig utdanningstilbud. Vi mener fellesskolen er den viktigste fellesarenaen for barn i Norge.

De vedtakene som fattes nå, vil være med på å forme hva skolen skal være i framtiden. Hvem som møter barna våre om morgenen, er viktig. Hvem som underviser

dem i de ulike fagene, er viktig. Rammene, kompetansen og bemanningen er viktig. Og hvis vi tillater at nærmest hvem som helst kan ansettes i undervisningsstilling fordi det er krevende å rekruttere akkurat her og nå, har vi små ambisjoner for den viktigste bjelken i velferdsstaten. Det er av avgjørende betydning for kvaliteten og likeverdigheiten i opplæringstilbudet at alle barn og unge får opplæring av kvalifiserte lærere.

Dagens skole har en mer sammensatt elevgruppe enn tidligere, og det stiller enda større krav til lærerkompetanse både i fag, didaktikk og pedagogikk. Lærerkompetansen er den viktigste ressursen skolen rår over for å sikre en god skole for alle elever, viser internasjonal forskning. «Teachers matter», heter det i faglitteraturen. En godt kvalifisert lærer klarer å løfte elevene sine i kunnskap og utvikling på kortere tid enn en ukvalifisert. Gjennom undervisning, danning og omsorg skal lærerne bidra til at barn og unge lærer mye og utvikler seg til det beste for seg selv og for samfunnet.

Å være lærer innebærer et stort ansvar. Lærerens kunnskapsgrunnlag er sammensatt og kompleks av fag, didaktikk, relasjonskompetanse og pedagogikk, og det er nært bundet sammen. Dersom Stortinget vedtar en opplæringslov uten at elevenes rett til å bli undervist av en kvalifisert lærer lovfestes, tar man på seg et stort og alvorlig ansvar. Derfor har Rødt, sammen med SV, fremmet et forslag om at regjeringen må komme tilbake med en sak om nettopp dette.

Skolen varer ikke bare i den perioden mellom at skoleklokken ringer inn og skoleklokken ringer ut. For de minste barna våre starter dagen som regel på SFO og avsluttes på SFO. I disse dagene er det årets nye førsteklassinger som er på besøk på skolen for å bli kjent, og hvem tar imot? Jo, SFO. I går var jeg på besøk på Lambertseter skole og så de små og spente menneskene som skal inn i en ny hverdag, og jeg så varme ansatte som gjorde det de kunne for å trygge dem.

Men SFO blir nesten usynlig i skolepolitikken, til tross for at så mye som 92 pst. av alle førsteklassingene gikk på SFO i fjor. Rødt mener det er på høy tid å heve statusen til SFO. Vi må anerkjenne det viktige arbeidet som gjøres rundt omkring på landets SFO-er. Det pedagogiske og sosiale potensialet i SFO står i stor grad uutnyttet. Og det bør være en selvfølge at barn med særskilte behov må ha krav på de samme ressursene i SFO-tiden som de har i skoletiden. Jannicke Rindal, som er plasstillitsvalgt ved Lambertseter skole, forteller at barn med utfordringer har de samme behovene også i SFO-tiden, og at de må ha tilgang på dem. Det går på bekostning av de andre barna, sa hun til Fagbladet.

Skal vi ta barn på alvor, må vi sikre at det er gode nok rammer og bemanning også på SFO. Vi mener at SFO må ha ansatte som har kompetanse til å drive et forsvarlig

tilbud i tråd med de målene som rammeplanen setter, og som har pedagogisk og praktisk kompetanse om forhold som gjelder elever, altså barna i dette tilfellet, og arbeidet med det sosiale miljøet. En SFO-ansatt beskrev hverdagen sin sånn: Det er beintøft å være en av de få voksne som har ansvar for en stor gruppe barn på SFO, spesielt de minste barna, som ennå har mange utfordringer. De er små og sårbare og er vant den lille gruppen i barnehagen sin med flere voksne hender. Barna trenger voksne også når de er på SFO. – Sånn kan ikke være, det er ikke å satse på barn og framtiden. Det trengs flere hender og mer kompetanse i SFO, og derfor har Rødt, sammen med SV, fremmet forslag om å styrke SFO.

Det er en viktig jobb vi har foran oss. Jeg ser fram til debatten, og tar med dette opp de forslagene Rødt har sammen med andre partier.

Presidenten [11:28:51]: Da har representanten Hege Bae Nyholt tatt opp de forslag hun refererte til.

Det blir replikkordskifte.

Øystein Mathisen (A) [11:29:02]: I dag skal vi behandle en viktig og fantastisk lov. Den gir barn og unge rett til utdanning og sier tydelig hva man har rett til når man går i norsk skole. Så den er viktig og alvorlig, denne loven. Et prinsipp som regjeringen har hatt når man har jobbet med dette, er at økte, utvidede rettigheter også skal legges inn i økonomien for å dekke det opp.

Rødt har kommet med mange forslag til denne debatten når vi har jobbet med ny opplæringslov. Har Rødt regnet på hva den totale kostnaden for alle deres forslag er? Og er dette noe som de kommer til å følge opp i hvert eneste alternative statsbudsjett framover?

Hege Bae Nyholt (R) [11:29:42]: Jeg må nok innrømme, for man skal jo fortelle sannheten, at jeg har en svak treer i Steiner-matte og har på ingen måte regnet på dette. Men i dag behandler vi prinsipielle spørsmål, og det er derfor vi også har lagt inn prinsipielt viktige saker. Rødt mener at det er riktig å prioritere barn, framtiden og kunnskapen økonomisk, og det kommer vi til å gjøre i tiden framover. Jeg kommer ikke til å stå her og love at vårt budsjett kommer til å inneholde «bare» skolepolitikk i tiden som kommer, men økonomisk kommer vi til å prioritere det som trengs for å ruste Norge, samfunnet, for de utfordringene vi har, og det gjør vi best gjennom å satse på barn, satse på utdanning, satse på kunnskap, satse på skolen.

Maren Grøthe (Sp) [11:30:41]: Jeg deler representanten Nyholts ærefrykt for den store og viktige loven vi vedtar i dag. I forlengelsen av det representanten Mathisen tok opp: Rødt foreslår i dag, sammen med SV, en rekke nye rettigheter og ytterligere utredninger for å

lovfeste dem på sikt. Faktisk kommer SV og Rødt med hele 26 forslag utover de som allerede får flertall. Først og fremst lurer vi på om Rødt mener det er realistisk at alle sammen kan innføres i norsk skole fra høsten 2024. Om man skal gjøre det, vil det ta ressurser fra andre ting, fordi det som lovfestes, går foran. Men det vil også kreve mer rapportering på disse lovkravene for dem som jobber i skolen. Representanten fra Rødt trekker i sitt innlegg fram lærerne og de ansatte i skolen, og da lurer jeg på: Hvordan kan Rødt snakke om å gi lærerne og de andre ansatte i skolen tid og tillit, og samtidig snevre inn handlingsrommet for det faglige skjønnet ved nye lovfestinger?

Ingrid Fiskaa hadde her teke over presidentplassen.

Hege Bae Nyholt (R) [11:31:43]: Takk for spørsmål. Jeg oppfatter at det er to spørsmål her. Jeg kan gjenta det jeg sa i stad. Dette er en prinsipiell diskusjon, og vi vedtar prinsipper i en lov, og noen ganger går prinsippene foran de konkrete bevilgningene. Sånn er det også i dette tilfellet.

Når det gjelder lærerens handlingsfrihet, så er Rødt for det. Når det gjelder tilliten til lærerens faglige skjønn, er vi også for det. Vi har gang på gang tatt til orde for at vi skal ha mindre rapportering. Det gjelder også i dette tilfellet. Jeg klarer ikke helt å se at man ut av dette kan trekke at vi skal ha et større skjemavelde, snarere tvert imot. Rødt har gått inn for økt bemanning, flere lærere, mindre klasser og mer mulighet til å være kontaktlærer, altså å være mer til stede i undervisningen, ikke sitte og fylle ut skjemaer, som vi vet er lærernes store frustrasjon i deres jobbhverdag.

Maren Grøthe (Sp) [11:32:37]: Jeg takker for svaret. Jeg hører representanten gjenta at dette er en prinsippdebatt, og det er jeg i og for seg enig i, men samtidig ikke. For idet vi vedtar en lovfesting, skal den faktisk følges opp av kommuner, lærere og ansatte i skolen allerede fra høsten neste år. Mener da representanten fra Rødt at flere av deres forslag ikke er gjennomførbare?

Hege Bae Nyholt (R) [11:32:59]: Takk for spørsmålet. For det første er dere hjertelig velkommen til å invitere oss inn i budsjett samarbeidet neste år, hvis det er ønskelig, for å se hvordan man kan finne rom for dette. Vi skal nok være villige til å ta det opp til vurdering.

Så er det andre steder man kan kutte. Hvis man har en sekk med penger – vi er litt uenige om hvor stor den er, men Rødt leverer også budsjettene sine i balanse – må man kutte andre steder. Det er helt sant at det er ting vi må kutte for å prioritere andre steder. For vår del har vi vært tydelige på at man f.eks. kan tette igjen noen hull

i velferdsstaten, hvor pengene renner rett til Sveits. Vi vil heller bruke de pengene på å sikre flere ansatte på SFO og på lærerværelsene.

Himanshu Gulati (FrP) [11:33:44]: Etter at fraværgrensen ble innført, har elevenes fravær i snitt gått ned med 27 pst. på videregående. De elevene som hadde det høyeste fraværet, har også fått sitt fravær redusert mest. Det kan bety to ting: Enten har vi vært vitne til et stort medisinsk mirakel, eller vi ser at det å stille krav fungerer. Å stille krav er å gi elevene ansvar og også forberede dem på det samfunnet som venter dem etter skolen, både i jobbsammenheng og gjennom andre plikter vi har som samfunnsborgere. Jeg ønsker derfor å spørre representanten om hun ikke mener det bør være en form for fraværgrense, og hva hun tenker om resultatene etter at fraværgrensen ble innført.

Hege Bae Nyholt (R) [11:34:28]: Takk for spørsmålet. Som ateist tror jeg ikke på mirakler, heller ikke av helsemessig karakter.

Jeg kan svare rett ut: Rødt er mot fraværgrensen. Det er ingen hemmelighet. Vi vet også at det er en fastleggekrise, og at fastlegene er frustrerte over å sitte og skrive sykmeldinger for syke ungdommer som kunne levert egenmeldinger.

Vi mener denne regelen rammer de svakeste. Det er et problem med fravær, det anerkjenner også vi, men vi mener at det må følges opp på andre måter. Man skal ha en oppfølging av dem som av ulike grunner ikke går på skolen. Som jeg sa, mener vi at det handler om tettere oppfølging, tettere bemanning, at man har muligheten til å være i mindre grupper. Vi ønsker å styrke laget rundt eleven. Vi har vært tydelige på at man må styrke både hverdagssituasjonen i skolen og også bl.a. PP-tjenesten. Vi deler absolutt Fremskrittspartiets bekymring knyttet til det høye fraværstallet i skolen.

Presidenten [11:35:26]: Replikordskiftet er avsluttet.

Elise Waagen (A) [11:35:43]: Det er en gledens dag i dag, når vi nå får oppdatert en 25 år gammel lov. Den nye loven er tydeligere, og den er bedre tilpasset det nåværende og det framtidige samfunnet og hverdagen i opplæringssektoren.

Opplæringsloven er en av Norges aller viktigste lover. Den er selve grunnmuren i å sørge for at alle barn får like muligheter til utdanning. Det er gjennom den vi kan møte barn med et likeverdig tilbud uavhengig av bakgrunn og uavhengig av hvor de bor i landet. Det har en verdi i seg selv å møtes i de samme klasserommene og få lik opplæring. Det bidrar til et samfunn med høy tillit og små forskjeller.

Opplæringsloven skal sikre alle elever opplæring av høy kvalitet i et trygt læringsmiljø. Denne loven er, i kombinasjon med satsinger fra Støre-regjeringen, et viktig bidrag til å utjevne sosiale forskjeller.

Jeg er stolt av det tverrpolitiske arbeidet vi har fått til i utdanningskomiteen ved behandlingen av denne loven. Regjeringen la fram et godt forslag til lov. Vi har lyttet til tydelige innspill og har nå også fremmet noen enkelte endringer. Jeg er sikker på at denne loven vil stå seg over tid.

Det er historiske endringer i denne loven. Det er nettopp denne loven som nå gjør at flere får muligheten til å fullføre videregående skole. Det sikres en bedre oppfølging mellom ungdomsskole og videregående, og vi lovfester at skolene skal følge opp elever med fravær.

Vi sikrer nå en rekvalifiseringsrett til fagbrev, og jeg er sikker på at dette danner grunnlaget for at flere skal ha muligheten til å delta i fellesskapet og arbeidslivet i årene som kommer. Det er en varslet mangel på fagarbeidere. Med denne loven tar vi dette på alvor. Det er et viktig bidrag for å sørge for at vi skal ha kvalifisert arbeidskraft også i årene som kommer.

Gjennom loven styrker vi rettighetene til den enkelte elev, men vi sikrer også fagopplæringen. Jeg er glad for at en samlet komité – minus Fremskrittspartiet – stiller seg bak endringene som gjør at vi kan sikre at opplæringskontorene fortsatt kan være part i lærekontrakt, og at man kan motta tilskudd direkte der dette er presisert. Vi rydder opp i loven, og vi sørger for at opplæringskontorene er samarbeidsorganer. Dette er det bredt tilslutning til fra partene i arbeidslivet.

Det er mye i den gamle loven som videreføres. Det sikrer kontinuitet i skolen. Samtidig gjør vi viktige og nødvendige endringer. Vi lovfester at det ikke skal være karakterer på barnetrinnet. På den måten lukker vi døren for politiske eksperimenter og verner om at barneskolen skal være fri for karakterer.

Gjennom loven styrker vi elevdemokratiet og medvirkningen i skolen. Hver grunnskole og hver videregående skole skal ha et elevråd. I komiteen slår vi fast at hver grunnskole skal ha et foreldreutvalg valgt av foreldrene på skolen. Det er viktig for å sørge for at man har tett dialog og et reelt demokrati.

Som saksordføreren trakk fram innledningsvis, er komiteen enig om at det er viktig å sikre fortsatt klage rett for elever med spesialundervisning. Jeg ser fram til at regjeringen følger opp dette videre. I mellomtiden sikrer vi nå at disse klagenes fortsatt kan behandles.

I dag er det en viktig dag, men også en vanskelig dag for mange. Sannhets- og forsoningskommisjonens rapport skal legges fram i dag, og det er bra at vi nå får fram historien. Det er noe av bakteppet når vi nå behandler opplæringsloven, og vi også skal behandle viktige rettigheter om opplæring i og på samisk. Jeg er glad for at re-

gjeringen er tydelig på at man skal ha videre dialog med Sametinget for å sørge for at vi kommer dit en dag at vi har flere samiskspråklige lærere, som gjør at vi kan innføre flere rettigheter.

Med den nye opplæringsloven løser vi ikke alle problemer i skolen, men vi sikrer en solid grunnmur og selve fundamentet i norsk opplæring. Jeg er glad for at partiene i dag samles om de store linjene i opplæringsloven. Med det vil jeg ta opp de forslagene Arbeiderpartiet har sammen med andre.

Presidenten [11:40:45]: Representanten Elise Waagen har teke opp dei forslaga ho refererte til.

Det blir replikkordskifte.

Margret Hagerup (H) [11:41:07]: Debatten om lekser blir ofte til et for eller imot lekser. Derfor er jeg glad for at Stortinget nå slår fast at skolen skal kunne pålegge lekser. Lekser er et viktig pedagogisk verktøy som må brukes med klokskap. I god dialog med elever og foreldre har jeg tillit til at vi på den måten får «leksekloke» skoler. Det er derfor litt underlig at Arbeiderpartiet slår fast at lekser skal lovfestes, men at de likevel åpner for å flytte ansvaret fra lærerne og skolene til kommunestyresalene. Høyre mener det er fagpersonene i skolen som bør ta den typen beslutninger og ikke kommunestyrerepresentanter. Spørsmålet blir:

Handler Arbeiderpartiets tillitsreform egentlig heller om tillit til egne kommunestyrepolitikere enn om tillit til lærerne som pedagoger?

Elise Waagen (A) [11:41:51]: Lekser er en viktig del av det pedagogiske arbeidet i skolen, og det skal det være i framtiden også. For å rydde litt: Denne debatten handler strengt tatt ikke om å være for eller imot lekser. Dette handler om den lovmessige innrammingen for å gi lekser. Det er bra at det kommer på plass.

Det forslaget vi fremmer i dag, er strengt tatt det samme som opplæringslovutvalget fremmet i sin tid, og det som fikk bredest tilslutning i høringen. Høyre har valgt å gå for en annen løsning. Arbeiderpartiet og Senterpartiets forslag stenger ikke døren for de skolene og kommunene som ønsker å ha en helhetlig tilnærming til lekser. Det mener jeg er bra.

Høyre må svare på om de kommer til å stemme for Arbeiderpartiet og Senterpartiets forslag i dag og slik vil være med på å sikre at vi får den lovhjemmelen vi trenger, eller om de vil la politiske prinsipper gå foran.

Margret Hagerup (H) [11:42:42]: Spørsmålet mitt var om tillitsreformen egentlig handler om tillit til egne kommunestyrepolitikere. Spørsmålet er om det er lærerne som skal kunne avgjøre dette, eller om det skal

være opp til det enkelte kommunestyre å avgjøre. Da blir spørsmålet:

Hva mener representanten skal være det faglige belegget for å kunne ta denne typen beslutninger når en flytter dem fra læreren og skolen til kommunestyresalene?

Elise Waagen (A) [11:43:09]: Lovforslaget, slik vi fremmer det nå, er at hovedregelen skal være at lekser skal besluttes av læreren og skolen. Men vi stenger ikke døren for at man kan ha en helhetlig tilnærming i kommunene. Det er fullt ut forenlig med å ha stor tillit til både læreren og det arbeidet som skal gjøres lokalt der ute. Vi forutsetter selvsagt at man har tett dialog med både lærerne, elevene og FAU hvis man skal lykkes med å gjøre dette på en god måte.

Jeg registrerer at jeg fortsatt ikke har fått noe svar fra Høyre: Vil de være med på å sikre at vi får en hjemmel for lekser i dagens lov?

Himanshu Gulati (FrP) [11:43:48]: Vi står sammen i kampen mot mobbing. Dessverre viser tall fra Elevundersøkelsen at mobbingen øker på alle trinn hvor dette er målt, og at elevmotivasjonen synker. Det var derfor skuffende å se at i forslaget til ny opplæringslov – som nå ligger an til å bli vedtatt – heves terskelen for når Statsforvalteren kan pålegge skoler å gjøre konkrete tiltak, til kun å gjelde ved særskilte tilfeller. Både Redd Barna og ombudet for barn og unge i Viken har kritisert denne endringen. Sistnevnte kalte lovendringen en trussel mot barnas rettsikkerhet. Det foreligger et forslag i salen i dag om å beholde dagens terskel. Jeg lurer på hvorfor Arbeiderpartiet ønsker å heve terskelen for når Statsforvalteren kan pålegge kommuner tiltak i mobbesaker.

Elise Waagen (A) [11:44:45]: La det ikke være noen tvil om at håndhevsingsordningen ligger fast. Når man nå kan påklage til Statsforvalteren, skal Statsforvalteren gi en tilbakemelding om det. I loven er det også tydelig uttrykt at der Statsforvalteren kan regne med at man ikke retter det innen kort tid, eller at det er andre grunner, kan Statsforvalteren fortsatt fatte innholdsvedtak.

Jeg mener det er bra at når man gjør denne endringen nå, er man i proposisjonen veldig tydelig på at man vil følge med på praksisen hos statsforvalterne, og at dette ikke skal svekke elevenes rettigheter. Tvert imot, dette kan bidra til å få ned saksbehandlingstiden.

Himanshu Gulati (FrP) [11:45:21]: Da ønsker jeg å spørre: Hva er grunnen til at Arbeiderpartiet mener det er nødvendig å heve terskelen for når Statsforvalteren kan pålegge kommunen tiltak i mobbesaker?

Elise Waagen (A) [11:45:32]: Det er jo strengt tatt feil. Man hever ikke noen terskel. Det man gjør nå, er at

man endrer formalitetene knyttet til hvordan man skal fatte innholdsvedtak. Forventningene der er klare: Statsforvalterne skal fortsatt fatte vedtak, men de skal fatte konkrete innholdsvedtak i de situasjonene hvor man ikke kan regne med at skolen eller kommunen utbedrer innen forventet tid. Dette er ikke en endring i elevenes rettigheter – de ligger fast – og dette er heller ingen endring av terskel. Dette kan bidra til å få ned saksbehandlingstiden. Men i enhver endring i disse sakene er det kjempebra at man følger med på utviklingen. Så må vi sikre at praksisen er god. Hvis den ikke er det, må vi selvsagt gå inn i det.

Presidenten [11:46:15]: Replikskordskiftet er avsluttet.

Marit Knutsdatter Strand (Sp) [11:46:34]: Opplæring og kompetanse er en viktig del av grunnmuren i alle barns, unges og voksnes liv og en sentral del av vår velferdsstat. Formålet med opplæringen handler både om dannelse og om utdanning. Opplæringsloven er det rettslige rammeverket for dette, og formålsparagrafen er det som verdimesseg rammer det hele inn.

Stortinget ønsker med loven å åpne dører mot hele verden for elever. Elever og lærlinger skal få faglig og sosial innsikt og forankring som ballast til å delta i samfunnet som gagns mennesker. Med verdier og rammer forankret i lovverket kombinert med faglige og pedagogiske verktøy i lærernes profesjonelle verktøykasse skal skolen gi elevene et best mulig utgangspunkt for å leve et godt liv.

Noe av formålet med denne helhetlige fornyingen av loven er at alle som bruker og forvalter loven, skal få en tydeligere, mer tilgjengelig og oppdatert lov å arbeide etter. Den 25 år gamle loven er endret utallige ganger. Også etter denne fornyingen blir det behov for jevnlig oppdateringer, for skolen og samfunnet er stadig i endring.

Når loven trer i kraft høsten 2024, vil det på den ene siden ikke forandre skolens brede samfunnsmandat eller form. Mye videreføres og vil fortsatt være likt fra gammel til ny lov. Samtidig vil mange regler bli tydeliggjort. Bruksverdien for lærere og skoleledere vil øke og forvaltningen bli bedre. Med loven gir vi elevene enda flere og bedre muligheter til å kvalifisere seg til videre studier og jobb. Takk til komiteen og opposisjonen for bred støtte om hovedlinjene i den nye loven. Det er godt å vite at mye i norsk skole er det politisk enighet om. At et samlet storting står bak mesteparten av den nye loven, vitner også om et godt stykke arbeid fra opplæringslovutvalget.

For Senterpartiet har det vært viktig å sørge for å fjerne unødvendige hindringer for dem som ønsker utdanning, rettigheter og tilrettelegging som gjør at alle

elever får god opplæring og mulighet for utdanning i hele landet, uavhengig av bakgrunn. Det starter i grunnskolen med seksåringene, der de som enten vil framskynde eller utsette skolestart, får mulighet til det. Gratisprinsippet i skolen ligger fast. Det handler videre om kvalifiserte lærere med tid og tillit til å se og møte den enkelte elev på en god måte, sikre god og rett undervisning og motivere til læring gjennom både praktisk og teoretisk utdanning og undervisning. Høyres avskilting blir historie – en kamp Senterpartiet har kjempet helt siden 2015.

En kombinasjon av tydelige lovkrav og lokalt handlingsrom med økonomiske muligheter skal sette kommunene og fylkeskommunene i stand til å ta elever, lærere og skoler inn i framtiden. For eksempel vil økt fleksibilitet i hverdagen med timetall og ulike opplæringsarenaer kunne gjøre skolen mer praktisk. Nye presiseringer i loven vedtas, bl.a. om barnets beste og styrket elevmedvirkning. Videre sikrer vi videreføring av både elevdemokrati og foreldreorgan. Gode arenaer for medvirkning bidrar til legitimitet for det som skjer i skolen.

Frafall på grunn av språk i skolen tar vi også på høyeste alvor. Det er en milepæl at elevene får rett til opplæring i egen språkgruppe også på ungdomsskolen. Språkrådet er blant dem som har påpekt at dette er viktig for å motvirke frafall av elever med nynorsk som hovedmål. Nynorsk får en vesentlig styrking når vi i dag vedtar et ufravikelig krav om at skriveprogram må være på både nynorsk og bokmål. Vi forventer generelt at verktøy til bruk i skolen er tilgjengelige og fullt ut operative på elevenes hovedmål. Kunnskapsinnhenting i Stortinget ber om i dag, vil tydeliggjøre vilkårene for nynorsk i skolen.

Elevene får nå en rett til å fullføre videregående, og fylkeskommunene får en stor oppgave i å ha et bredt og godt tilbud til alle elever. Grep for å bidra til økt fullføring er å bedre overgangen fra grunnskole til videregående og at oppfølgingstjenesten skal følge opp unge fram til de er 24 år, istedenfor til 21 år, som nå. Nye rammer for fjernundervisning skal gi elever i f.eks. Finnmark rom for et bredere tilbud.

Senterpartiet mener vi må ha en skole som sikrer et godt tilbud til elever i hele landet. Det bidrar ny opplæringslov til.

Presidenten [11:51:29]: Det blir replikkordskifte.

Kari-Anne Jønnes (H) [11:51:44]: Skolen er den eneste arenaen som samler alle barn og unge på tvers av både bakgrunn og opprinnelse og uavhengig av ferdigheter og interesser. Opplæringsloven er en av våre aller viktigste lover og skal sikre alle barn og unge både utdanning, dannelse og like muligheter. Skolens doble oppdrag er både krevende og viktig, både for en-

keltmennesket, for samfunnet og ikke minst for samfunnsutviklingen.

Tradisjonelt har Senterpartiet vært opptatt av å bevare norsk kultur og historie, men nå ser det ut som om partiet er villig til å gi slipp på en av de verdiene som har satt sterkt preg på det norske samfunnet slik vi kjenner det i dag. Kristendommen har i stor grad formet samfunnet vårt. Nå sikrer Senterpartiets stemmer i Stortinget at kristendommen og KRLE ikke lenger er hjemlet i opplæringsloven. Det betyr at en regjering til venstre kan svekke KRLE-faget uten stortingsbehandling. Hvorfor har Senterpartiet gitt etter for Arbeiderpartiet i denne saken?

Marit Knutsdatter Strand (Sp) [11:52:53]: Her ser nok Senterpartiet og Høyre veldig forskjellig på tingenes tilstand. Ny opplæringslov styrker skolen som felles opplæringsarena for alle barn og unge, som er premisset for representantens spørsmål. Når det gjelder verdisyn, er formålsparagrafen definitivt den høyere himmelen og premisset som ligger til grunn for all undervisning. Det er det jeg mener er vesentlig når vi nå skiller vei med Høyre. All undervisning og alle fag er det som får fokus når vi prater om verdier. K-en som kom inn i KRLE under høyre regjeringen, var jo ikke ment å endre innholdet i undervisningen, så premisset for debatten sporer der noe av. Det vi peker på nå, er at alle fag stiller likt. Forkynningsforbudet skal nå inkludere videregående og alle fag, og det bidrar til at elevene får et bedre grunnlag for likere vilkår uavhengig av etnisk bakgrunn og religiøs forståing.

Kari-Anne Jønnes (H) [11:53:59]: Det er bra vi alle er enige om at forkynning ikke skal finne sted i skolen. Det er også bra vi er enige om at alle elever skal behandles likt, uavhengig av tros- og livssyn. Jeg er ikke troende, men jeg er veldig klar over hvor stor påvirkning kristendommen har hatt på samfunnet vårt slik det er i dag. Veldig mange av de verdiene som alle politiske partier og alle i denne salen setter høyt, bunner i det kristne verdisynet, slik det har påvirket Norge de siste hundreårene. Hvis regjeringen uten behandling i Stortinget nå kan endre hvordan opplæring gis, og Senterpartiet velger å gi frie tømmer, hvorfor gjør Senterpartiet det, og hvorfor har Senterpartiet endret oppfatning i den saken?

Marit Knutsdatter Strand (Sp) [11:55:03]: Da Høyre styrte prosessen med nye læreplaner, var ikke det et spørsmål om hvorvidt det var en faglig vurdering. Det var gode faggrupper som jobbet med det. Innholdet i nye læreplaner er definitivt faglig fundert og godt faglig forankret og utarbeidet. Når representanten fra Høyre nå nærmest tar til orde for at det politiske i mye større

grad skal gripe inn i prosessene og innholdet knyttet til KRLE-undervisningen, er jeg veldig uenig i det premisset. Jeg tenker at verdisynet og arbeidet med at skolen skal ha med seg kulturell innsikt og gi elevene redskaper som bl.a. tillit og små forskjeller mellom folk, er et gode i det norske samfunnet og uhyre viktig. Det handler om demokratiforståelse, og det handler om samfunnsoppdraget og dannelse. Det mener jeg ligger fast, og det er det ingen partier som vil rokke ved, ei heller vi som står her.

Presidenten [11:56:05]: Replikkordskiftet er dermed avslutta.

Himanshu Gulati (FrP) [11:56:22]: Jeg vil starte med å gratulere alle elever, lærere og kollegaer fra alle partier og andre som er opptatt av utdanning, med at vi får ny opplæringslov. Det er mye bra i loven. Det er mye vi er enige om, og jeg er glad for at mye av det som vedtas, bygger på det arbeidet som forrige regjering igangsatte.

Vi har også våre uenigheter, og det skal selvsagt mye av debatten i dag preges av. Noe av det Fremskrittspartiet er opptatt av i loven, er retten til tilrettelagt undervisning, og at lekser fortsatt skal være et godt virkemiddel i skolen. Vi er også glad for at det gjøres endringer i omfanget av politiattester for dem som jobber med barn. Det er en sak Fremskrittspartiet har pushet over lang tid.

Det er mye annet jeg kunne ha nevnt, men en ting jeg især vil nevne, er det som har med opplæringskontorene å gjøre. Da opplæringsloven ble lagt fram, var det stor bekymring fra bedrifter og andre aktører over hele landet for at endringen rundt opplæringskontorene skulle føre til økt byråkrati og færre lærlinger. Jeg er glad for at Stortinget har funnet fram til et kompromiss som slår fast at de dramatiske endringene man fryktet, ikke skjer. Fremskrittspartiet vil også selvsagt subsidiært støtte det forslag til vedtak som ligger i innstillingen, slik at det blir et enstemmig vedtak, men vi har også lagt fram dagens rammeverk som et forslag i salen fordi vi ikke ønsker at dagens organisering skal endres, og vi mener at å ivareta dagens organisering er måten å trygge lærlingordningen slik den fungerer i dag, på best mulig måte. Jeg vil derfor slå fast at vi absolutt støtter opp om kompromissforslaget og vil subsidiært stemme for det, men vi foreslår primært at dagens lovverk forblir gjeldende.

Der vi mener at opplæringsloven er for dårlig, gjelder det som ødelegger for opplæringen, og som hindrer god læring i å finne sted i klasserommene. Det handler om «utenomsportslige» ting som mobbing, men også om vold og trusler i skolen. Som jeg allerede var inne på i replikkrunderen, mener vi det er å gå i gal retning å heve terskelen for når statsforvaltere og tilsyn kan pålegge

kommunen tiltak. Både Redd Barna og andre aktører har allerede advart mot at den nye lovteksten gjør det, og vi stemmer derfor for forslag nr. 65, fra Venstre, som vi ved en inkurie ikke står som medforslagsstiller til – det er et forslag vi helhjertet støtter og har tatt til orde for i merknader også – slik at dagens terskel forblir den samme og ikke øker. Vi mener det er å gå i feil retning å øke terskelen for når statsforvalterne kan pålegge kommunene tiltak.

Temaet vold i skolen har vært høyt i mediens oppmerksomhet den siste tiden, dessverre av de gale grunnene. De grunnene er at det er mange tilfeller der ute med denne problematikken. Én av fire lærere har opplevd vold og trusler i skolen, og vi blir stadig påminnet dette omfanget, ikke minst denne uken, hvor det dessverre var en knivstikking ved en skole i Oslo. Vi har også sett andre tilfeller dette året, bl.a. med skoler som har blitt stengt ned som følge av alvorlige hendelser, og andre skoler som har blitt vurdert stengt ned som følge av alvorlige hendelser. Fremskrittspartiet har tidligere fremmet et representantforslag om temaet, og vi er lei oss for at ingen av tiltakene i det forslaget ble vedtatt, selv om vi fikk et enstemmig storting med oss i ønsket om mer statistikk. Vi har derfor fremmet et nytt forslag, som jeg håper er såpass ufarlig og greit formulert at alle partiene kan støtte det. Jeg er derfor skuffet over at dette forslaget ikke har fått bred støtte. Jeg vil lese opp forslaget:

«Stortinget ber regjeringen om å i løpet av høsten 2023 legge frem en handlingsplan mot vold og trusler i skolen. Handlingsplanen skal inkludere både forebyggingstiltak og reaksjoner mot de som begår alvorlige handlinger, og relevante aktører bes involveres i arbeidet.»

Jeg er overrasket over at ikke et enstemmig storting kan støtte dette forslaget, og jeg vil be alle partiene ta en ny runde på om de, gitt situasjonsbildet vi ser, likevel vil gå inn for dette forslaget.

Tiden løper fra meg, men jeg vil likevel til sist nevne et par ting. Et av forslagene vi fremmer, er forslag om valgfritt sidemål over hele landet. Det er viktig for mange elever. Det gir elevene makt og setter dem i sentrum. Derfor er det et viktig forslag. Avslutningsvis vil jeg gjerne ta opp de forslagene Fremskrittspartiet har i saken, og jeg vil også varsle om at vi stemmer for forslag nr. 75.

Presidenten [12:01:26]: Då har representanten Himanshu Gulati teke opp dei forslaga han refererte til.

Det blir replikkordskifte.

Jorodd Asphjell (A) [12:01:50]: I dag tidlig så vi på NRK at det var debatt om nytt lovforslag om å gi lærere rett til å gripe inn overfor elever som er fysisk voldelige overfor både ansatte, medelever osv. Vi ser også at Utdanningsforbundet og Skolenes landsforbund er veldig

positive til forslaget. Lovteksten alene vil ikke løse det med vold og trusler i skolen og i skolegården. Representanten nevnte selv at å ha straffetiltak er viktig, men på samme måte som i kriminalomsorgen er det straffetingen som er det viktigste. Dermed er spørsmålet: Hvilke forslag har Fremskrittspartiet fremmet som styrker det forebyggende arbeidet overfor elever og ansatte, og ikke bare en straffeforfølgelse av elever?

Himanshu Gulati (FrP) [12:02:54]: Jeg takker så mye for spørsmålet om et viktig tema. La meg også slå fast at Fremskrittspartiet er glad for det som er lagt fram i dag – eller i går, var det vel. Den høringen handler først og fremst om en nødvergeregel. Vi mener nettopp, som representanten er inne på, at vi trenger en større bredde av tiltak som handler om forebygging og sanksjoner mot dem som begår alvorlige handlinger, men først og fremst for å hindre at vold får utvikle seg og fortsette. I det representantforslaget vi hadde, som ble behandlet i april, hadde vi flere forslag. Det handlet om bl.a. økt klasseromsledelse i lærerutdanningen. Det handlet om økt involvering av foreldre. Det handlet også om sanksjoner, ikke fordi det er et mål i seg selv å straffe elever, men fordi vi mener at det å ha et ris bak speilet fører til at folk oppfører seg bedre, noe også fraværsregelen er et eksempel på. Det å stille krav gjør at folk endrer atferd.

Marit Knutsdatter Strand (Sp) [12:04:05]: Vold og usikkerhet henger ofte sammen. Et godt klassemiljø tar tid å bygge opp. Opplæringsloven forbyr inndeling etter nivå i utbredt omfang og påpeker at skolen skal bidra til likhet og til å redusere forskjeller mellom elever. Fremskrittspartiet tar i innstillingen til orde for utprøving av mer nivådeling, altså utover gruppeinndeling i kortere perioder, som loven åpner for, og som det er en lang praksis for. Som pedagog vil jeg understreke at elever med ulikt ferdighetsnivå og ulik motivasjon bidrar til å løfte hverandre i læringssituasjonen. Mener Fremskrittspartiet at elevene skal kunne grupperes etter resultater på prøver, og er ikke Fremskrittspartiet bekymret for at utstrakt bruk av nivådeling kan gjøre elever mer usikre?

Himanshu Gulati (FrP) [12:04:58]: Fremskrittspartiet vil ha en skole tilpasset alle, for vi er alle ulike, og vi er alle unike. Vi lærer på ulik måte, og ofte kan det være sånn at de fleste elever er flinke i noen fag og sliter mer i andre fag. Poenget med tilpasset opplæring er jo nettopp at de som henger etter i enkelte fag, skal få en mulighet til å mestre det faget, komme seg opp på samme nivå som de andre, slik at de slipper å bli hengende etter hele skoleløpet og derfor ende bakpå i de fagene det måtte gjelde. På samme måte kan de som mestrer noen fag, få oppgaver på sitt nivå, slik at de kan videreutvikle

de talentene og de interessene de har. Vårt ønske med tilpasset opplæring er nettopp at alle skal få en mer tilpasset skole, enten man henger etter i et fag, eller man er litt frampå i et annet fag.

Grete Wold (SV) [12:06:04]: Som representanten selv var opptatt av i replikkvekslingen, er det med tilstedeværelse i skolen selvsagt viktig. Skal man lære noe, er de aller fleste avhengig av å være til stede der undervisningen foregår. Så er det alltid noen som klarer seg nesten uansett. Vi har hatt det vi vil kalle for en ganske rigid fraværsgrense. Det er ingen som er imot å ha et fraværsglement. Det vi er imot, er kanskje grensen som av og til blir trukket opp på et område, som noen faller utenfor og noen faller litt innenfor. Det kan være litt tilfeldigheter også. Nå blir det muligens noen endringer på det, men Fremskrittspartiet framstår som å være veldig tilhenger av dagens ordning og synes den fungerer relativt ypperlig. Hvis man skulle justert noe på den grensen som vi opererer med i dag, hva ville Fremskrittspartiet da begynt å plukke på?

Himanshu Gulati (FrP) [12:06:55]: Jeg takker for spørsmålet. Dette er en debatt vi har hatt over lengre tid i eget parti, ikke minst med vårt ungdomsparti, som har vært veldig engasjert i dette. Vi er for en fraværsgrense fordi vi mener at det å stille krav fungerer, men vi er også for justeringer og innføring av mer fleksibilitet med tanke på fraværsgrensen, bl.a. hva gjelder kjøreopplæring, hvor vi mener at mer bør kunne komme inn under dokumentert fravær – også nye tanker om dette. Selv om vi ikke har lagt det fram tidligere, har vi diskutert mye internt rundt sykmelding, egenmeldingsdager osv. Det er riktig å tenke på økt fleksibilitet og justering for å gjøre fraværsgrensen bedre. Det vi er imot, er å gå bort fra grensen. Vi mener at det å ha en fraværsgrense gir effekt, og det gjør at elevene er mer til stede og lærer mer, samtidig som de som har en gyldig grunn for fravær, selvsagt ikke skal lide under dette.

Abid Raja (V) [12:08:07]: Mens vi står her og debatterer – og senere skal vedta – opplæringsloven, pågår det et framlegg i lagtingssalen. Sannhets- og forsoningskommisjonen legger fram sin rapport om den fornorskingen som har pågått. Der kommer det fram urovekkelige avdekkinger når det gjelder samer, kvener, norskfinner og skogfinner.

Også i opplæringsloven er det politikk knyttet til språklig oppfølging. Stortinget har anerkjent samer som urbefolkning. Vi har vedtatt en språklov for å anerkjenne de samiske språkene. Her er det litt synd at regjeringen ikke har klart å komme til enighet med Sametinget, men vi får håpe at den dialogen fortsetter, og at man kommer i mål med det. Jeg har notert meg at Frem-

skrittspartiet har et syn som ligger helt i ytterkanten, og spørsmålet er om det kan være grunn for Fremskrittspartiet til å reflektere rundt hvorvidt det er nødvendig å justere kursen litt når det gjelder statens plikt til å legge til rette for minoritetsspråkene.

Himanshu Gulati (FrP) [12:09:13]: Det å bevare samisk kultur og samiske språk er viktig, og det å ha en aktiv bruk av språket og utøvelse av sin kultur er det viktigste man kan gjøre for å bevare nettopp de tradisjoner og den samiske kulturen vi har. Det støtter Fremskrittspartiet opp om, i merknads form og på andre måter. Den debatten jeg opplever at representanten Raja kanskje refererer til, er grunnlovsdebatten vi hadde om samene som urfolk, hvor Fremskrittspartiet var skeptisk. Det handler om at dette er et betent tema i nordlige deler av landet, og vi mener også at det er prinsipielt feil å gi noen en annen status enn andre. I Norge lever vi sammen, alle folk. Den debatten satt til side: Vi er veldig opptatt av at man skal videreutvikle og bevare samisk kultur og samiske språk, og det har vi ansvar for her i denne saken.

Presidenten [12:10:14]: Replikkordskiftet er avsluttet.

Grete Wold (SV) [12:10:28]: At skolen har et helt sentralt samfunnsoppdrag, er det ingen tvil om og ei heller noen politisk uenighet om. En felleskole for barn og unge der alle, uavhengig av utgangspunkt, evner og bakgrunn, får muligheten til å få både grunnleggende kunnskaper og også kompetanse til å møte livets utfordringer, er kanskje den aller viktigste oppgaven vi som politikere og vi som samfunn har. Derfor er det nok mer vi er enige enn uenige om i denne innstillingen. Målet er ikke ulikt, men samtidig er det noe ulik politisk tro på hva som er riktig vei fram til målet.

For SV er nettopp en god felleskole for alle helt avgjørende. Det er grunnmuren i det vi forsøker å bygge, nemlig et samfunn med små forskjeller, slik at alle kan kjenne på trygghet og sikkerhet, men også ha reelle muligheter til å ta utdanning på det nivået man evner og ønsker. Jeg vil trekke fram noen få områder og forslag her i dag.

SV er opptatt av at alle skal få være med på leken. SFO for alle barn er etter hvert blitt helt avgjørende for at ingen faller utenfor. Det er lange dager for både foreldre og barn, og det er viktig at også lek, læring og sosialt fellesskap er en del av hverdagen for alle barn. SV mener derfor at SFO bør ha et eget kapittel i loven, der det lovfestes rett til SFO fra 1. til 4. klasse, at ansatte skal ha god kompetanse, og at SFO-lederen ikke skal regnes inn i grunnbemanningen. Kapasitet til å se den enkelte og legge opp til gode aktiviteter må sikres i den daglige drif-

ten. Vårt arbeid for gratis kjernetid er viktig, men det er også kvalitet og innhold i det tilbudet som barna får.

SV er videre opptatt av laget rundt eleven. Det er ikke tvil om at en lærer har krevende arbeidsdager som handler om mye mer enn det å formidle. Det oppgis også som en av årsakene til at flere velger bort klasserommet som arbeidsplass. Det er for mye annet som må håndteres, både i og utenfor skoletiden. Da bør andre yrkesgrupper inn. Både helse- og sosialfaglig kompetanse er helt nødvendig for å skape en skolehverdag der alle kan ikke bare overleve, men også trives. SV fremmer derfor forslag om en endring, slik at det framsettes krav til andre yrkesgrupper for å sikre nettopp det. Tiden er overmoden for å møte den virkeligheten som blir beskrevet der ute.

Det er mye i norsk skole som man har gjort siden tidens morgen. Det som framstilles som en sannhet, nemlig at det er viktig med hjemmelekser, er i så fall en sannhet med store modifikasjoner. Det foreligger tvert imot mye forskning som reiser tvil om hjemmelekser faktisk har betydning for elevenes læring. Det vi derimot vet, er at lekser er med på å skape ulikhet mellom barna, mellom de barna som har foreldre som kan hjelpe til etter skoletid, og de barna som ikke har det. Målet må være at alle barn sikres så likt utgangspunkt som mulig. Vi vet at lekser ikke er veien å gå. Basert på det vi vet, er det litt underlig at flertallet i dag vil stramme til når det gjelder lekser, ikke åpne for å få mer skolelekser enn hjemmelekser. Øving er viktig, det er vi enige om.

Vi kan ikke gå fra denne debatten i dag uten å nevne at Sametinget ikke ser samisk språk som tilstrekkelig ivaretatt i det som vedtas i dag. Fornorskingspolitikken har på et forferdelig vis lyktes, ikke minst ved tap av det samiske språket. Nå, mens vi står her, kommer Sannhets- og forsoningskommisjonens rapport, og vi har et stort ansvar for å rette opp så mye som det lar seg gjøre, den urett som har blitt begått over generasjoner. Det er derfor særdeles viktig for oss i SV at våre forslag, som er sammenfallende med Sametingets forventninger, fremmes i innstillingen, og at de blir lyttet til. Dessverre får de ikke flertall, men vi forventer at det tas med i det videre arbeidet som vi nå regner med at regjeringen tar fatt på.

SV har i dag også lagt inn et forslag, et såkalt løst forslag, med bakgrunn i at vi trenger all kompetanse, også den som ikke faller inn under studie- og yrkeskompetanse. All kompetanse bør ha en betegnelse, slik som grunnkompetanse, som er tatt ut i forslaget til denne loven. Vi ønsker derfor at det fortsatt skal defineres og navngis, og vi fremmer forslag om at all kompetanse får en betegnelse. Vi håper at det kan bli et flertall for det forslaget.

Til slutt vil jeg nevne nynorsk og læremidler som ikke er tilstrekkelig regulert i dag. Her er det behov for at det blir konkretisert i tråd med dagens situasjon og de

læremidlene som nå brukes. Det håper jeg, til tross for et mindretallsutfall, statsråden også tar med seg videre. Det samme gjelder forslaget om å se på hvordan man skal sikre rett til at kvensk opplæring også ivaretas, slik at også de elevene bli sett.

Helt til slutt har jeg lyst til personlig å få takke komiteen for å ha tatt imot en fersk utdanningspolitiker. Dette har vært en viktig og fin sak, med en bratt læringskurve.

Med det tar jeg opp det forslaget fra SV som ikke er tatt opp tidligere.

Presidenten [12:15:33]: Representanten Grete Wold har teke opp det forslaget ho refererte til.

Det blir replikkordskifte.

Øystein Mathisen (A) [12:15:49]: Jeg synes det var noen interessante svar fra Rødt tidligere i denne rundten, for dette er en alvorlig sak, og det er blitt tydelig og ettertrykkelig sagt fra denne talerstolen av alle. Dette er viktig, det gjelder rettighetene til alle barn som er i norsk skole.

I likhet med Rødt har SV kommet med veldig mange enkeltforslag. Har man gjort et regnestykke på hva dette totalt vil koste? Skal man følge dette opp videre, eller er det en ønskeliste som egentlig ikke forplikter så mye?

Grete Wold (SV) [12:16:22]: Takk for et godt spørsmål.

Vi har ikke regnet konkret på tellekantene på dette – det har vi selvfølgelig ikke gjort – men vi har vårt alternative budsjett, og vi har god inndekning for de forslagene som vi har fremmet i dag. Samtidig handler mange av de forslagene som ligger til grunn, om de gode intensjoner. Det handler, som Rødt også kommenterte, om noen prinsipielle avklaringer. Skal vi utvikle dette feltet, må vi også tore å satse litt. Vi må peke på noen retninger, og så må vi jobbe med å få dette på plass også i den konkrete politikken. Det er det politikk handler om for meg, å ville noe, og da må man også sprengte seg litt fram og faktisk skape et handlingsrom når man kommer til den praktiske politikken.

Så jeg kan ikke legge fram noe budsjett, og jeg kan ikke legge fram noen konkrete tall, men det er absolutt mulig å få til det som vi fremmer i dag.

Øystein Mathisen (A) [12:17:14]: Representanten sier at det er en prinsipiell avklaring man gjør her, men det er ikke bare det heller, for dagen etter at det eventuelt blir vedtatt, begynner jo kommunene og skolene å forberede seg på at dette skal implementeres i norsk skole, og står ansvarlig for å levere dette overfor elevene. Er det ikke da redelig at vi også sikrer det økonomisk koster å implementere dette, slik at de har reell

mulighet til å følge loven – at vi ikke gjør at norske skoleeiere og skoler rett og slett ikke klarer å følge den loven som vi vedtar? Når man ikke har sett på hvor høye kostnader det er, hvor realistisk er det å kunne gjennomføre alle disse tiltakene? Blir det ikke litt vanskelig for kommunene der ute å forholde seg til?

Grete Wold (SV) [12:18:02]: Hvis jeg var uklar i mitt første svar på om dette var realistisk eller ikke, er konklusjonen på det at vi vurderer at dette er fullstendig realistisk, og at det ikke på noen som helst måte skaper usikkerhet ute i Kommune-Norge. Derimot vil det skape en sikkerhet ved at vi som politikere gir en tydelig retning for hvor vi vil med norsk skole, hvordan vi vil prioritere, og hvordan vi vil satse på de områdene som vi til enhver tid legger til grunn. Så om jeg var uklar på om dette var realistisk: Ja, det er realistisk. Vi fremmer ikke forslag som vi ikke mener er mulig å sette ut i det praktiske virket der ute.

Jan Tore Sanner (H) [12:18:47]: La meg først få ønske representanten Wold velkommen i komiteen.

SV er opptatt av at skolen skal legge til rette for alle elever og ikke minst fremme motivasjon. Et spørsmål som Høyre har tatt opp under behandlingen av opplæringsloven, er bruken av alternative opplæringsarenaer. Det er ikke alle elever som trives på skolen, noen elever uteblir, er knapt på skolen, og derfor har en del kommuner i samarbeid med stiftelser og organisasjoner lagt til rette for såkalte alternative opplæringsarenaer. Det kan være å lage film, teater og være med i produksjon, tiltak som har bidratt til at mange elever har fått tilbake interessen og motivasjonen og kommer tilbake til skolen. Men jeg registrerer at SV ikke er med på det forslaget, eller på merknadene i innstillingen, og i Oslo har SV også bidratt til å stramme inn på bruken av alternative opplæringsarenaer.

Så mitt spørsmål er: Hvorfor? Er det en skepsis til bruken av alternative opplæringsarenaer, eller er det rett og slett bare en glipp at man ikke er med?

Grete Wold (SV) [12:19:54]: Det er et utrolig viktig område, uten tvil. Det er heller ikke noen tvil om at etter hvert som skolen har blitt mer og mer teoretisk, er det også flere og flere elever som dessverre kan falle utenfor det ordinære løpet. Når det gjelder å ha alternative tilnærminger, er det kanskje litt ulik oppfatning av hvor de arenaene bør være, og hvordan en bør løse den oppgaven, men vi er også veldig opptatt av en praktisk og godt tilrettelagt undervisning, også innenfor skolens rammer. Men vi er ikke imot noen alternative arenaer, og et tett samarbeid med lokalsamfunn for å få på plass gode lokale løsninger, og i mange tilfeller også helt individuelle løsninger, er vi absolutt tilhengere av.

Så vil det nok være innretningen på forslaget som ikke nødvendigvis er helt i tråd med den politikken vi ønsker å fremme, men intensjonen er nok ikke ulik.

Maren Grøthe (Sp) [12:20:54]: Jeg fortsetter i samme spor som spørsmålene til representanten fra Rødt. Som vi har vært inne på i replikkordskiftet, og som representanten også var inne på i sitt innlegg, fremmer SV en del forslag til nye lovfestinger og nye rettigheter. Så hører jeg at SV mener at disse kan innføres og er realistiske, men det er jo slik at desto mer vi lovfester, desto mer vil det ta ressurser fra andre ting fordi det må prioriteres, og det vil også kreve mer rapportering for dem som jobber i skolen vår.

Da lurer jeg på: Hvordan mener SV at ytterligere pålegg om regulering av den norske skolen harmoniserer med SVs varme ord om en tillitsreform, når SV i realiteten foreslår å snevre inn lærernes handlingsrom?

Grete Wold (SV) [12:21:43]: Jeg tror nok vi leser den paragrafen litt ulikt, for å si det slik.

For å ta det første først: Det er helt klart at vi har en pott med penger som skal fordeles. Vi er heldigvis i den situasjonen i Norge at den potten er veldig, veldig stor, så det er også et ganske stort handlingsrom. Så når vi som politikere peker på enkelte konkrete områder vi ønsker å styrke, satse på og konkretisere, er det fullt mulig å gjennomføre. Spørsmålet er om det skal tas fra andre steder innenfor denne sektoren, eller om det er andre områder i det store AS Norge som man også kan hente midler fra. Så det handlingsrommet mener jeg bestemt at vi har.

Premisset om at det å regulere nødvendigvis medfører en økt grad av rapportering, som igjen gjør det vanskeligere for lærerne, og som vi også har vært inne på tidligere, er jeg ikke helt med på. Det finnes mange måter å legge forventninger og føringer på i norsk skole uten at det medfører en hel masse skjemaer og rapportering, som igjen tar av lærernes viktige tid i klasserommet. Så den paragrafen leser vi nok litt ulikt.

Presidenten [12:22:46]: Replikkordskiftet er avsluttet.

Abid Raja (V) [12:23:03]: Opplæringen skal «opne dører mot verda og framtida». Slik åpner formålsparagrafen i opplæringsloven. Det er en vakker og innholdsrik setning. Formålet er å gi muligheter som ellers ikke hadde vært der. Det er å legge verden for barnas føtter og overlata framtiden trygt i deres hender. Selv barn med få eller ingen forutsetninger hjemmefra skal gjennom opplæringen få frihet til å bli den de selv ønsker å bli. Det er ikke et lite oppdrag, men det er et viktig et. Og det er det som gjør at skolepolitikken ikke er sektorpolitikk, men griper inn i hele vårt samfunn. Framtiden

vår står og faller på skolen. Derfor er jeg veldig glad for at utdannings- og forskningskomiteen har samlet seg om mange av de viktigste linjene for den nye opplæringsloven. Det er et mål at loven skal stå seg over tid og gi forutsigbarhet, men også retning for det arbeidet som gjøres i skolene og lærebedriftene, og i tilknytning til opplæringen.

Vi har samlet oss om gjennomføringen av fullføringsreformen, som er den viktigste endringen i denne loven, sammenlignet med 1998-loven. Det var en viktig sak for Venstre i den forrige regjeringen, som nå følges opp videre av den sittende. Samtidig innfører vi rett til å fullføre vidaregåande over lengre tid, rett til flere omvalg hvis man har valgt feil, og rett til å ta nytt fag og svennebrev selv om man allerede har et. Det åpner dører mot verden og framtiden.

Vi har samlet oss om å lovfeste prinsippet om elevenes beste og elevenes rett til å medvirke i saker om seg selv. Med det slår vi fast at eleven er den viktigste personen i skolen, og at de valg som tas i skolen, skal ta utgangspunkt i hva som er best for eleven.

Vi har også samlet oss om viktigheten av at elevene møter en kvalifisert lærer i klasserommet. Godt kvalifiserte lærere er viktig for at vi som samfunn skal nå målene for elevene og for skolen, og åpne dører for verden og framtiden.

I det store og hele er det en lov som har bred politisk forankring. Likevel er det noen områder der vi ikke er enige, og det skulle i grunnen bare mangle at det ikke var debatt omkring temaer i en så viktig lov. Venstre jobber for en skole som motiverer barn og unge til læring, derfor er vi glad for at komiteen har gått lenger enn regjeringen foreslo, og gitt skolen større fleksibilitet med tanke på hvor mange timer elevene skal ha i hvert enkelt fag. Det gir skolene mer frihet og bedre muligheter til å tilpasse opplæringen til sine elever.

Venstre er også fornøyd med at et flertall uttrykker større tillit til elevene i den vidaregåande opplæringen gjennom å be om et mer fleksibelt regelverk når det gjelder fraværsgrensen.

Så er det uenighet om hvem som skal pålegge elevene lekser. Venstre har tillit til at lærerne som fagpersoner tar avgjørelser om bruk av lekser blant sine elever, og mener at det er den enkelte skole som skal bestemme over bruken av lekser. Vi er uenige med flertallet som mener at lokalpolitikkerne er bedre skikket enn lærerne til å vurdere om elevene skal ha lekser. Opplæringsloven er også viktig for språkene, både for å bevare det norske språket i begge sine skriftlige former og for samisk og minoritetsspråk, og vi har fremmet en rekke forslag vedrørende dette.

Et annet tema som er viktig for Venstre, er tilpasset opplæring og individuell tilrettelegging. Alle elever har

behov for at opplæringen er tilpasset, og at de skal få best mulig utbytte av å gå på skole eller være i lære. Slike rettigheter er dessverre ikke bedre enn hvordan de blir praktisert. Det er forskjell på å ha rett og å få rett – det er ofte vi politikere veldig godt kjent med. For at elevene skal ha det bra på skolen, er det viktig at de har rett på et godt psykososialt og fysisk læringsmiljø, og Venstre foreslår også å opprettholde statsforvalterens myndighet til å vurdere alle sider av skolemiljøssaker. Det er viktig for rettssikkerheten til elevene og deres foreldre.

Selv om det er enighet om lærernes viktige rolle i skolen, er det fortsatt uenighet om noen av rammene rundt læreren. Regjeringen lyktes ikke i å lande en god løsning knyttet til kompetansekrav for lærerne og har bedt om å få komme tilbake til dette. Venstre ønsker at bare lærere skal være lærere, og ser fram til at regjeringen kommer til Stortinget med klare regler om hvem som skal kunne ansettes i lærerstillinger. Venstre ønsker også å lovfeste lærernes faglige ansvar for opplæringen og ber regjeringen komme tilbake til Stortinget med forslag om dette.

Jeg vil til slutt takke for samarbeidet med komiteen om denne viktige loven og tar med dette opp de forslagene som Venstre fremmer.

Presidenten [12:28:05]: Då har representanten Abid Raja teke opp dei forslaga han refererte til.

Det blir replikkordskifte.

Elise Waagen (A) [12:28:17]: For kort tid siden fikk vi søkertallene til lærerutdanningen, og det er ikke til å stikke under stol at det er en ganske dramatisk nedgang i andelen ungdommer som har lyst til å bli lærere. Samtidig vet vi at lærermangelen er reell mange steder i landet. I mange kommuner sliter man med å ansette kvalifiserte lærere.

I dag skal vi stemme over et forslag der Venstre bl.a. går inn for å avskilte kvalifiserte lærere. Dette er lærere som har fullført lærerutdanningen sin før 2014, men som nå ikke får lov til å jobbe i norsk skole dersom Venstre skulle fått flertall. Heldigvis har ikke Venstre flertall i denne salen.

Jeg lurer på: Mener Venstre at vi har for mange kvalifiserte lærere i skolen når man nå foreslår å sende 21 000 lærere ut av norske klasserom?

Abid Raja (V) [12:29:13]: Regjeringen har altså ikke klart å bli enig med seg selv om hvordan de skal få opp antallet kvalifiserte lærere, og sier at det er en sak de vil komme tilbake til. Så vil jeg anmode representanten om å anerkjenne den innsatsen den forrige regjeringen la ned. Milliarder ble brukt – og nyttig brukt – for at lærerne skulle få videreutdanning og videre kvalifisering, et tilbud som lærerne tok sterkt i bruk.

Den forrige regjeringen stilte krav om å komme inn på lærerutdanningen. Faktisk gikk søkertallene opp under den forrige regjeringen. Til tross for at man stilte høyere krav viste det seg at flere også lyktes med å fullføre lærerutdanningen.

Til dette begrepet, den betegnelsen, som Arbeiderpartiet har funnet på, altså avskilting: Det er egentlig «skilting» vi ønsker. Vi ønsker at flere skal være kvalifisert til å jobbe i skolen, og vi ønsker å legge til rette midler for dette. Vi hadde satt oss det som mål i 2025, men det har representantens regjering valgt å sette til side.

Elise Waagen (A) [12:30:20]: Med respekt å melde bruker denne regjeringen lik mengde penger på etter- og videreutdanning av lærere som forrige regjering. Forskjellen er bare at vi bredder ut, og at man nå får etter- og videreutdanning i flere fag. Men representanten svarte ikke på spørsmålet mitt: Hvorfor er det sånn at man ønsker å sende kvalifiserte lærere ut av norske klasserom når vi har en reell lærermangel i landet?

Det er snakk om 21 000 lærere som nå jobber i skolen, og så har vi 40 000 av det som utgjør reservestyrken. Dem ønsker vi å invitere tilbake og inn i skolen, men med Venstres forslag får de beskjed om at de ikke er ønsket i norsk skole, og at de har ikke kompetansen. Dette er på tross av at de har fullført lærerutdanningen og er kvalifiserte lærere.

Jeg gjentar spørsmålet mitt, siden jeg ikke fikk svar på det: Mener Venstre med dette at vi har nok kvalifiserte lærere, og er ikke disse lærerne ønsket i norsk skole?

Abid Raja (V) [12:31:14]: Vi ønsker å kvalifisere dem som jobber i skolen, slik at de har faktisk utdanningskompetanse og god kompetanse for å undervise. Regjeringen har ikke selv lyktes med å lande en løsning knyttet til kompetansekrav for lærerne og sier at de vil komme tilbake til dette. Vi hadde en løsning på plass. Det var å kvalifisere dem som jobber i skolen. Det var en ordning som ble brukt. Vi hadde satt oss som mål at vi skulle være i mål i 2025. Det har den nye regjeringen valgt å sette til side. Jeg tror det vil være en fordel at vi har personell i skolen som er kvalifisert til å undervise i fagene, og at de har oppdatert fagkunnskap.

Når søkertallene går ned under denne regjeringen, tror jeg kanskje man skal se litt mer på hva statsrådene på dette feltet har bidratt til – særlig statsråden for høyere utdanning, hvordan framferden hans har vært. Når de to statsrådene nå sier at de skal snakke pent om å være lærer, er det kanskje først og fremst deres egen statsråd som bør gå først i rekken. Da sikter jeg ikke til den som sitter her i salen, men den som kommer litt senere.

Marit Knutsdatter Strand (Sp) [12:32:31]: Senterpartiet feirer nynorsk i dag. Vi er bekymret for at mange elever bytter hovedmål når de bytter fra barneskole til ungdomsskole og videre til vidaregåande. Nå får elever utvidet rett til opplæring i egen gruppe på sitt skriftspråk, også på ungdomsskolen – hurra! Dette har regjeringen alt begynt å finansiere i årets statsbudsjett, og 150 mill. kr er foreslått til læremidler i revidert nasjonalbudsjett.

Samtidig vet vi at under høyreregjeringens tid, med Venstre i regjering eller som støtteparti, ble det ikke gjort noen tilsvarende styrking av parallellitetskrav i lov som den Arbeiderparti–Senterparti-regjeringen nå sikrer. Når Venstre i innstillingen tar til orde for å utvide parallellitetskravet til også å gjelde læringsressurser – noe Senterpartiet og Arbeiderpartiet i anmodningsvedtak går inn for å klargjøre videre – er det grunn til å spørre hvorfor Venstre, da partiet satt med makten og sendte sitt forslag på høring, ikke foreslo dette.

Abid Raja (V) [12:33:27]: I det som kommer fra Stortinget nå, har Venstre – sammen med SV og Rødt – fremmet forslag om å utvide parallellitetskravet. Vi fremmer også forslag om at læremidler på skolene skal følge det vedtatte hovedmålet fra 1.–7. trinn og ikke bestemmes av foreldrene.

Det er også viktig å huske at da første innleder, Jan Tore Sanner, var oppe på talerstolen, viste han til – slik det også framgår av dokumentet vi vedtar i dag – at arbeidet med opplæringsloven startet under den forrige regjeringen. Så når forslagene har gått ut på høring, har også den forrige regjeringens forslag ligget inne i det, og som representanten Sanner sa: Det er fem statsråder som har jobbet med dette.

Venstre er altså for å utvide parallellitetskravet. Derfor er vi også med på å fremme det forslaget her, sammen med SV og Rødt, og vi skulle ønske at også regjeringspartiene stemte for det.

Himanshu Gulati (FrP) [12:34:35]: Venstre og Fremskrittspartiet står sammen om en rekke både merknader og forslag i opplæringsloven, ikke minst om mobbing, som vi var inne på tidligere, og vi er enige om at man ikke bør så tvil om eller heve terskelen for når kommuner og skoler kan pålegges tiltak fra statsforvalteren. Men ett område der jeg gjerne skulle hatt Venstres støtte, er det som gjelder vold i skolen og ønsket om flere tiltak, ikke minst når man ser situasjonen der ute. Jeg ønsker derfor å spørre representanten om hvorfor Venstre ikke støtter noen av de forslagene som Fremskrittspartiet har om dette, og om Venstre har noen egne tanker om hvordan man kan møte den problematikken vi nå ser.

Abid Raja (V) [12:35:17]: Aller først: Det som representanten tar opp, er en veldig viktig debatt, og det var også en ordveksling mellom representanten og statsråden i Politisk kvarter i dag tidlig.

Jeg tror ikke noen av oss har noe fasitsvar på denne komplekse problemstillingen, men for oss har det vært viktig at vi skal avvente dette, når det framgår av dokumentet at regjeringen skal fremme forslag for å imøtekomme den problemstillingen som handler om vold og trusler i skolen. Dette har jo blitt lagt fram av statsråden nå – det var vel i går – og blir sendt ut på høring. Der vil mange komme til å bidra for å løfte ulike tiltak for å forebygge, men også for å forhindre. Det er ikke sikkert at det forslaget som er lagt ut fra regjeringen nå, er det forslaget som kommer til å bli vedtatt, men vi kommer til å følge denne debatten nøye.

Jeg er glad for at representanten er framoverlent på de spørsmålene, og det er også vi i Venstre.

Presidenten [12:36:23]: Replikordskiftet er avsluttet.

Kjell Ingolf Ropstad (KrF) [12:36:35]: For en stortingsrepresentant som ikke sitter i komiteen, har det vært kjekt å følge debatten i dag. Mange har sitert, eller referert, formålsparagrafen og snakket om at vi ikke bare skal utdanne, men også danne. Jeg må innrømme at jeg har sittet og tenkt på et av mine politiske forbilder, nemlig Jon Lilletun, som var utdanningsminister i Bondevik I-regjeringen. Han snakket alltid – på sitt vossamål – om å gjøre barn, eller folk, til «gagns menneske». Det er et fantastisk perspektiv, at en ikke bare skal gi utdanning, men også dannelse, at det er en del av skolen. Jeg er stolt av den skolen vi har, der vi heldigvis er med på å utjevne forskjeller, og at den gir muligheter for alle. Det er ganske unikt.

Samtidig er det slik at vi alle er her fordi vi ønsker å gjøre ting enda bedre. For Kristelig Folkeparti – og det vil jeg kanskje si gjelder for alle partier – er skolen noe av det aller viktigste, for det er nettopp der veldig mye av grunnlaget legges for veldig mange, og ikke minst kan skolen være med og utjevne forskjeller. Jeg vil takke komiteen og saksordføreren for den jobben som er gjort, og jeg er glad for at komiteen har funnet sammen på veldig mange viktige punkter.

Så skal jeg prøve å gå gjennom noen av Kristelig Folkepartis forslag og standpunkter. Jeg vil begynne med det ene forslaget vi har, som går på at vi ønsker at det skal fremmes et forslag i opplæringsloven om å gjøre 1. klasse om til et førskoleår. Jeg skal ikke ta hele begrunnelsen for det, men vi mener at nå er det mer forskning – delrapporten i en evaluering av seksårsreformen – som peker på at vi trenger mer lek, og vi trenger en litt annen start på skolen enn det vi klarer å gi i dag. Der mener vi

at Kristelig Folkepartis forslag ville betydd en stor forskjell når det gjelder å møte ungene på en enda bedre måte. Én ting er at de kan få lov til å være barn lenger, men internasjonal forskning viser at resultatene for ungene også kan bli bedre om en starter litt roligere.

Vi er stolt av at vi fikk igjennom lærernormen, for vi tror at flere kvalifiserte lærere er viktig, spesielt for de yngste elevene. Det henger også sammen med perspektivet om førskoleklasse. Men vi er opptatt av at vi skal sikre at de lærerne som ansettes, er kvalifiserte. Derfor mener vi også at det å ha færre unntak når det gjelder hvem som kan ansettes, er viktig. Det tror vi vil styrke lærernes status, og for så vidt også lønn, som jeg tror kan være positivt. Vi støtter forslag som går i den retningen, og mener at det må slås tydeligere fast i lov, men ikke minst i forskrift.

Så til dette med «avskilting» av lærere: Det har Kristelig Folkeparti egentlig vært mot hele veien. Alle som har fulgt dette feltet, kjenner til at det var en del av den avtalen vi hadde da lærernormen ble innført. Som motstander av de kravene vil jeg likevel si at de har hatt mye positivt med seg, for det har gitt muligheten også til dem som er seniorer, til å få etterutdanning og til å bli kvalifisert. Vi mener likevel at når det nå kommer til et punkt, er det riktig å avslutte det, slik at vi ikke mister viktige lærerkrefter i en skole som har mangel på lærere. Derfor kommer vi også til å støtte de forslagene.

Vi støtter også forslag om å ivareta KRLE i lovteksten. Det er vel Fremskrittspartiet og Høyre som har det forslaget, som jeg er glad for. Men jeg stiller også spørsmål ved at en ønsker å innføre et forbud mot forkynnelse i all undervisning. Heller ikke Kristelig Folkeparti ønsker at det skal være en forkynnelse i skolen, men mitt motspørsmål er egentlig: Hva er det man ønsker å oppnå, eller hva er det man ønsker å nå igjennom med det? Vi vet at er det noe som ofte blir gjenstand for debatt, er det skolegudstjenester – disse håpløse rundene med hvilke julesanger det er greit å synges osv. Jeg frykter at ved å bevege seg enda mer i den retningen blir det større spørsmål ved det samarbeidet som er rundt om lokalt, med ulike kirkesamfunn, med besøk i en moské, eller hva det enn måtte være. Derfor ønsker vi at det skal være som det er i dag. Vi er ikke nødvendigvis uenig i sak, men jeg tror – og frykter – at det forbudet kan skape mer usikkerhet og uro rundt om i skolen.

Så fremmer vi også forslag om å styrke lærebøkens posisjon. Vi ønsker også å støtte de forslagene som går på skolebibliotek, men vi – som jeg også fremmet i et representantforslag her for ikke lenge siden – ønsker å ta et oppgjør med at de digitale hjelpemidlene tar over for veldig mange lærebøker, mye på grunn av økonomi. Vi ønsker da å slå fast at statusen til lærebøkene skal heves.

Vi fremmer også forslag om mobilforbud i skolen. Vi mener at det vil gi mer ro, mindre mobbing og bedre resultater.

Med det tar jeg opp de forslagene som Kristelig Folkeparti har.

Presidenten [12:41:34]: Då har representanten Kjell Ingolf Ropstad teke opp dei forslaga han refererte til.

Det blir replikkordskifte.

Elise Waagen (A) [12:41:54]: Som representanten Ropstad gikk gjennom, fremmer Kristelig Folkeparti en rekke løse forslag i dag. Blant annet fremmes det et forslag hvor man ber regjeringen om å gå i dialog med partene om endringer i opplæringsloven § 9 a. Den nye loven har nye kapitler og paragrafer, men jeg regner med at man her viser til den gamle loven. Det er jo nettopp det regjeringen har gjort. Gjennom dialog med partene har man fremmet enkelte endringer som skal sikre både aktivitetsplikten og håndhevingsordningen, men man har gjort noen justeringer, etter god dialog med partene.

Hvilke andre konkrete forslag ønsker Kristelig Folkeparti nå skal fremmes, siden den jobben allerede er gjort?

Kjell Ingolf Ropstad (KrF) [12:42:43]: Jeg er glad for mye av det som har blitt gjort. Jeg registrerer også at når det gjelder vold og den typen utfordringer i skolen, har regjeringa kommet med nye forslag. Det som Kristelig Folkeparti har vært opptatt av, er at når det gjelder mobbing og andre utfordringer vi dessverre ikke har klart å løse på en god nok måte, kan det i dialog med partene komme opp nye forslag. Så jeg står ikke her med en håndfull tiltak jeg mener hadde vært kjempeviktige. Poenget er at en hele tida må jobbe videre med dette.

Vi kommer til å støtte de endringsforslagene som foreligger, men vi ønsker at en skal jobbe videre med å prøve å komme opp med enda bedre tiltak for å sikre at særlig de ungene som blir utsatt for mobbing, skal følges opp og bli tatt på enda større alvor enn vi opplever at de blir i dag.

Marit Knutsdatter Strand (Sp) [12:43:44]: Vi har hatt et godt samarbeid med Kristelig Folkeparti i tidligere perioder, så det er bra at de tegner seg til innlegg i debatten. Jeg vil kommentere forslaget som berører digitale læremidler. Det har pågått en til dels ukritisk digitalisering på flere felt, også i skolen. Samtidig har den digitale verden kommet for å bli. Digitale hjelpemidler gjør også at elever som ellers ikke hadde hatt tilgang på undervisning, får det. Kristelig Folkepartis forslag om at trykte læremidler skal gå foran digitale, griper inn i læ-

ernes metodefrihet. Arbeiderparti–Senterparti-regjeringen har en rekke klare tiltak i vår digitaliseringsstrategi, som bl.a. skal følge opp dette med en katalog av læremidler og hvordan digitale og trykte læremidler kan ses opp mot hverandre.

Hvorfor er Kristelig Folkepartis politiske overbevisning viktigere enn lærernes metodefrihet og enkeltvurderinger i den enkelte læringssituasjon når det gjelder læremidler?

Kjell Ingolf Ropstad (KrF) [12:44:45]: Det er fordi vi ser at mer og mer forskning peker i én retning: at spesielt når det gjelder lesing, regning og naturfag – den typen fag – er det viktigere og riktigere med lærebøker enn med digitale læremidler.

Jeg er enig med representanten i at lærere må kunne ta vurderinger om hva som er best egnet, og hva som i enkeltsituasjoner gir best læring, men dette er også en tydelig understrekning av at det vi ser av kunnskap og forskning på dette feltet – vi har hatt en runde om dette i salen før også, og jeg er glad for at regjeringa jobber med å få mer dokumentasjon om hva som er riktig – peker i retning av at lærebøker er mye viktigere enn det jeg og mange andre har trodd. Derfor har vi gått så langt som representanten Knutsdatter Strand sier, og pekt på at det skal være det sentrale læremiddelet. Digitale læremidler skal selvsagt være en viktig del av det, men det skal være et supplement til lærebøkene.

Øystein Mathisen (A) [12:45:53]: Mitt spørsmål til representanten Ropstad handler om forkynningsforbudet. Han mente at dagens regler gjør det litt mer uklart og utydelig hva man vil med det. Det finnes allerede et forbud – et innskrenket og tydelig forbud – slik loven er i dag. Nå utvides forbudet til alle fag, også på vidaregående skole.

Vil representanten Ropstad si at slik forbudet er i dag, er det utydelig, og at det da hadde vært bedre å fjerne det, siden det allerede eksisterer i norsk skole?

Kjell Ingolf Ropstad (KrF) [12:46:32]: Jeg mener i hvert fall at det er nødvendig å vedta det. Jeg tror og mener at et generelt forbud, slik det blir uttrykt, vil skape enda mer uro. Er det da lov å besøke en kirke der det opplagt vil være en preken, som vil være forkynnelse, eller vil det være tillatt med det som blir vedtatt?

Vi er alle enige om at det ikke skal være forkynnelse. Det er også understreket i forbindelse med KRLE-faget, der det er mest relevant. Men når en innfører et generelt forbud, blir spørsmålet om en kan ha skolelag, som er en aktivitet hvor elevene samles i friminuttet og får forkynnelse. Er det da tillatt siden det skjer i skolen? Hva med besøk rundt omkring? Hva med skolegudstjeneste før jul eller i forbindelse med påsken?

Representanten kan gjerne presisere at dette selvsagt ikke skal være forbudt, men det skaper en unødvendig debatt. Det har jeg registrert, og det er mange som har stilt det spørsmålet. Hvis regjeringspartiene kan slå det fast, hadde det vært veldig viktig.

Øystein Mathisen (A) [12:47:32]: Dagens praksis er en videreføring av det som har vært i grunnskolen, der dette er noe som de fleste fint klarer å forholde seg til. Så er det ofte lokale diskusjoner om gudstjenester, der noen ikke ønsker å delta på det, mens andre ønsker det. Det er en debatt jeg føler er ganske grei, og som vi klarer å takle ganske fint.

Det jeg ikke helt fikk tak på, er om representanten Ropstad er enig i at det skal være et forkynningsforbud i norsk skole.

Kjell Ingolf Ropstad (KrF) [12:48:06]: Nå svarte ikke representanten Mathisen tydelig, og da skaper han jo uro på grunn av dette. Jeg er enig i at det ikke skal være forkynnelse i skolen som arena og i skoletimer og slikt. Det mener jeg heller ikke har vært et problem. Det jeg – i motsetning til representanten Mathisen – mener er et problem, er disse unødvendige diskusjonene. Det burde være helt opplagt at en skole skal kunne ha skolegudstjeneste til jul eller til påske, og så skal det selvsagt være fritaksmuligheter for dem som ikke ønsker det. Men det skal heller ikke være noen tvil om at det er uproblematisk å gjennomføre det. Min frykt er at dette kan skape en enda større usikkerhet for rektorer og lærere rundt omkring i skolen. Derfor hadde jeg vært glad hvis regjeringspartiene kunne slått fast at det ikke er hensikten.

Presidenten [12:48:46]: Replikordskiftet er avsluttet.

Statsråd Tonje Brenna [12:49:08]: I dag behandler vi forslag til en helt ny opplæringslov, en av landets viktigste lover. La meg begynne med å takke både tidligere regjering og komiteen for en bred og god debatt og gode løsninger. Jeg er også glad for at man finner sammen i forbindelse med endringer av det regjeringen la fram, rett og slett fordi det er et uttrykk for at demokratiet vårt virker, og at man finner gode løsninger.

Opplæringsloven regulerer hverdagen til landets 820 000 elever, nesten 50 000 lærlinger, 95 000 lærere og andre ansatte i skolen, kommuner, fylkeskommuner, staten og privatskolene våre. Den gir viktige føringer som vil prege samfunnet og enkeltmennesker framover.

Opplæringsloven er den viktigste formelle innrammingen vi har for skolen og opplæringen vår. Loven skal bidra til at ungene våre både trives i skolen og forberedes på det samfunnet de skal ut i. Arbeidet har tatt flere år, som flere har vært inne på, og departementet har vur-

dert over 1 000 innspill og hatt innspillsmøter og dialog med både elever og andre sentrale aktører i sektoren.

I dag åpner vi dører som tidligere var lukket. Forslaget til ny opplæringslov inneholder en historisk utvidelse av elevenes rett til fullført utdanning. I dag har man rett til kun tre års opplæring i videregående skole. Nå skal man ha rett til opplæring fram til man faktisk fullfører. I tillegg skal man kunne bytte fagretning så mange ganger man vil i løpet av videregående, fram til søknadsfristen det året man fyller 19 år. Med dette gir vi unge mennesker mer fleksibilitet til å skaffe seg vitnemål og fagbrev ut fra egne behov og egen livssituasjon.

Framover vil vi som samfunn trenge tusenvis av nye fagarbeidere. Nå gir vi flere muligheter, så både unge og voksne kan skaffe seg ny og oppdatert kompetanse. Nå blir det mulig å ta et fagbrev til også om man allerede har et. I tillegg skal man nå kunne ta fagbrev også hvis man har fullført studieforbereidende.

I den nye loven styrkes elevperspektivet. Nå lovfester vi elevenes rett til å medvirke i alt som gjelder dem etter loven. Vi lovfester at skolen skal legge til rette for at alle elevene skal kunne ytre seg, og oppmuntrer dem til å delta i skoledemokratiet. Vi lovfester også at skolen skal hjelpe elevene i arbeidet med skoledemokratiet.

Skolen skal være et sted for både å være sammen og lære sammen i trygge fellesskap. Disse fellesskapene er helt avhengige av lærere som føler seg trygge på sin arbeidsplass. Vold i skolen er helt uakseptabelt. Det har vært en utfordring over tid at lærerne har vært usikre på hvilket handlingsrom de har når de opplever farlige situasjoner. Dette tar vi nå tak i, og i går sendte jeg nye regler på høring. Der gjør vi det tydelig at ansatte i skolen kan gripe inn fysisk om det er for å avverge skade mot personer eller vesentlig skade på eiendom. Samtidig stilles det tydeligere krav til at skolene skal jobbe forebyggende. Vi må klare å gjøre to ting på én gang. Vi skal ivareta rettssikkerheten og tryggheten til både elevene og lærerne våre.

Tydeligere regler vil ikke alene løse utfordringene vi har i skolen. Det er det flere instanser som må jobbe sammen om, men jeg håper at dette vil bidra til å trygge våre lærere når en vanskelig situasjon først oppstår.

Regjeringen er opptatt av å ivareta samiske interesser, språk og kultur også gjennom skolen. Jeg er glad for at den nye loven styrker samisk språk, men i likhet med Sametinget er også regjeringen opptatt av og utålmodig etter å komme videre. Derfor vil vi fortsette den gode dialogen med Sametinget ikke bare i behandlingen av spørsmål knyttet til skolen, men også når vi i neste uke behandler den andre stortingsmeldingen om samisk språk og kultur.

Jeg må en tur innom leksene på tampen av mitt innlegg. Hjemmelekser er et virkemiddel som kan inngå i

den helhetlige oppfølgingen av elevenes læring og utvikling, og det samme er skolelekser. Om og når man bruker lekser, er en pedagogisk vurdering som læreren bør ta. Derfor bør avgjørelsen knyttet til lekser tas så tett på eleven som mulig. Jeg har stor tillit til at våre skoler og lærere tar gode beslutninger om hva som gir best læring for sine elever, og det er bra at kommuner og skoler har handlingsrom til å erstatte hjemmelekser med skolelekser om de mener at det er det rette. Dette handlingsrommet videreføres i den nye loven.

Uavhengig av om det er stat, kommune eller fylke som formelt sett styrer hvordan vi løser spørsmålet om lekser, er vi helt avhengige av å lytte til lærerne våre. Det er de som er pedagogene, det er de som er tette på elevene våre, og det er de som vet best hva som fungerer for sin elevgruppe.

Presidenten [12:54:10]: Det blir replikkordskifte.

Jan Tore Sanner (H) [12:54:25]: La meg starte med å gratulere statsråden med det som kommer til å bli en ny opplæringslov. Det blir en god lov etter de vedtakene som gjøres i dag. Men det er likevel et spørsmål som fortsatt henger, og det er anerkjennelsen av lærerutdanningen. Der er komiteen svært tydelig på at man ønsker å slå fast at bare læreren kan ha det faglige ansvaret for opplæringen, og komiteen forventer tiltak som kan bidra til å styrke anerkjennelsen av lærerutdanningen. Det er to viktige punkter hvor departementet har problematisert en del av dette i proposisjonen, men hvor komiteen gir en tydelig bestilling og forventer konkrete tiltak fra regjeringen.

Så mitt spørsmål er: Hva er statsrådens holdning til disse to spørsmålene, og når kan vi forvente forslag fra regjeringen?

Statsråd Tonje Brenna [12:55:33]: Jeg er glad for at komiteen er enig om dette, og at man slår det så tydelig fast som det man gjør. Representanten Sanner har hatt samme jobb som meg tidligere og vet at diskusjonen om både kompetansekrav og hvilke regler som skal gjelde for hvem man kan tilsette i skolen, har vært gjenstand for heftig debatt. Jeg er opptatt av at vi finner sammen i Stortinget om disse spørsmålene, men også at vi gjør det vi kan for å få KS og lærerorganisasjonene til å være så enige som det lar seg gjøre i disse spørsmålene. Derfor har jeg vært veldig opptatt av dialogen mellom nettopp de organisasjonene. Målet er fortsatt, for å forsøke å svare litt mer presist på spørsmålet til representanten, at de nye reglene skal tre i kraft sammen med ny opplæringslov. Det betyr at vi jobber så raskt vi kan for å prøve å finne en enighet som kan fungere for lærerne, som er veldig opptatt av at dette skal bli tydeligst mulig, og at det samtidig er noe som kommunene

har anledning til å oppfylle når den nye loven trer i kraft, også med bestemmelsene knyttet til kompetansekrav til lærere.

Jan Tore Sanner (H) [12:56:34]: I løpet av vår regjeringstid ble det flere kvalifiserte lærere og ikke minst flere lærere med faglig fordypning. Jeg deler statsrådens oppfatning om at dette er kompliserte spørsmål, ikke minst å forene lærerorganisasjonene og KS. Her er det litt ulike interesser, selv om man burde være enig om viktigheten av flere kvalifiserte lærere og anerkjennelsen av lærerutdanningen. Jeg er glad for at det er en dialog om dette, men i den dialogen er også statsråden en part. Her er det ikke bare spørsmål om KS og organisasjoner skal bli enige, men statsrådets oppfatning er også viktig. Derfor vil jeg gjenta spørsmålet: Hva er statsrådets holdning til spørsmålet om at det bare er læreren som kan ha det faglige ansvaret for opplæringen, at det må være utgangspunktet, og hva kan man gjøre for å styrke anerkjennelsen av lærerutdanningen?

Statsråd Tonje Brenna [12:57:33]: Statsråden er opptatt av både at vi styrker den faglige anerkjennelsen av lærerutdanningen, og at det er læreren som er både best kvalifisert til og tettest på til å vurdere hvilke pedagogiske beslutninger som tas tettest på den enkelte elev og overfor den enkelte elevgruppe.

Jeg mener det er avgjørende viktig, som representanten også er inne på, at vi klarer å anerkjenne hvor viktig læreren er, men også at vi klarer å ha bestemmelser som gjør at både lærere, skoleledelse og skoleeiere har anledning til å følge opp lovens krav. Det tror jeg vi er enige om også i denne sal at må være vår felles målsetting.

Så vil jeg samtidig understreke at sammen med arbeidet som nå gjøres for å bli enige om kompetansekrav, skal jeg følge opp Stortingets vedtak om en strategi for laget rundt eleven. Det å drive en skole til det beste for elevene våre er en komplisert oppgave i en komplisert organisme. Derfor trekker vi også andre yrkesgrupper inn rundt elevene våre. Men å anerkjenne læreren er på toppen av vår dagsorden.

Himanshu Gulati (FrP) [12:58:44]: Jeg vil takke statsråden for en tidlig debatt på Politisk kvarter i dag. Hun blir nok ikke overrasket over at jeg vil fortsette litt med det temaet. Hun sendte et forslag på høring i går som Fremskrittspartiet også støtter. Men vår kritikk har vært at det i seg selv ikke er uttømmende, at man også trenger flere tiltak. Så har Fremskrittspartiet lagt fram et forslag som i dag behandles her i salen. Det er et forslag som handler om å lage en handlingsplan mot vold og trusler i skolen. Jeg ønsker gjerne å vite hvorfor statsråden mener regjeringspartiene bør gå imot dette for-

slaget, og om hun mener at man som skole, samfunn og politisk ledelse har alle de virkemidlene man trenger for å bekjempe vold i skolen, og at det derfor er overflødig med en handlingsplan.

Statsråd Tonje Brenna [12:59:35]: Vi har i Norge over 3 000 ulike skoler. De skolene er store og små, de ligger i bygd og by, de har elever av ulik alder, ulik bakgrunn og med ulike utfordringer. Jeg mener at det aller viktigste man gjør, er at man på den enkelte skole vurderer hvilke handlingsplaner man eventuelt har behov for, og hvordan man vil jobbe med det lokalt. Jeg mener at vi skal vokte oss litt for å tro at fordi vi skriver ned noe på et papir her i denne salen, gjør det seg gjeldende i det enkelte klasserom. Jeg er opptatt av eierskap til tiltak, jeg er opptatt av respekten for pedagogenes vurdering, at man sørger for å jobbe godt i hele laget som rammer inn elevhverdagen, og jeg er opptatt av at der det er utfordringer, tas det tak i dem på en god måte.

Spørsmålet representanten også er innom, er: Har vi alle virkemidlene? En av de tingene jeg har vært veldig tydelig på, også da vi møttes i dag tidlig til debatt, er at dette må vi fortsette å vurdere løpende. Nå har vi kommet med et tydelig tiltak. Det gjør vi sammen med at vi skal styrke plikten til å forebygge, og så må vi være åpne for å se på justeringer dersom dette ikke er tilstrekkelig.

Grete Wold (SV) [13:00:52]: Som statsråd har man ansvar for at alle skal få muligheter i skolen. Det gjelder alle grupper, også minoriteter. Som statsråden også var inne på i innlegget, har vi nå fått denne rapporten fra sannhets- og forsoningskommisjonen. Ingen av oss har vel rukket å lese den – naturlig nok – men vi vet litt om hva som ligger i den, og det blir et betydelig arbeid.

Så forsto jeg at statsråden ønsket en videre dialog. Samtidig ser vi at av de forslagene vi har fremmet i dag, får vi ikke flertall for noen av de forslagene som Sametinget har ønsket inn her. Vil statsråden allikevel kunne berolige, kommentere og gi litt retning for hvordan man nå angriper de oppgavene vi står overfor, kanskje konkret basert på de forslagene som handler om språk og opplæring? Det er kanskje det som er mest påkrevd i salen i dag.

Heidi Greni hadde her overtatt presidentplassen.

Statsråd Tonje Brenna [13:01:43]: Det stemmer, som representanten er inne på, at jeg ikke har rukket å lese rapporten, men jeg har fått med meg at det vi dessverre trodde ville skje, har skjedd, nemlig at rapporten er helt tydelig på at dette er et mørkt kapittel i Norges historie. Så har en del av de ønskene Sametinget har kommet med i arbeidet med ny opplæringslov, ikke

vært forslag som jeg har vært imot, men jeg har vært opptatt av at vi både har ressursene til å innfri lovkrav vi beslutter, og anledning til å gjøre det på en god måte, sånn at dette ikke blir skinnvedtak. Derfor vil jeg, som representanten spør om, selvfølgelig fortsette å jobbe med dette. Det kommer jeg til å gjøre sammen med Stortinget. Vi kommer til å gjøre det både i arbeidet med eksplisitte saker som handler om utdanning, og gjennom stortingsmeldingen vi behandler neste uke, som handler om samisk språk og kultur.

Det er to hovedutfordringer, mener jeg, for å lykkes bedre med dette enn i dag. Den ene er at vi må ha nok lærere som kan samisk. Den andre er at vi må finne en måte å gjøre dette på som gjør at vi ikke bare øker antallet timer for den enkelte elev, sånn at det blir helt uoverkommelig, men at en kan lære samisk og følge ordinær undervisning på samme tid. Klarer vi det bedre i framtiden, tror jeg også vi klarer å lykkes med å lære flere elever samisk.

Hege Bae Nyholt (R) [13:03:10]: Samtidig som vi debatterer opplæringsloven, legges rapporten til sannhets- og forsoningskommisjonen fram, og det er jeg, som forrige taler, opptatt av. Jeg synes ordvalget til statsråden er interessant når dialogen med Sametinget beskrives som god, all den tid konsultasjonen mellom Sametinget og regjeringen ikke førte til enighet, men det er godt å høre at dialogen er gjenopptatt. Derfor vil jeg spørre statsråden om hvordan hun vil følge opp opplæringsloven med Sametinget, jf. stortingsmeldingen om kartlegging av hvilke forutsetninger som må være på plass for styrking av samiske barns rettigheter.

Statsråd Tonje Brenna [13:03:46]: En dialog kan jo være god selv om man ikke alltid kommer til enighet. Som jeg sa i starten av svaret til representanten fra SV: Det vi ikke kom til enighet om, handlet ikke egentlig om en uenighet, men om i hvilken grad vi vurderte at det var mulig å innfri eventuelle nye rettigheter som ble slått fast i ny opplæringslov. Jeg er bekymret for antallet samiskspråklige lærere. Vi er nødt til å utdanne flere. Vi er nødt til å sørge for at flere som kan samisk, har et ønske om å jobbe i skolen.

Vi har fra regjeringens side faste konsultasjonsmøter med Sametinget. Vi kommer til å fortsette dialogen med Sametinget når det gjelder den stortingsmeldingen vi skal behandle neste uke, om samisk språk og kultur. Vi kommer også til å fortsette dialogen om hvordan vi følger opp opplæringsloven og de ønskene Sametinget har hatt der, gjennom de ordinære konsultasjonsmøtene, og på samme måte som vi er det for mange andre miljøer, kommer vi også til å være tilgjengelige for det samiske miljøet når det gjelder å diskutere hvordan vi kan gjøre dette videre. Vi har en felles ambisjon om å styrke sa-

misk språk og kultur, og det kommer jeg til å følge nøye opp.

Abid Raja (V) [13:04:57]: I høringsforslaget til opplæringsloven foreslo Solberg-regjeringen at det skal vurderes en plikt for fylkeskommunene til å jobbe systematisk og forebyggende med elever som står i fare for ikke å bestå fag, og det har ikke blitt fulgt opp i opplæringsloven. Derfor har Venstre, sammen med Høyre og Fremskrittspartiet, foreslått nettopp at i den vidaregående opplæringen skal fylkeskommunen sørge for at elever som står i fare for ikke å bestå fag, raskt får egnet intensiv opplæring.

Når vi vet at det er mange på vidaregående skole som har det vanskelig, sliter og ikke klarer å fullføre, og vi vet at den typen intensiv opplæring kan hjelpe dem med faktisk å bestå fagene, og når målet er at flest mulig vidaregående skoleelever skal komme seg gjennom skoleløpet, ville jeg tenke at statsråden også ville ha tenkt at det er fint at fylkeskommunen sørger for at elever som står i fare for ikke å bestå fag, får rask intensiv opplæring. Hvorfor mener statsråden at det ikke er viktig, og hvis statsråden mener at det er viktig at fylkeskommunen nettopp sørger for det, hvorfor burde det ikke bare stått i loven?

Statsråd Tonje Brenna [13:06:00]: Det hender jo en gang iblant at man fremmer forslag som slår inn åpne dører. I ny opplæringslov som undertegnede la fram, understreker og forsterker vi plikten til å følge opp elever med fravær. Vi innfører en plikt til trygge overganger mellom grunnskole og vidaregående, og vi innfører en plikt for fylkeskommunene til å tilby opplæring til elever som henger etter språklig eller faglig. Jeg mener at det er en veldig mye mer konkret og presis måte for å følge opp nettopp den elevgruppen som representanten Raja ønsker å nå med sitt forslag, og at den vil gjøre det bedre for mange elever.

Jeg mener gjennomgående at det som kommer til uttrykk i vidaregående, nemlig at en del elever ikke kommer seg gjennom, er et symptom på noe som vi vet om disse elevene veldig mye tidligere. Derfor mener jeg at intensivopplæringen for de laveste trinnene i barneskolen er viktig. Jeg mener at det at vi følger elevene våre tett, er viktig. Forslaget representanten refererer til, er allerede ivare tatt i ny opplæringslov, og det er jeg veldig glad for.

Presidenten [13:07:04]: Replikordskiftet er omme.

De talere som heretter får ordet, har en taletid på inntil 3 minutter.

Kari-Anne Jønnes (H) [13:07:32]: Karen Blixen sa: «Skolen er ikke livet, og livet innretter seg ikke etter skolen; det er skolen som skal innrette seg etter livet.»

Når loven som regulerer barn og unges utdanning og danning etter 25 år, er fullstendig revidert, er Karen Blixens ord for en liten stund ivaretatt. Skolen som framtidens grunnmur og samfunnets viktigste institusjon må ha dynamisk regulering.

Opplæringsloven må justeres når samfunnet den skal tjene, endrer seg. Skolen skal bidra til at hver enkelt elev får oppfylt sitt potensial til fulle. Som samfunn er vi avhengig av at alle elever får en god utdanning for å sikre verdiskaping og velferd. Den enkelte elev fortjener at skolen bidrar til læringsglede og mestringfølelse i skolehverdagen. Skolens samfunnsansvar er stort og viktig. Storsamfunnet har et ansvar for å bidra til at skolen kan løse oppdraget, og det må vi politikere minnes om hver gang skolen stilles til ansvar for forhold de ikke kan påvirke.

Opplæringsloven skal ivareta helheten av menneskers utvikling fra små barn til unge voksne. Det er en kompleks samling paragrafer som i sum ivaretar barn og unges rett til å bli hørt på en fornuftig måte. Barn og unges stemme er viktig, og det å bli involvert i prosesser som angår deg, er viktig – uansett alder. Det å ta barn og unge på alvor og lytte til deres erfaringer er nødvendig for å gi dem den hjelp og støtte de trenger.

Når en utfordring oppdages, er tidlig innsats avgjørende. Det er bra at retten til tidlig innsats og tett oppfølging gjennom hele skoleløpet er styrket i den nye loven. Tidlig innsats er viktig for den enkelte elev og en veldig god investering for samfunnet.

Når vi vet at det å lese, skrive og regne skikkelig etter endt grunnskole er nøkkelen til å fullføre og bestå vidaregåande opplæring, er det viktig å fokusere nok på det også i ungdomsskolen. Derfor mener Høyre det bør innføres plikt til intensivopplæring også i ungdomsskolen, og det er synd at regjeringen ikke støtter vårt forslag om det.

Vi skal alle være glad for at kulturskolen fortsatt er forankret i loven. Kulturskolen er viktig for samfunnet. Det er en unik arena for inkludering, mestring og læringsglede. Kulturskolen har rom for alle og blikk for den enkelte. Det er ingen innbytterbank. Jeg mener kulturskolen på mange måter representerer det aller fineste i samfunnet vårt. Den ser alle og tar tak i det beste i hver enkelt. Et målrettet samarbeid mellom skole og kulturskole vil tjene samfunnet. Kulturskolens mange høyt kompetente lærerkrefter kan med fordel brukes mer i skolen. Det vil tjene alle parter og tilføre både skolen og kulturskolen kunnskap og erfaring til barn og unges beste.

Maren Grøthe (Sp) [13:10:46]: Senterpartiet har i mange år vært den fremste forkjemperen for en mer praktisk og aktiv skole, til beste for elevene og til beste for samfunnet. Vi trenger flere fagarbeidere i årene framover, og vi vil at alle skal fullføre vidaregåande og få seg et

arbeid de trives i. Da må elever møte et godt og variert utdanningstilbud hvor ulike ferdigheter blir anerkjent og alle kan oppleve mestring. Den nye opplæringsloven vi behandler i dag, er et stort steg i riktig retning.

At flere fullfører vidaregåande, er både bra for den enkelte og nødvendig for at samfunnet skal få den kompetansen vi trenger i årene framover. Derfor er det en dag for historiebøkene at vi i dag vedtar at alle skal ha en rett til å fullføre vidaregåande opplæring.

Skal flere greie å fullføre, må vi ha en skole som tilpasser seg eleven og ikke motsatt. Derfor styrker vi også elevenes rett til medvirkning, bedrer overgangen mellom grunnskole og vidaregåande og er tydelige i innstillingen på at vi må forbedre fraværsgrensen.

Senterpartiet er også særlig glad for at fag- og yrkesopplæringen løftes. Vi innfører en rett til yrkesfaglig rekvilifisering og mulighet til å ta flere fagbrev, styrker retten til å få en læreplass og lovfester at også de som er lærlinger, har krav på rådgivning. Det skal styrke både muligheten til å gå yrkesfag, kvaliteten på tilbudet de som velger yrkesfag, møter, og muligheten til å fullføre en yrkesfaglig utdanning.

Opplæringskontorene spiller en nøkkelrolle i mye av dette arbeidet. De formidler, framsnakker og følger opp mange lærlinger over hele landet. Slik er de et viktig samarbeidsorgan for både fylkeskommuner og lærebedrifter. Senterpartiet er derfor glad for at loven vi vedtar i dag, er tydelig på deres rolle.

Så registrerer jeg at både Høyre, Venstre og Framskrittspartiet er høye og mørke både i mediene og i salen i dag rundt lovforslaget som ble lagt fram i proposisjonen fra regjeringen. Da vil jeg minne disse partiene på at heller ikke den loven de sendte på høring, hadde gode svar på hvordan opplæringskontor skulle reguleres. Opplæringskontor er jo ingen lærebedrift i seg selv. Likevel er det bra at vi nå kan samle oss om en bedre lovregulering, og jeg ser fram til det vidare arbeidet for å styrke opplæringskontorene framover.

Det er et paradoks at næringslivet skriker etter fagarbeidere, men at man i for mange år har fokusert på en akademisering av den norske skolen. Nå styrker vi yrkesfagene og mulighetene til en mer praktisk og variert skole. Det er bra for elevene, og det er bra for samfunnet.

Øystein Mathisen (A) [13:13:59]: I den nye opplæringsloven styrkes og utvides flere deler av loven. Et slikt felt er det som omhandler samisk språkopplæring. Regjeringen skal gjennomføre et krafttak for samiske språk. Da er det veldig viktig at flere barn og unge får opplæring i samisk, slik at språkene blir styrket med flere språkbærere.

Den nye opplæringsloven forplikter fylkeskommuner og kommuner til å informere om retten til opplæ-

ring i og på samisk. Altfor ofte er det foreldrene selv som må henvende seg til kommunen for å få informasjon om samiskopplæringen, og altfor ofte opplever man at skolen har for lite kunnskap om hva rettighetene til samiskopplæring innebærer. At skoleeier nå får et klart ansvar om å opplyse om dette, vil kunne bidra til at flere barn får samiskopplæring.

Mange elever får samiskopplæring via fjernundervisning. Den nye opplæringsloven gir rett til opplæring i et samiskspråk miljø dersom fjernundervisningen ikke er tilstrekkelig for at opplæringen skal være pedagogisk forsvarlig. Dette kan bety mye for mange barn og unge som kanskje er den eneste samiske eleven på en skole eller i en klasse, og derfor får fjernundervisning. Det vil bety mye for dem som kan delta på språkbad eller dra på hospitering for å lære samisk sammen med andre elever. Dette handler ikke bare om språkopplæringen, men også om identitetsutvikling og fellesskapsfølelse.

En annen viktig rettighetsutvidelse som kommer i loven, er retten til opplæring i samisk i videregående skole for ikke-samiske elever som har hatt samisk i grunnskolen. At også ikke-samiske elever ønsker å lære samisk, er viktig, og det bidrar til å øke den samiskspråklige kompetansen i hele samfunnet.

I prosessen med ny lov har det kommet flere forslag til endringer. En av de største utfordringene med flere av disse endringene er muligheten til å innfri – på grunn av mangel på læreresressurser. Det er rett og slett et faktum at vi har for få samiske lærere, og det vil ta tid å utdanne mange nok.

Bakteppet for denne utfordringen er alvorlig. Samtidig som vi diskuterer den nye opplæringsloven her i dag, legger sannhets- og forsoningskommisjonen fram sin rapport. Den aktive fornorskingspolitikken er kanskje forbi, men ringvirkningene av den ser vi den dag i dag. Generasjoner av samiske barn og unge fikk ikke lære samisk på skolen, tvert imot: De ble nektet å snakke samisk i skolen. En av de mest alvorlige konsekvensene av fornorskingsprosessen er de tapte samiske språkbærerne. Det vil kreve mye av oss i framtiden for å snu det.

Sammen med økt trykk på å utdanne flere lærere, mer penger til samiske læremidler og de rettighetsutvidelsene vi gjør her i opplæringsloven, skal vi fortsette å løfte og styrke de samiske språkene.

Hege Bae Nyholt (R) [13:17:11]: Elevene i den norske skolen er en mangfoldig gruppe – de har ulik kulturell, religiøs og språklig bakgrunn. Derfor er også opplæringen i flere språk enn bokmål og nynorsk en vesentlig del av opplæringsloven. Jeg må sitere Dagfinn Høybråten – det trodde jeg kanskje ikke at jeg kom til å gjøre, men sånn er det i dag. Han sier:

«Vi kan konstatere at fornorskingen har hatt alvorlige konsekvenser for skogfinners, kveners/norskfinners og samers mulighet til fortsatt å eksistere som egne etniske grupper.» Tap av språk for samer og kvener er en sentral del av rapporten.

De samiske språkene er under sterkt press. Fornorskingen har dessverre fungert etter hensikten, og det er et betydelig arbeid som må gjøres for å rette opp skadene påført over generasjoner. Dette ansvaret er det nødvendige for meg å understreke at vi som politikere må ta inn over oss. Da er det ekstra bekymringsfullt at konsultasjonen mellom regjeringen og Sametinget om opplæringsloven ikke førte til enighet, og Sametinget har på denne bakgrunn ikke gitt sin tilslutning til ny opplæringslov.

Sametingets rolle er helt sentral i arbeidet med å legge til rette for gode forhold, og de er den viktigste instansen for oss som folkevalgte å lytte til. Det er naturlig at Sametinget har fastsettelsesmyndighet av samisk innhold i de samiske parallelle, likeverdige læreplanene, i tillegg til at samene som urfolk har en rett til selvbestemmelse og en rett til å bevare sin kultur og til å påvirke og definere sin egen framtid, jf. Grunnloven. Det er det samiske samfunnet som vet hvor skoen trykker. Vi mener at dette må endres i opplæringsloven.

Rødt har sammen med SV valgt å fremme Sametingets innspill til opplæringsloven, og vi kan ikke annet enn med både undring og skuffelse registrere at forslagene ikke får flertall. Det er en rekke forslag som ligger til behandling, og jeg vil si noe om et par av dem. Det ene er at det er behov for ressurser – et stort behov for ressurser – i form av undervisningsmuligheter, der tilstrekkelig med lærerkompetanse og gode læremidler ligger til grunn. Videre er det helt avgjørende for å få trygge språkbrukere at de samiske elevene har rett til å få en del av opplæringen i samisk i et samiskspråklig miljø. Det er i en relasjon og i et samspill badet i språk man blir en trygg språkbruker, ikke alene foran en skjerm.

I dag får vi overlevert rapporten fra sannhets- og forsoningskommisjonen. Fornorskingen og undertrykkelsen av samene i Norge bør veie tungt på våre skuldre, og det forplikter oss til både å lytte og å handle. I dag har vi muligheten til å vedta en opplæringslov som bygger opp om å revitalisere samiske språk. Jeg opplever dessverre at vi ikke har tatt det ansvaret godt nok.

Jorodd Asphjell (A) [13:20:11]: I forslaget til ny opplæringslov foreslås det en rekke viktige utvidelser i rettighetene til videregående opplæring som skal bidra til at flere kan bestå videregående opplæring. Det inkluderer bl.a. forslag om rett til videregående opplæring fram til oppnådd studie- eller yrkeskompetanse og styr-

king av retten til omvalg og påbygging til generell studiekompetanse.

I tillegg vet vi at samfunnets behov for arbeidskraft stadig er i endring. Den enkeltes motivasjon og ønsker fra arbeidslivet kan også endre seg. Regjeringen foreslår å innføre rett til yrkesfaglig rekvalifisering, noe som innebærer en rett til fag- og yrkesopplæring for personer som har studiekompetanse eller har yrkeskompetanse fra før. Det er en viktig endring.

Det er stor mangel på fagarbeidere, og behovet vil øke i årene som kommer. SSB anslår at Norge innen 2035 vil mangle 50 000 håndverkere og andre fagarbeidere i industrien og bygg- og anleggsbransjen og ikke mindre enn 36 000 helsefagarbeidere. Rekvalifiseringsretten vil gjøre det mulig for flere å ta et relevant fagbrev og få kompetanse som arbeidslivet etterspør og trenger. Ungdomskullene og arbeidsinnvandringen vil ikke alene kunne dekke behovet for arbeidskraft og nødvendig kompetanse i tiden framover.

Forslaget retter også opp i en skjevhet i dagens regler. I dag har de som har fullført og bestått fag- og yrkesopplæring, rett til påbygging til generell studiekompetanse, mens de som har studiekompetanse, ikke har samme mulighet og rett til å få en yrkeskompetanse i tillegg. Dette er også en styrking og forbedring fra dagens system. Innføring av en rett til yrkesfaglig rekvalifisering er et viktig grep for å sikre at flere får muligheten til å ha en kompetanse som gjør at de er kvalifisert til arbeidslivet, slik at næringslivet får tilgang på kvalifisert arbeidskraft som styrker konkurransekraften i bedriftene, og ikke minst styrker kvaliteten i våre velferdstjenester innenfor barnehage, innenfor skole og innenfor SFO.

Jeg vil til slutt vise til forslag nr. 75, hvor Stortinget ber regjeringen ivareta de ulike kandidattypene innenfor fag- og yrkesopplæring som praksiskandidater og lærekandidater i arbeidslivet, med oppfølging av ny opplæringslov. Det synes jeg er et godt forslag som jeg håper at hele Stortinget kan slutte seg til. Det er en viktig, viktig sak.

Margret Hagerup (H) [13:23:09]: Et betydelig arbeid er lagt ned i den nye opplæringsloven som vil påvirke mange. Opplæringsloven befatter seg med mange viktige områder, men jeg vil spesielt snakke om opplæring i bedrift.

Som representant fra det fremste lærlingfylket, Rogaland, har jeg vært særlig oppmerksom på opplæringskontorenes rolle og det viktige samspeillet med lærebedriftene for å utdanne nok fagarbeidere. Det har vært en positiv utvikling i fagopplæringen gjennom flere år, og det er gledelig at stadig flere søker yrkesfag. Beregninger fra SSB anslår likevel at det vil mangle 100 000 nye fagarbeidere i Norge innen 2035, så det er fortsatt et stort behov for å utdanne enda flere.

Yrkesfag kan være en gullbillett inn i arbeidslivet, men det fordrer en lære plass i den andre enden. Der bidrar private bedrifter i stor grad, men skal vi lykkes med å utdanne flere, trengs det flere lærebedrifter. Tall fra Utdanningsdirektoratet viser at 76 pst. av lærlingene er i private virksomheter, mens 19 pst. er i kommunene og kun 6 pst. i det statlige. Dette er tall som viser et stort potensial hvis flere statlige og offentlige virksomheter blir med som aktive bidragsyttere. Vi trenger også opplæringskontorene med på laget.

I min tidligere jobb som HR-leder i en logistikkbedrift var samspeillet med Opplæringskontoret for transport- og logistikkfag en viktig støtte. De fulgte opp med nødvendig materiale, de formidlet lærlinger, og de hjalp i de tilfellene der lærlingen ikke fant seg til rette eller det var behov for å ta imot en lærling som ikke hadde klart å fullføre i forrige bedrift. Det ble til mange solskinnshistorier og mestring, og det handler om muligheter som ble tatt.

Høyre var årvåkne da bekymringsmeldingene begynte å komme i innboksen vår, og det var rimelig unisone tilbakemeldinger under høringen. Da hadde Høyre allerede avklart at vi mente at opplæringskontorenes rolle i opplæringsloven måtte sikres, og det var det aldri noen tvil om.

For Rogaland fylkeskommune hadde det vært dramatisk om de foreslåtte endringene hadde gått igjennom. Konsekvensen hadde vært at fylkeskommunen ville ha måttet forholde seg til 2 600 lærebedrifter i stedet for 50 opplæringskontorer og 270 frittstående lærebedrifter, som de gjør i dag. Det ville ha ført til en betydelig kostnadsøkning for fylkeskommunene og tilhørende dårligere tilbud til lærlingene. En kan lett se for seg at det hadde blitt den sterkeste rett, hvor kun elevene med best resultater i skolen og med de beste kontaktene fikk seg en lære plass.

Jeg er derfor glad for at Høyre har fått en samlet komité med på å erkjenne at opplæringskontorene spiller en avgjørende rolle i opplæring i bedrift. Det vil gi oss enda flere fagarbeidere i framtiden. Det vil være gull verdt for den enkelte og for AS Norge.

Det går an å glede seg over at det aldri har vært flere som har søkt seg til yrkesfag. Det har fått seg et kraftig løft de siste årene, på tross av det Maren Grøthe prøver å fortelle her fra talerstolen.

Grete Wold (SV) [13:26:11]: I tillegg til at vi behandler opplæringsloven, behandler vi samtidig et forslag fra SV om erfaringer med skolelekser som erstatning for hjemmelekser, så jeg bruker et par minutter på å kommentere den saken.

Skolen har en helt avgjørende betydning når det gjelder å forebygge sosial ulikhet, og den skal legges til

rette for en god oppvekst for alle barn. Det er av helt avgjørende betydning hvilke forutsetninger barna har med seg hjemmefra inn i skolehverdagen. Vi kan tulle med beskrivelser som å komme fra et hjem med bokhyller eller at noen tross alt kommer fra et møblert hjem, men faktum er at foreldrenes sosioøkonomiske situasjon kan enten fremme eller hemme barnets muligheter til å lykkes på skolen. Under den overskriften er selvsagt også deres muligheter for å kunne hjelpe og legge til rette for barna på hjemmebane. Ved å legge denne øvingsoppgaven i skolens regi vil det være et konkret skritt i retning av en skole der alle kan mestre. I tillegg viser forskning ikke noen tydelig sammenheng mellom lekser og læring.

Det er heller ingen tvil om at mange foreldre opplever en tidsklemme. Enten begge foresatte er i full jobb, eller man er aleneforsørger, er det forventninger om aktiviteter for både barn og voksne som medfører at lekkesituasjonen ofte medfører stress og skaper negative erfaringer. Det er altså det stikk motsatte av det vi trenger – nemlig motiverte elever som finner glede i læring.

En rekke kommuner i Norge har ulike erfaringer med å erstatte hjemmelekser med å gjøre øvingsarbeidet på skolen – altså skolelekser istedenfor hjemmelekser. Ett eksempel er Trondheim kommunes prøveprosjekt hvor formålet var å gi et bedre kunnskapsgrunnlag om holdninger til og erfaringer med lekser i grunnskolen. På tross av begrensninger i slutfasen av det prosjektet gjorde man interessante funn – funn det er nyttig å spinne videre på.

Nå skal vi også legge til rette for frikommuneforsøk i ulike kommuner, og da vil dette være et område som mange kommuner helt sikkert har lyst til å jobbe videre med. Det er med den bakgrunn at SV fremmer forslaget om at man nå gjennomgår og vurderer erfaringene med å erstatte hjemmelekser med skolelekser – i dialog, selvsagt, med lærere, elever og de kommunene som er interessert.

Så forsto jeg det slik at Rødt hadde tatt opp forslaget i saken.

Alfred Jens Bjørlo (V) [13:28:50]: Eg skal nytte dette høvet til å gje både noko ros og noko ris til den innstillinga som ligg føre her i dag, på vegner av Venstre.

Eg vil begynne med rosen. Eg er svært glad for at ein med eit tverrpolitisk godt samarbeid i komiteen klarte å få opplæringskontora inn igjen i opplæringslova. Det var ei stor svakheit med det lovframlegget regjeringa la fram, og eg er veldig glad ein fekk til eit tverrpolitisk samarbeid om å rydde opp i det og no sikrar at opplæringskontora framleis har den sentrale rolla dei må ha for å sørge for eit godt lærlingtilbod for flest mogleg

ungdom i flest mogleg bransjar flest mogleg stadar i landet. Dette er viktig.

Det er viktig av mange omsyn, men ikkje minst for dei små faga, og det er viktig for distriktsregionar der regionale, breie opplæringskontor, tverrfaglege opplæringskontor, spelar ei stor rolle for å fremje yrkesfaga som heilskap, heve yrkesfaga sin status og vere med på å gje dei elevane som vel yrkesfag, ein god inngang i arbeidslivet i flest mogleg bedrifter. Det er veldig bra at dette er rydda opp i.

Så til risen, på vegner av Venstre: Det handlar om at vi frå Venstres side er både skuffa og overraska over at ikkje eit fleirtal i denne salen – og spesielt ikkje regjeringspartia Arbeidarpartiet og Senterpartiet – kan vere med på å slå ring om nynorsken si stilling i opplæringslova. Etter mitt syn burde det vere sjølv sagt at denne lova slår fast at skulen ikkje berre skal bruke læremiddel som ligg føre på bokmål og nynorsk til same tid til same pris, men også læringsressursar utvikla til bruk i opplæringa.

Dette har vore eit unisont krav ikkje berre frå Nynorsk-Noreg, men òg frå Utdanningsforbundet, frå Forleggarforeininga, frå Språkrådet, frå Elevorganisasjonen – ja, til og med frå AUF – i tillegg til 121 ordførarar frå nynorskkommunar i Noreg, dei fleste av dei frå Arbeidarpartiet og Senterpartiet. Dette handlar altså ikkje om at lærarane skal påleggjast å omsetje avisartiklar i VG til nynorsk. Dette handlar om å stille krav om at læringsressursar utvikla spesifikt til bruk i den norske skulen – appar og digitale læringsressursar – skal liggje føre på bokmål og nynorsk til same tid og same pris.

Venstre meiner det er sjølv sagt. Det handlar om å ta nynorsken inn i ei ny og digital tid. Eg vil enno oppmode Arbeidarpartiet og Senterpartiet: Det er ikkje for seint å snu. Dette kravet, frå eit nær sagt samla Utdannings-Noreg, bør ein lytte til.

Torstein Tvedt Solberg (A) [13:32:06]: Det er en milepæl at ny opplæringslov i dag skal vedtas. Her ligger det mye bra politikk, og jeg vil bruke litt tid på å framheve kulturskolen og plassen den har fått i loven. Det er i opplæringsloven kulturskolen hører hjemme. Kulturskolen er opplæring, og den er kultur.

For oss i Arbeiderpartiet er målet at alle, uavhengig av hvem de er, og hvor de bor, skal kunne delta i og oppleve kunst og kultur av høy kvalitet. Kulturskolen spiller her en avgjørende rolle. Det er her mange barn og unge har sitt første møte med kunst og kultur. Det er her de kanskje lærer seg noter, opplever å få prøve ut musikk, visuell kunst, teater, dans eller annen kultur for første gang. Her møter elevene høyt utdannede og høyt kvalifiserte pedagoger. De lærer, mestrer og oppdager kanskje sitt talent.

Jeg er derfor glad for at vi slår fast at kulturskolen skal være forankret i opplæringsloven, for kulturskolen er viktig for rekruttering til kulturlivet. Det er en viktig fritidsaktivitet for mange. Det er dannelse, men det er også utdanning og skole. Det er tette bånd mellom det arbeidet som gjøres i kulturskolen, og det som gjøres i skolen og SFO.

Jeg var selv et barn av kulturskolen, og for meg handlet det om å spille tverrfløyte, mestre instrumentet – eller i hvert fall prøve. Gjennom kulturskolen fikk jeg også mye mer. Jeg lærte verdien av å øve og fokusere og viktigheten av å ta ansvar for egen læring. Jeg forsto samspillet mellom teori og praksis. Jeg måtte jo ha teoretisk kunnskapen om notene på plass før jeg kunne hive meg inn i den praktiske øvingen. Kanskje aller viktigst: Jeg lærte verdien av fellesskap, gleden av samspill og samhandling med andre. Jeg lærte hvor vakkert det kan bli når en spiller samstemt på lag med andre, og ikke minst også hvor surt det kan låte når fellesskapet svikter og alle spiller sin egen tone.

Kulturskolen får nå sitt eget kapittel i opplæringsloven. Det er bra at vi gjennom den nye loven setter noen overordnede ambisjoner gjennom å lovfeste formålsparagrafen. Dette betyr ikke at alle kulturskoler skal bli like. De skal selvfølgelig fortsatt beholde sin egenart, og kommunene skal stå fritt til å bestemme både innhold og omfang, men gjennom en lovfesting av formålsparagrafen rammer vi inn hva kulturskolen faktisk er. Vi tydeliggjør hva kulturskolen skal være, noe jeg mener er viktig for å sikre et godt tilbud over hele landet, og – kanskje viktigst – vi stadfester i lovs form hvor viktig det arbeidet som gjøres i kulturskoler over hele landet, er.

Kari-Anne Jønnes (H) [13:35:00]: Når spillet om arbeidslivet starter, trumfer fullført og bestått videregående opplæring alt. Politikere på alle forvaltningsnivåer har ansvar for å bidra til at flest mulig lykkes og består videregående opplæring. Oppfølgingstjenesten har også en viktig rolle i oppfølgingen av ungdom. Fordi oppfølgingstjenesten er viktig, gjør en god jobb og har bred erfaring med samarbeid med barn og unge, ber vi regjeringen vurdere å gi dem en forebyggende rolle. Vi mener det vil være en styrke både for elevene og for samfunnet om oppfølgingstjenesten kan følge elever fra 10. trinn som står i fare for å falle ut av skolen.

Dersom vi politikere ikke lykkes med dimensjonering av utdanningsløp på alle nivåer, sluser vi ungdommene våre inn i løp der det ikke står læreplaner, arbeidsplasser eller studieplaner i den andre enden. Da har vi på mange måter fratatt dem muligheten til å lykkes i første runde. Derfor er dimensjonering så viktig. Det er en klar forbedring og en styrke at lovforslaget innebærer en lovfesting av at samfunnets kompetanse-

behov skal tillegges stor vekt ved dimensjoneringen av det videregående opplæringstilbudet. Skoler og utdanningsinstitusjoner på alle nivåer er viktige institusjoner i samfunnet, men skolens rolle som utviklingsaktører og samfunnsinstitusjoner må aldri veie så tungt at det går ut over kvaliteten og bredden i tilbudet til elevene. Altfor ofte ender faglig godt begrunnede diskusjoner om dimensjonering av utdanningstilbud og linjestrukturer i opphetede lokaliseringdebatter. Det er det ingen som er tjent med, aller minst elevene. Derfor er langsiktighet og forutsigbarhet i dimensjoneringsarbeidet så viktig.

Det hjelper oss ikke å etablere studieplaner innenfor høyere utdanning dersom vi ikke har med kompetansen fra det videregående skolenivået. Dimensjonering i den videregående skolen er avgjørende for rekruttering til studier på høyere nivå. Det hjelper lite å vedta tydelige formuleringer i loven om ikke regjeringen har en klar formening om hvilke prinsipper fylkene bør legge til grunn for dimensjonering av tilbudene, og kommuniserer det tydelig.

Skoleeiere på alle forvaltningsnivåer må trekke i samme retning hvis vi skal dekke framtidens kompetansebehov. Og det er regjeringen som må gå først og vise vei, helst med realfagsfanen høyt hevet, med tydelige krav til kunnskap i matematikk og en ekstra naturfagstime.

Jorodd Asphjell (A) [13:37:58]: Som en del av oppfølgingen av fullføringsreformen i videregående opplæring foreslår regjeringen å innføre en rekke regler som utvider rettighetene til videregående opplæring for ungdom og voksne, slik at flere kan fullføre videregående opplæring og flere kan bli kvalifisert for læreplan, arbeid og videre utdanning. Det foreslås å utvide retten til videregående opplæring for ungdom og voksne slik at den gjelder helt fram til den enkelte har oppnådd studie- eller yrkeskompetanse.

Dette betyr bl.a. at dagens tidsbegrensning i ungdomsretten på tre års opplæring ikke lenger vil gjelde. De som stryker på eksamen eller ikke består fag, skal nå få muligheten til å få opplæring fram til de faktisk består videregående opplæring. I tråd med ovennevnte foreslås det å oppheve dagens tidsbegrensning på ett år for påbygging til generell studiekompetanse.

I tillegg foreslås det å styrke retten til omvalg ved at man fram til 19 år har rett til et ubegrenset antall omvalg. I dag er retten begrenset til ett omvalg, noe som kan begrense muligheten til å bytte spor dersom man ser at valget man har tatt, ikke er det riktige for en selv eller den bedriften man er i. Det er ikke heldig verken for den enkelte eller for samfunnet at man «tvinges» til å fullføre en opplæring man ikke er motivert til å fullføre eller ønsker å bruke som grunnlag for arbeid eller videre utdanning.

I lovforslaget er det fremdeles et skille mellom regler om vidaregåande opplæring for ungdom og for voksne, hvor reglene for voksne bl.a. innebærer noe mer fleksibilitet i organiseringen av opplæringen og er bedre tilpasset de voksnes livssituasjon. Forslaget ivaretar i utgangspunktet dagens regler om opplæring for voksne om at den enkelte kan få vurdert sin realkompetanse og ut fra det få den opplæring som trengs for å oppnå den aktuelle sluttkompetansen ute i bedrift eller i utdanning.

Lovforslagene som omhandler vidaregåande opplæring, gir derfor både utvidete rettigheter og muligheter og bedre fleksibilitet for den enkelte. Dette er viktige grep som vil sørge for at flere enn i dag får muligheten til å bestå vidaregåande opplæring og bli kvalifisert til arbeid eller videre utdanning.

Vi snakker om en fullføringsreform. Jeg er veldig glad for at det er denne regjeringen som nå fullfører arbeidet med opplæringsloven og kan sette den ut i livet, med alle de høringsinnspillene og tilbakemeldingene vi har fått fra studentforeninger, elevorganisasjoner og ikke minst næringslivet. Dette blir veldig bra.

Torbjørn Vereide (A) [13:40:54]: For om lag ei veke sidan tenkte eg at no skal eg jammen kose meg litt på vg.no og oppdatere meg på dei store nyheitene i både Noreg og verda. Då var det ein artikkel som fanga blikket mitt, nemleg ein artikkel med overskrifta: «12 jobber du kan få uten utdanning». Eg tenkjer at den lista berre blir kortare og kortare, og til og med desse yrka krev at ein har ei eller anna form for spesialopplæring, slik at ein kan jobbe akkurat der.

I det daglege stortingsarbeidet er eg, saman med mange av dei andre i arbeids- og sosialkomiteen, i møte med folk som er i Nav-systemet. Som mange kjenner til allereie, er det no om lag 100 000 unge som er utanfor arbeidslivet, og som ikkje har noko å gå til. Ein ting som er verd å merke seg, er at om lag tre av fire av dei som er på AAP, sit utan fullført vidaregåande skule. Det er klart at for ein del folk vi møter, som f.eks. blir sende på cv-kurs i Nav, kjennest det litt absurd å sitje der i timevis viss dei ikkje har noko å putte på cv-en sin.

Det både regjeringa og eit ganske breitt fleirtal tek tak i her, med å sikre fullføringsretten, styrkje moglegheitene til å ta omval og til å ta eit nytt fagbrev, er kanskje noko av det viktigaste politiske handverket som har blitt gjort på lenge. Det har vore ei glede å følgje både Tonje Brenna og vår eigen Arbeidarparti-representant, Elise Waagen. Dei har stått fram og jobba ganske rakrygga med dette, saman med mange andre.

Eg blei òg veldig glad for at opplæringskontora si rolle har blitt styrkt. Det var ei viss bekymring der, men no føler eg at den bekymringa er erstatta med ganske god tryggleik. Eg vil leggje til at det har vore mange as-

pekt med læraren si rolle i klasserommet som òg blir tydeleggjort i dette rammeverket. Etter å ha besøkt ein del klasserom og ein del lærarrom er det klart at det har vore eit stort behov for å ta tak i akkurat dette.

Eg må vere ærleg på at det ikkje er alt som har vore like enkelt, men i sum er dette eit solid rammeverk som vil gjere det endå enklare å få kvalifisert fleire unge og eldre til morgondagens arbeidsliv.

Marit Knutsdatter Strand (Sp) [13:43:54]: Det er utrolig fint at det er så bred tilslutning til hovedlinjene i loven. Engasjementet rundt i Skole-Norge er enormt for oppfølgingen av dette. Jeg har allerede hørt om at bl.a. i Agder er en arbeidsgruppe i fylkeskommunen satt ned for å sette fullføringsretten ut i livet. I Finnmark er de allerede i gang med å se på framtiden til sin fleksible vidaregåande løsnig, kalt LOSA. Forskriftsfestinga vil vidare være viktig for flere regler og for gjennomføring av Stortingets vilje.

Fleire viktige områder følger regjeringen vidare opp. Krav ved ansettelse av lærere og fysisk inngripen er alt varslet og delvis sendt på høring. I tillegg samler komiteen seg om flere nye poeng som regjeringen delvis hadde på blokken og delvis nå får et forsterket oppdrag i å følge opp. Jeg har lyst til å ramse dem opp, for det er så uhyre viktig for mange elever rundt i det ganske land.

Det handler bl.a. om samisk, læremidler, nynorsk, alternativt supplerende kommunikasjon, praktisk-pedagogisk tjeneste, skolemiljø, oppfølgingstjenesten, opplæringskontorene og sist, men ikke minst, yrkesfaglig re-kvalifiseringsrett og fullføringsretten.

Mange er spente og forventningsfulle etter å sette lovkravene ut i livet. Det blir spennende og viktig, og det blir en stor jobb. Jeg er glad vi har en Senterparti-Arbeiderparti-regjering som øker de økonomiske rammene kommunene og fylkeskommunene har til å sette disse lovkravene ut i livet. Det er det som trengs også for å ha tid og tillit til å ivareta fleksibilitet og tilpasning, og at det skal være mulighet for ulike løsninger, både fra klasserom til klasserom, fra skole til skole og for den enkelte elev. Dette er en stor dag for Skole-Norge, og jeg er kjempeglad for at et samlet storting i all hovedsak går inn for det meste i dette lovforslaget.

Presidenten [13:46:22]: Representanten Jorodd Asphjell har hatt ordet to ganger tidligere og får ordet til en kort merknad, begrenset til 1 minutt.

Jorodd Asphjell (A) [13:46:36]: Arbeiderpartiet har lang og god tradisjon for å samarbeide med partene i arbeidslivet og andre organisasjoner og opplæringskontorer som gjør et viktig arbeid og tar del i arbeidet med å rekruttere lærebedrifter og gjennomføre opplæring i næringslivet. Det har vært mange reaksjoner

knyttet til forslaget om ikke å lovfeste at opplæringskontorene skal være en del av lærekontrakten. Men nå har vi lyttet til alle de innspillene som har kommet, og vi har lagt det inn i loven istedenfor i forskrift. Det tror jeg er veldig positivt, for da skaper det mindre usikkerhet. Det er viktig at disse lærebedriftene og disse opplæringskontorene som utgjør en viktig bit, kjenner lokalt næringsliv, kjenner de lokale forholdene og kan bidra til god rekruttering, men at det samtidig er et bredt samarbeid med fylkeskommunen, med videregående skole og med lærebedrifter, og at vi har god kontroll på hvordan dette utøves i virkeligheten framover.

Jan Tore Sanner (H) [13:47:54]: Jeg vil helt til slutt få lov til å takke for en god debatt som avslutter et mangeårig arbeid som jeg tidligere har påpekt har vært gjort under fem statsråder og to regjeringer. Det er mange som har bidratt godt i dette arbeidet, og jeg vil benytte anledningen til å takke alle og ikke minst gratulere Skole-Norge med det som kommer til å bli en ny og god opplæringslov.

Til slutt en kort stemmeforklaring: Det har vært mye diskusjon om lekser, og det er et bredt flertall som mener at skolen skal kunne gi lekser. Men det er ikke flertall for noe forslag slik de foreligger i innstillingen. Høyre kommer derfor til å stemme subsidiært for forslag nr. 1, fra Arbeiderpartiet og Senterpartiet. Det forslaget sier ikke noe om at kommunen skal kunne overprøve. Det slår kun fast at elevene kan bli pålagt å gjøre oppgaver utenom skoletiden. Så Høyres motstand mot kommunal overprøving ligger fast, men vi stemmer subsidiært for dette, slik at Stortingets vilje blir gjennomført.

Når det gjelder de løse forslagene, stemmer vi imot forslag nr. 68. Vi opplever at det er unødvendig stortingsregjereri å påpeke hva som skal komme i forskrift. Der har Arbeiderpartiet, Høyre og Senterpartiet isteden fremmet et forslag, nr. 75, som vi selvsagt stemmer for, og så stemmer vi imot de andre løse forslagene.

Presidenten [13:49:33]: Flere har ikke bedt om ordet til sakene nr. 8 og 9.

Sak nr. 10 [13:49:42]

Innstilling fra utdannings- og forskningskomiteen om Utsyn over kompetansebehovet i Norge (Innst. 472 S (2022–2023), jf. Meld. St. 14 (2022–2023))

Presidenten [13:49:57]: Etter ønske fra utdannings- og forskningskomiteen vil presidenten ordne debatten slik: 5 minutter til hver partigruppe og 5 minutter til medlemmer av regjeringen.

Videre vil det – innenfor den fordelte taletid – bli gitt anledning til inntil seks replikker med svar etter inn-

legg fra medlemmer av regjeringen, og de som måtte tegne seg på talerlisten utover den fordelte taletid, får en taletid på inntil 3 minutter.

Margret Hagerup (H) [13:50:33] (ordfører for saken): Jeg vil benytte anledningen til å takke for en god debatt i forrige runde, som også var om et viktig tema. Gjennom opplæringsloven åpnes det nå for en historisk utvidelse av retten til å fullføre videregående opplæring. Det er avgjørende for å lykkes i kompetansopolitikken. Det vil gi flere voksne muligheten til å fullføre videregående opplæring og dermed få muligheten til videre kompetanseheving gjennom livet.

Det har vært en glede å være saksordfører for utsynsmeldingen, som er et viktig grunnlag for videre arbeid med kompetansopolitikken, og jeg vil takke komiteen for et godt samarbeid. Det er ingen tvil om at arbeidskraft er den største flaskehalsen for mange bedrifter nå. Humankapitalen utgjør hele 74 pst. av Norges nasjonalformue, og framtidig verdiskaping og velferd forutsetter at denne kapitalen forvaltes godt og effektivt. Komiteen er tydelig på at satsing på kunnskap og kompetanse er grunnlaget for å skape framtidens nye, grønne og lønnsomme arbeidsplasser og en bedre og mer effektiv offentlig sektor.

Komiteen peker på at økt kompetanse vil være nøkkelen til den langsiktige omstillingen av Norge. Høy kvalitet i utdanning og forskning vil være en forutsetning for et velfungerende arbeids- og næringsliv og for en fortsatt stabil utvikling av det norske velferdssamfunnet. Mulighetene for livslang læring og kompetanseutvikling vil være en nødvendighet innenfor alle utdanningsnivåer og innen de fleste typer yrker, og alle må ha muligheten til å fylle på med kompetanse.

Det er derfor bra at det er stor samstemthet om de store linjene i utsynsmeldingen, som handler om utdanning, læring og kvalifisering. Meldingen følger opp en del av arbeidet fra «Kompetansereformen – Lære hele livet» og «Fullføringsreformen – med åpne dører til verden og fremtiden». Gjennom disse reformene startet regjeringen Solberg og Stortinget et systematisk arbeid for å løfte kompetansopolitikken, i samarbeid med partene i arbeidslivet og utdanningsinstitusjonene. Reformene bygde på grundige faglige utredninger, og hovedtrekkene fikk bred forankring her i Stortinget.

Komiteen ser fram mot regjeringens varslede kompetansereform og oppfølgingen av de vedtatte tiltakene fra den tidligere vedtatte kompetansereformen Lære hele livet, hvor en skal sørge for at ingen går ut på dato, samtidig som en bidrar til å tette gapet mellom hva arbeidslivet trenger av kompetanse, og den kompetansen arbeidstakerne faktisk har.

Å lykkes med å utdanne nok folk til de ledige jobbene handler om det vi i Høyre kaller #helheten. Politikk

handler om å prioritere, og da må vi prioritere det viktigste først. Det begynner allerede i barnehage og grunnskole med tidlig innsats og handler om kvalifiserte lærere som sørger for at elevene lærer seg å lese, skrive og regne. Det har noe å si for trivsel, men er viktigere for hvorvidt en klarer å fullføre videregående opplæring. Videre handler det om å la de elevene som ønsker det, velge en videregående skole med en spesiell profil, hvor de kan fordype seg i realfag, yrkesfag eller annen pedagogikk og erkjenne at det finnes flere veier til målet. For Høyre handler det om å satse på realfagene for å ruste Norge bedre for det grønne skiftet og lytte til aktørene som er bekymret for at vi sakker akterut på dette området.

Høyre i regjering la grunnlaget for at enda flere skal få fullføre videregående opplæring og fylle på med nødvendig kompetanse gjennom livet. Vi er glad for at regjeringen følger opp arbeidet med modulstrukturert opplæring for voksne. Erfaringer fra tiltak som ble satt i gang som forsøk under Utdanningsløftet 2020, har vist gode resultater så langt. Åkrehamn videregående skole har vist oss at voksne kan starte fullføring av videregående opplæring nesten på timen. Det handler om å tilpasse systemene til menneskene.

Skal vi lykkes med omstillingen av Norge, må vi sikre at vi ikke har systemer som behandler mennesker som kaster baller, eller at de havner mellom to stoler. Det må være et tilbud både for den som har lyst til å bli fagarbeider, og den som ser for seg en forskerkarriere. Samtidig må vi sørge for at det også finnes tilbud for dem som har funksjonsnedsettelse eller utviklingshemning, og erkjenne at ingen av dem er like. Lærekandidatordningen er en ordning vi har fått Stortinget med på å be om at videreutvikles og tilbys til enda flere. Det vil gi langt flere mennesker i viktige yrker hvor vi trenger flere hender. Uansett hvem du er, hvor du bor, og hva din bakgrunn er, må vi sørge for at døren til utdanning og kompetansepåfyll alltid står åpen. Da må vi sørge for mange og ulike veier til målet.

Det er et paradoks at regjeringen, i en tid da bedriftene kjemper om arbeidskraften, styres av ideologi, enten det er bekjemping av innleie eller kamp mot private initiativ. Skal vi utdanne nok folk nå og i fremtiden, bør vi ha alle gode krefter med på laget. Der er partiene på kollisjonskurs. Det er allikevel et lyspunkt i dag at vi samles om en videre retning for kompetansepolitikken og bygger videre på forrige regjeringens arbeid, for utdanningspolitikken står seg best når den ikke styres etter valgcyklusen.

Vi ser fram til en god debatt. Med det tar jeg opp forslaget Høyre er med på.

Presidenten [13:55:38]: Representanten Margret Hagerup har tatt opp det forslaget hun refererte til.

Lise Selnes (A) [13:55:49]: Kunnskap og kompetanse i dagens arbeidsliv, i offentlig og privat sektor, er det mest framtidsrettede og omfordelende vi som politikere kan gjøre noe med, på lokalt, regionalt og nasjonalt nivå.

Denne meldingen er et viktig ledd i regjeringens satsing på kompetanse og kunnskap for fremtiden. Utsynsmeldingen beskriver utfordringsbildet og viser bredden av kompetansebehov som vi har i Norge i dag og vil ha i nærmeste framtid. Behovet for helsepersonell i offentlig sektor vil være svært stort over tid. Mange kommuner sliter med å få ansatt kvalifisert helsepersonell i dag. Nedgangen i antall søkere til lærerutdanningen peker på at utfordringen med å få kvalifiserte lærere til skolene våre vil øke i fremtiden.

I går hørte jeg om krevende utfordringer i hjemfylket mitt, Innlandet, med å få tak i tollere på grensen mellom Eda og Eidskog kommune. Det er likedan i privat sektor, med tanke på IKT-personell, fagarbeidere og ingeniører, for å nevne noe av det flere bransjer trenger.

Politikken vi vedtar, skal være med på å løse noen av disse utfordringene. I utsynsmeldingen er utdanning i hele landet et viktig kapittel. Vi må gjøre utdanningene våre mer tilgjengelige og gjøre det mulig at flere får ta den utdanningen de ønsker, og den utdanningen samfunnet trenger.

Satsing på utdanningssentre og fleksibel utdanning er to grep i riktig retning. Akkurat i dag presenteres oversikten over fordeling av midler fra regjeringen gjennom HK-dir, Direktoratet for høyere utdanning og kompetanse. Det betyr mye for små og store utdanningssentre over hele landet. Jeg kan konkret nevne Høgskolesenteret i Kongsvinger, som får driftsmidler – friske midler som gjør det mulig med mer aktivitet. Slik bygger Støre-regjeringen kompetanse over hele landet der folk bor, slik vi lovet da vi gikk til valg i 2021.

Endringen i finansieringssystemet i UH-sektoren er kanskje det mest omfattende grepet som blir gjort i utsynsmeldingen. En stor forenkling som har bred politisk støtte, vil gi mer tillit til institusjoner. For Arbeiderpartiet er det viktig å stoppe litt opp ved to momenter i disse endringene. Det første er reduksjonen i antall finansieringskategorier. Dette har skapt store diskusjoner, kanskje særlig for kunst- og kulturfagene. Det er viktig at vi har fått på plass en merknad som peker på behovet for tilleggsbevilgning over statsbudsjett ved økning i antall studieplasser i disse fagene. Det er kostbare studier og studier vi har et enormt behov for. La meg nevne arkitektfagernes rolle innen samfunnsplanlegging og ikke minst musikk og bruken av det i arbeidet med mennesker som har demens. Vi husker alle Demensskoret.

EU-indikatoren på lukket ramme fjernes også. La meg understreke at det for Arbeiderpartiet er svært vik-

tig å følge nøye med på dette, slik at det høye nivået på EU-forskning opprettholdes i Norge. Norges økende gjennomslag i EUs rammeprogrammer de seneste årene har vært, og er, en suksess. Vil fjerning av EU-indikatoren på lukket ramme redusere dette? Det må fortløpende måles. For Arbeiderpartiet er det viktig å hente tilbake mest mulig av de midlene nasjonen bidrar med i EUs forskningsprogrammer. Det er med på å øke kvaliteten i norske institusjoner, også for utdanningene våre. Endringene i finansieringssystemet gir mer tillit til institusjonene våre, men det vil også kreve gode utviklingsavtaler som gjør at institusjonene ivaretar mangfoldet og bredden, samtidig som vi får utdannet flere lærere, flere sykepleiere, flere ingeniører og selvsagt også flere fagarbeidere.

Til slutt: Vi lever i en urolig verden. Den geopolitiske situasjonen krever mye av oss. Demokratiet vakler, og vi ser radikaliseringsprosesser i ulike grupper. Jeg stopper til slutt opp ved de fagene som det kanskje snakkes minst om, men som er helt bærende i samfunnet vårt, humaniora og samfunnsfag. Vi er mennesker som lever sammen. Disse utdanningene og forskningen innenfor humaniora og samfunnsfag er viktig i et internasjonaliseringsperspektiv med tanke på språk, kulturkompetanse, menneskerettigheter, teknologiutvikling og det grønne skiftet, men det har også en egenverdi som er knyttet til dannelsen og det å være et kulturelt bærekraftig samfunn.

Maren Grøthe (Sp) [14:01:05]: Norge som samfunn står overfor store utfordringer i årene framover. Å sikre at vi har nok folk med riktig kompetanse, er helt avgjørende for at vi skal fortsette å ha et samfunn med god velferd, vekst og utvikling. Hurdalsplattformen slår derfor fast at regjeringen vil føre en ambisiøs og offensiv kunnskapspolitikk for å imøtekomme samfunnets kompetansebehov. Utsynsmeldingen som vi behandler i dag, inneholder en rekke tiltak og staker ut en tydelig retning i dette arbeidet framover.

Vi trenger flere hender, særlig innenfor helse, IKT og kompetanse som er nødvendig for det grønne skiftet. Vi har også andre utfordringer, som at næringslivet melder om et skrikende behov for fagskolekompetanse, og at den synkende rekrutteringen til lærerutdanningen er et problem. Dimensjonering av utdanningstilbudet vårt blir derfor enda viktigere og blir nå vektlagt mer, både på videregående og på høyskolenivå.

Det største grepet vi gjør, er å endre finansieringssystemet for universiteter og høyskoler. Senterpartiet har i flere år påpekt skjevheter i og uheldige virkninger av dagens finansieringssystem for universiteter og høyskoler. Dagens system består av mange tellekanter og indikatorer. Sånne økonomiske insentiver skaper økonomisk motivasjon og potensielle målkonflikter. Det som

måles, fortrenger det som ikke måles. Det begrenser institusjonenes handlefrihet og deres mulighet til å oppfylle hele samfunnsoppdraget. Et konkret eksempel på det er at det i dag ikke er attraktivt å tilby etter- og videreutdanning. Nå følger vi opp anbefalingene fra Hatlenutvalget og går ned på antallet indikatorer, fra seks til tre. Det gir større fleksibilitet, mindre detaljstyring og større ansvar til hver enkelt institusjon, både i arbeidet med dimensjonering av utdanningstilbudet, i forskningsarbeid og når det gjelder å sikre at utdanning blir tilgjengelig for flere. Det er et ansvar som vi mener at institusjonene er godt rustet til å ta.

Skal vi få flere hender, blir det også viktig at enda flere fullfører en utdanning og får mulighet til å bygge på sin kompetanse gjennom hele livet. Utdanning må derfor være tilgjengelig over hele landet og for alle, uavhengig av økonomi, alder, livssituasjon og bakgrunn. Nå innfører vi derfor en rett til å fullføre videregående og muligheten til å gjøre flere omvalg. Regjeringen er også i gang med en betydelig satsing på desentralisert utdanning. I dag ruller vi f.eks. ut 200 mill. kr til desentraliserte og fleksible utdanninger i hele landet, bl.a. til en satsing på studiesentre. Bare i mitt hjemfylke, Trøndelag, får de nå penger til å starte arbeidet med studiesentre både i Trøndelag Sør, i lakseregionen i Trøndelag Sørvest, på Fosen og i Namdalen. Det vil gi uttelling både for de menneskene som nå får muligheten til å bygge på sin kompetanse, og for lokalsamfunnene som kan jobbe mer konkret med kompetansebehovet i sin region.

I tillegg vil jeg understreke at det er viktig at utdanningsinstitusjonene også har et grunnutdanningstilbud tilgjengelig over hele landet, som gir folk overkommelig reisevei, også for dem som ønsker å studere på fulltid. Campusstrukturen vi har i Norge, er grunnstammen i det desentraliserte studietilbudet og bidrar til viktig kompetanse i både by og bygd.

Særlig tallene fra næringslivet er tydelige på at vi trenger mer yrkesfaglig og høyere yrkesfaglig utdanning i årene framover. Derfor har vi nå trappet opp antallet fagskoleplasser år for år etter at vi kom i regjering, og det skal vi fortsette med framover. Nå varsler vi også at vi er i gang med mer strukturelle grep: institusjonsakkreditering, likere kapasitet i NOKUT og å se nærmere på det nasjonale kvalifikasjonsrammeverket. Alt dette skal rammes inn av en stortingsmelding om høyere yrkesfaglig utdanning, som vi ser fram til å jobbe videre med.

Utover det er det mye annet viktig arbeid som er satt i gang, som jeg kunne ha trukket fram, men jeg vil særlig framheve arbeidet med en kompetansereform, i samarbeid med partene i arbeidslivet, og profesjonsmeldingen som legges fram neste år, fordi muligheten til å lære hele livet og sterke profesjonsutdanninger av god kvalitet er helt essensielt for at vi skal ha et velfungerende

samfunn i årene framover. For det er det det handler om. Humankapitalen utgjør 74 pst. av Norges nasjonalformue. God kompetanse i tråd med samfunnets behov over hele landet er nøkkelen til at den skal kunne forvaltes godt i årene framover.

Himanshu Gulati (FrP) [14:06:12]: Jeg vil også takke komiteen for behandlingen av denne meldingen. Det er en viktig melding, og det er også befriende å kunne løfte blikket litt noen ganger og se framover på de store linjene – og ikke kun på de hverdagslige politiske diskusjonene som vi så ofte havner i.

Denne meldingen er viktig fordi den sier noe om hva landet vil trenge av kompetanse framover, og også hvordan vi skal komme dit. Vi trenger hendene, de som på mange måter bærer velferdsstatens byrde på sine skuldre gjennom viktig arbeid og viktige profesjoner – derfor satsingen på yrkesfag, fagutdanninger, ikke minst hvor lærlingplasser og den delen spiller en viktig rolle. Samtidig trenger vi også dem som har de intensive utdanningene innenfor teknologi og utvikling av kunnskapssamfunnet som vi lever i. Her er det et samspill hvor begge retninger innenfor utdanning er like viktige.

For Fremskrittspartiet er det også viktig at vi baserer dimensjoneringen av framtidig utdanning på både samfunnets behov og det næringslivet etterspør. Det kan ikke være en vilkårlighet i hva det offentlige legger til rette for, og vi mener derfor at dette er viktige tanker inn i dimensjoneringen av den framtidige høyere utdanningen.

Fremskrittspartiet har i dag et forslag, som jeg gjerne vil ta opp. Det er en gjentakelse av et forslag som vi fikk flertall for sammen med Senterpartiet og Arbeiderpartiet ved behandlingen av kompetansemeldingen i 2020, men som vi dessverre nå står alene om. Det går ut på at man i finansieringssystemet for høyere utdanning også må ha med hvor mange som har oppnådd arbeid etter endt utdanning, som en av indikatorene. Vi mener det vil være en fornuftig måte å beregne finansiering av høyere utdanning på, at det er en av de tingene man legger til grunn. Da har jeg også tatt opp det forslaget.

Presidenten [14:08:26]: Da har representanten Himanshu Gulati tatt opp det forslaget han refererte til.

Grete Wold (SV) [14:08:42]: Endringene i samfunnet går raskt, og vi står overfor oppgaver vi ikke nødvendigvis vet helt hvordan vi skal løse. Denne meldingen tar for seg den utfordringen og forsøker å peke på de viktigste kompetansebehovene i arbeids- og samfunnslivet framover. I dette bildet kommer vi ikke utenom vår tids største oppgave, nemlig å få til en grønn omstilling. Det betyr at vi vil trenge en styrking av volum på de utdanningene vi har i dag, og vi må stimulere til ut-

vikling av nye og innovative utdanningsløp. Det vil være nødvendig med et kompetanseløft for å få nødvendig kompetanse for omstilling til det grønne skiftet og endringer i et bredt spekter på tvers av ulike sektorer. Her vil det være helt avgjørende med et samarbeid mellom forskningsmiljøer, næringsliv og offentlig sektor.

SV mener utsynsmeldingen i større grad burde framhevet utdanningsinstitusjonenes ansvar og rolle i det grønne skiftet. Det burde også i større grad framgå tydeligere prioriteringer for dimensjonering av høyere utdanning på det aktuelle felt.

SV fremmer derfor sammen med Rødt et forslag om at man kommer tilbake til Stortinget med en intensivordning rettet mot institusjonene, som styrker institusjonenes prioritering av utdanninger for det grønne skiftet. Det må lønne seg å prioritere grønt også i UH-sektoren.

Vi har ikke god tid. Kompetanse tar tid å utvikle, og det haster derfor med å komme i gang. Vi er vel strengt tatt allerede litt på overtid.

Så er det ikke kun en ny og innovativ kompetanse som trengs i framtiden. Vi trenger også flere som velger yrkesfag. Det skal være attraktivt å begi seg inn på et slikt utdanningsløp, og da må det også være lovnader og utsikter til en god og relevant læreplass. Det har stor innvirkning på både sannsynligheten for å fullføre utdanningsløpet og også for tilknytningen til arbeidslivet senere.

SV støtter derfor helhjetert opp om regjeringens forslag til tiltak for å sikre yrkesfagelevne mulighet til å få læreplass, men vi vil hevde – også her, kan man kan sikkert si – at det ikke er helt tilstrekkelig. Vi fremmer derfor forslag om at man utreder en ordning hvor det stilles krav også til offentlig sektor om å ta imot lærlinger. Det er slik at det private næringslivet har vært mer framoverlent og tatt større ansvar for den oppgaven enn offentlig sektor har gjort. Det er det på tide å endre på.

Så er det et område som har fått en del oppmerksomhet, og som skaper usikkerhet i en del miljøer, nemlig forslaget om å endre og nedskalere antall indikatorer i finansieringssystemet. SV støtter det, men vi mener det også er klokt å gi institusjonene større grad av frihet til å redusere tellekantene. Det er som sagt en bekymring fra flere kunstfaglige skoler, som varsler at nye tilbud eller utvidelse av kapasitet kan bli vanskelig. Viktige skoler som Arkitektur- og designhøgskolen, Kunsthøgskolen og Norges musikkhøgskole vil kunne bli slått ut med badevannet i denne sammenhengen, og det er ikke lurt når vi nå skal finne smarte og grønne løsninger for framtiden.

SV mener derfor at det er særs uheldig at man innfører et finansieringssystem uten et mer helhetlig bilde av

konsekvensene. Vi fremmer derfor et forslag om en videre utredning og at man lar sektoren bli nærmere hørt før man går for en endelig omlegging.

Til slutt noen få ord om gratisprinsippet og muligheten for å kreve egenbetaling for noen studietilbud i etter- og videreutdanningen. Det å gjøre denne ordningen mer fleksibel frykter vi rokker ved muligheten for lik rett til utdanning. Som Norsk Studentorganisasjon skriver i sitt høringsvar, kan dette medføre økte forskjeller for den enkelte, men også økt ulikhet mellom virksomheter og sektorer. Det er så klart positivt at man ønsker å utvide tilbudet om videreutdanninger, men samtidig er det ikke greit at dette går på bekostning av gratisprinsippet som med dette nok engang kan utfordres. Vi ønsker derfor at man kommer tilbake med et forslag til en finansieringsmodell som sikrer en ikke ytterligere utvidelse av egenbetaling for høyere utdanning.

Men samlet sett: Dette er en god melding, og i det store og hele er det enighet om den veien vi kan og må gå. Med det tar jeg opp de forslag som vil kunne forbedre det.

Presidenten [14:12:44]: Da har representanten Grete Wold tatt opp de forslagene hun refererte til.

Hege Bae Nyholt (R) [14:13:05] (komiteens leder): Det er en forslitt markedsføringsfloskel at noe er den nye oljen. Ofte slås det fast at kunnskap er den nye oljen. Det er det ikke. Kunnskap er en forutsetning for oljen – for alt som kom før oljen, og alt som kommer etter den. Vi har alltid levd av den kunnskapen vi klarer å til egne oss. Det er det som får samfunnet til å gå rundt.

Jeg opplever at det er bred enighet om at det er en politisk oppgave å legge til rette for at kompetansebehovene i arbeids- og samfunnslivet fylles, og det er bra. Det som ikke er like bra, er at vi fortsatt ser silotenking i den politiske arbeidsdelingen mellom utdanningssektoren og arbeidslivet. Det kommer tydelig til uttrykk i flertallets forslag om å innføre egenbetaling på etter- og videreutdanning tilpasset folk som er i jobb. Jeg mener at dette er usosialt, og at det ikke støtter opp om utsynsmeldingens ambisjoner, nemlig å forsyne arbeidslivet med kompetanse.

For små og mellomstore virksomheter, enten de er private eller offentlige, er etter- og videreutdanning ressurskrevende. Arbeidstid må tilrettelegges, og det må skaffes vikar. Det er også ekstra ulemper knyttet til fravær. Det er ofte ingen gullbillett for arbeidstakeren heller. Jeg har selv vært der. Jeg tok etterutdanning, brukte kvelder og helger, for å kunne ansettes formelt i jobben jeg allerede gjorde, som pedagogisk leder i barnehagen. Både jeg og arbeidsgiveren strakk oss langt.

Bedrifter, kommuner og andre arbeidsgivere har ulik økonomi. Egenbetaling for etter- og videreutdanning vil kunne føre til enda større ulikheter mellom be-

drifter som har og ikke har muligheten til å investere i kompetanse. Dette kan i sin tur bremse helt nødvendige omstillingsprosesser i samfunnet, som veien mot et grønnere og mer bærekraftig næringsliv.

Forslaget, slik det står i dag, skyver ansvaret over på arbeidslivet. Etter- og videreutdanning vil i enda større grad bli et spørsmål om prioritering av utgifter. I sin tur betyr det at ansvaret vil skyves enda mer over på partene, der man er så heldig å ha organiserte parter med gode tradisjoner for å forhandle og dele byrder og goder. Nå vet vi at kun halvparten av arbeidstakerne i Norge er organisert, og at over 30 pst. ikke er dekket av tariffavtale. Å overlate betalingen for etter- og videreutdanning til arbeidsgivere er å overlate de som ikke er organisert eller dekket av tariffavtale, til hvorvidt de har en god og snill arbeidsgiver. Det tror jeg vil straffe seg i det lange løp.

Abid Raja (V) [14:15:59]: Utsynsmeldingen redegjør for viktige utviklingstrekk i framtidens kompetansebehov, både i norske bedrifter og i offentlig sektor. Dette er viktig kunnskap for å kunne dimensjonere og tilpasse kompetansepolitikken.

Venstre lytter til kunnskap, og vi vil fremme framtidens næringsliv. Norge står foran noen strategiske valg for framtiden, og det er derfor viktig at vi ser på hvordan vi kan bruke de knappe ressursene våre best mulig, samtidig som vi bevarer friheten til å velge utdanning.

Å vurdere framtidens kompetansebehov i samfunnet er en vanskelig øvelse. Bare mens komiteen har behandlet denne saken, har kunstig intelligens endret mye av bakgrunnen for analysen og gjort meldingen noe utdatert. Hvis kunstig intelligens tas i bruk på en god og samfunnsnyttig måte, vil det kunne øke produktiviteten i så godt som alle sektorer i samfunnet og endre behovet for framtidig kompetanse. Slike raske samfunnsendringer gjør det stadig mer relevant å ha en god politikk for etter- og videreutdanning, kompetansepåfyll og kvalifisering gjennom hele livet.

Jeg er stolt over den jobben Venstre gjorde med kompetansepolitikken i Solberg-regjeringen, både gjennom kompetansereformen og ikke minst fullføringsreformen. Vi jobbet med å gjøre utdanning tilgjengelig for flere, samarbeide bedre med næringslivet om deres kompetansebehov og gjøre det enklere for flere å fullføre skolen og ha et godt grunnlag for videre utdanning, arbeid og deltakelse i samfunnet.

Venstre er glad for at meldingen prioriterer de utdannelsene vi trenger for å nå klimamålene våre, gjennom å satse på IKT og grønne nye næringer som viktige utdanningsbehov som må prioriteres i tiden framover, sammen med helse.

Da vi behandlet statsbudsjettet for inneværende år, var prioriteringen annerledes, og regjeringspartiene

stemte mot Venstres forslag om å opprettholde studiefinansieringen til 1 500 studieplasser innenfor IKT, naturfag og matematikk. Det var litt underlig.

Når det gjelder regjeringens forslag til framtidig finansiering av studieplasser, har vi merket oss at det har vært mye oppmerksomhet knyttet til forenklingene i studieplassefinansieringen når man går fra seks til tre kategorier. Først er det viktig å si at forslaget bare gjelder framtidige studieplasser og ikke påvirker finansieringen av de studieplasse som allerede finnes. Venstre støtter forenklingen, men vi ser at det kan ha noen uheldige utslag for enkelte studieplasser. Derfor sier vi og flertallet at dersom det tildeles nye studieplasser til utdanninger innen kunst, kultur, musikk, arkitektur og design, som tidligere var finansiert over kategori A eller B, bør behovet for tilleggsbevilgning over statsbudsjettet vurderes.

Venstre fremmer også et forslag sammen med Høyre om å bevare en resultatbasert indikator for eksterne inntekter fra EU i finansieringssystemet. EU-indikatoren har stor betydning for å mobilisere til norsk deltakelse i EUs rammeprogram og har blitt løftet fram av flere høyringsinstanser.

Med dette tar jeg opp de forslag som Venstre er en del av.

Presidenten [14:19:32]: Representanten Abid Raja har tatt opp de forslag han refererte til.

Statsråd Ola Borten Moe [14:19:51]: Utsynsmeldingen som skal behandles i dag, peker på de viktigste kompetansebehovene framover og gir retning for regjeringens politikktutvikling i årene som kommer.

Jeg vil takke komiteen for et godt stykke arbeid. Jeg er glad for at vi i dag får flertall for innretning og et felles mål for å bidra til høy sysselsetting og til å dekke de viktigste kompetansebehovene i arbeids- og samfunnslivet vårt.

Utfordringene er velkjente. Vi blir relativt sett færre mennesker i arbeidsfør alder etter hvert som befolkningen blir eldre og ungdomskullene blir mindre. Dere har hørt meg si det før, og jeg kommer til å si det igjen: Vi kommer til å gå tom for folk før vi går tom for penger. Denne utviklingen har vært kjent lenge og begynner nå å få merkbar effekt.

I 2022 var det rekordhøy knapphet på arbeidskraft. Arbeidsmarkedet er fortsatt uvanlig stramt, og virksomheter i hele Norge har problemer med å skaffe kompetent arbeidskraft. Det er vedvarende stor mangel på arbeidskraft innenfor yrker som IT-utviklere, sykepleiere, leger, tømrere og andre håndverkere.

Særlig i distriktene er det krevende å ansette arbeidstakere med den rette kompetansen. På samme tid er det mange som står utenfor arbeidslivet. Norge er også avhengig av arbeidskraft fra utlandet. Utenlandsk

arbeidskraft utgjør for tiden rundt 20 pst. av arbeidskraftbehovet i Norge, noe som gjør oss sårbare dersom det skulle bli vanskeligere å rekruttere.

Samtidig som vi har stor knapphet på arbeidskraft, står vi overfor flere store og komplekse samfunnsutfordringer som stiller høye krav til befolkningens kompetanse. Kompetansemangel kan hemme framveksten av en ny lønnsom grønn virksomhet og industri, forsinke digitalisering i arbeidslivet og bremse produktivitetsveksten. Det kan dessuten gjøre det krevende å gi gode tjenester i hele landet.

I utsynsmeldingen presenterer vi de store linjene i regjeringens utdannings- og kompetansepolitikk. Et stort udekket behov for arbeidskraft i kombinasjon med et betydelig omstillingsbehov gjør det nødvendig å prioritere hardere.

Regjeringen vil prioritere kompetanse som er nødvendig for et høyproduktivt og konkurransedyktig næringsliv, kompetanse som er avgjørende for grønn omstilling, og kompetanse som er nødvendig for å ha gode velferdstjenester i hele landet. Ikke minst vil vi prioritere å kvalifisere og mobilisere flere av dem som i dag står utenfor arbeidslivet. Vi vil ta flere grep framover for å bidra til økt sysselsetting og til at de viktigste kompetansebehovene dekkes.

Regjeringen varsler i denne meldingen at dimensjoneringen av utdanningssystemet skal bli mer i tråd med samfunnet og arbeidslivets behov. Universitetene og høyskolene skal i større grad enn i dag prioritere å øke kapasiteten innenfor områder som er etterspurt i arbeidslivet, og som er særlig viktige for Norge. Vi skal prioritere fagskolene. Fagskolene har potensial til å spille en enda større rolle i å dekke et kritisk kompetansebehov i det norske arbeidslivet. I framtidige tildelinger av studieplasser til fagskolene vil vi prioritere tekniske fag, helse- og omsorgsfag og fag som er kritiske for grønn omstilling.

Det skal bli enklere for folk å få tilgang til fleksibel utdanning gjennom hele livet og i hele landet. Vi må nå flere, og vi må nå bredere i hele befolkningen. Vi vil bl.a. fortsette satsingen på fleksible og desentraliserte utdanningstilbud og studiesentre, slik at utdanning kan bli tilgjengelig for folk som bor langt fra studiestedene.

For å gjøre utdanningsinstitusjonene våre i stand til å møte framtidens utfordringer innfører vi et nytt og betydelig forenklet finansieringssystem. Det skal gi sektoren mer tillit, handlingsrom og ansvar. I korte trekk innebærer endringene å fjerne resultatbasert uttelling på flere av indikatorene og å redusere antallet finansieringskategorier for den resultatbaserte uttellingen for studiepoeng fra seks til tre. Vi kommer til å innføre dette med virkning fra 2025-budsjettet.

Med disse endringene vil styringen bli mindre detaljert, og institusjonene vil få større frihet og handlingsrom. Endringene legger til rette for at institusjonene kan ta mer ansvar for å tilby utdanninger som arbeidslivet etterspør.

Mangel på kompetanse kan bli en kritisk flaskehals for den omstillingen Norge må gjennom i årene som kommer. Derfor trenger vi tydelige prioriteringer og en offensiv politikk for å dekke de viktigste kompetansebehovene og for å øke sysselsettingen.

Presidenten [14:24:47]: Det blir replikkordskifte.

Kari-Anne Jønnes (H) [14:25:01]: Norsk næringsliv og norske utdanningsinstitusjoner lykkes jo ikke fordi de er billigst, de lykkes fordi de er smartest. Hvis vi som samfunn skal lykkes med den digitale og grønne omstillingen vi står overfor, må vi være smartest, og vi må evne å realisere våre naturgitte fortrinn.

Alle de ledende kompetansemiljøene er samstemte om viktigheten av internasjonalt samarbeid og om betydningen av å opprettholde EU-indikatoren som en del av finansieringssystemet i UH-sektoren. UHR, Universitets- og høyskolerådet, viser til at EU-indikatoren har stor betydning for å mobilisere norsk deltakelse i EUs rammeprogram. Siden EU-prosjekter er bidragsprosjekter med betydelig egenfinansiering, er midlene fra EU-indikatoren viktige for å kompensere for institusjonenes merutgifter samt det høye norske lønnsnivået.

Jeg håper det ikke er Senterpartiets innbitte EU-motstand som er begrunnelsen for å fjerne indikatoren. Hvordan vil statsråden sikre at norsk UH-sektor fortsatt er en betydelig aktør innenfor EUs rammeprogram, til beste for norsk samfunns- og næringsliv?

Statsråd Ola Borten Moe [14:26:10]: Norsk UH-sektor og norske forskningsmiljø i bredt drar nå større nytte av EU-programmene enn noen gang. Det er jeg veldig glad for. Det betyr ikke bare at vi får igjen mer, og kanskje mer enn vi bruker, på disse svært kostbare programmene. Det er også en kvalitetssikring av norsk forskning som jeg tror vi alle sammen er veldig glad for og stolt av. Det er noe man kan slå seg på brystet av i Norge, at man lykkes så godt.

Når det så gjelder indikatoren, er det selvsagt et resultat av et langt arbeid. Som representanten vet, er det en oppfølging av en NOU, fra Hatlen-utvalget. Problemet med svært spesifikke indikatorer innenfor lukket ramme er at man prioriterer noe, og implisitt prioriterer man da noe annet ned. I tillegg skal det rapporteres på det.

Vi gir nå institusjonene ansvar for og mulighet til selv å prioritere, og det er ingenting i veien for at universitetene våre, hvis de finner det for godt, kan lage sine

egne indikatorer for å oppnå akkurat samme resultat. Men igjen: Det er opp til institusjonen.

Kari-Anne Jønnes (H) [14:27:19]: Det er helt åpenbart at institusjonene ser betydningen av EU-indikatoren og samarbeid med EU og deltakelse i EUs rammeprogram. De har også lagt ned mye arbeid i å delta, og de har lyktes veldig godt. Når vi vet hvor mye det betyr for kvaliteten i utdanningen, for forskningsresultater og for norsk næringsliv, når vi vet hvor høyt lønnsnivået i Norge er, og nå med den veldig svake kronkursen og usikre tider framover, tenker statsråden at det er et lurt tidspunkt å endre dette på nå, eller tror han det kan bidra til å gjøre det vanskeligere for institusjonene å prioritere midler til noe som er viktig for oss som samfunn?

Statsråd Ola Borten Moe [14:28:17]: Det er sånn i Norge at med ansvar følger makt, eller motsatt, og det kan ikke være sånn at hver eneste gang man vil at noe skal prioriteres, er det nødt til å gi seg utslag i en statlig ekstrabevilgning eller i en egen indikator, som i dette tilfellet. Nå skyver vi gjennom dette finansieringssystemet, som jeg mener det er veldig lurt at vi innfører nå, egentlig overmodent, og makt og ansvar nedover i systemet, til institusjonene selv. Jeg vil selvsagt forvente at de prioriterer dette i den grad de mener det er formålstjenlig.

Det er også et paradoks at de institusjonene som har vært mest opptatt av EU-indikatoren, er de samme institusjonene som har tapt penger på den, rett og slett fordi det er en omfordeling innenfor lukket ramme. Universitetet i Bergen har i realiteten betalt for oppbygging av EU-kompetanse i Nordland og andre plasser i landet. Nå beholder de disse pengene selv.

Himanshu Gulati (FrP) [14:29:27]: En viktig del av det å oppnå den kunnskapen vi trenger, og en del av miksen av de smarte hodene i Norge som skal være med og fylle framtidens behov i arbeidsmarkedet, er de norske studentene som drar til utlandet. Regjeringen har i årets budsjett senket stipendandelen for noen, og på toppen av dette er det en sterk svekkelse av kronkursen, som slår hardt inn for mange. Selv om det ikke er en direkte del av denne saken, vil jeg allikevel tillate meg å stille statsråden spørsmålet om han har noen tanker om tiltak eller noe man kan gjøre for å lette på deres situasjon.

Statsråd Ola Borten Moe [14:30:10]: Man skal strekke denne saken veldig langt for at det spørsmålet omfattes av den utsynsmeldingen vi har til behandling i Stortinget i dag. Når det er sagt, er det helt åpenbart at en svak krone gir mange utfordringer for det norske samfunnet. Når representanten Gulati og andre skal på

ferie, vil man oppleve at den samlede kjøpekraften er svekket én til én sett i forhold til det som er svekkelser i kronekursen.

Når det gjelder innretningen på stipend og låneordningen i Lånekassen, er det bare halvveis sannheten, rett og slett. For mange ordningers vedkommende justeres dette fortløpende etter gjeldende lands valuta. For øvrig er det sånn at stipendandelen for dem som nå tar utenlandsstudier, er akkurat den samme som for dem som studerer i Norge. Det er stipendandelen vi har redusert – ikke den totale likviditeten.

Grete Wold (SV) [14:31:19]: Det er fristende å fortsette med skolepenger, men jeg tror vi skal dra oss litt tilbake til utsynsmeldingen.

Statsråden har tidligere uttalt noe om at vi i Norge mangler folk, ikke nødvendigvis penger, og det er en uttalelse jeg langt på vei kan støtte. I utsynsmeldingen er det en satsing på grønn industri, helse og IKT – og det er naturlig, gitt dagens utfordringer. Samtidig opplever jeg uttalelsen fra statsråden i retning av at man fortsatt ønsker at de unge tar utdanninger innenfor olje og gass. Gitt at vi mangler hender og kloke hoder og får ikke folk til alt, mener statsråden fortsatt at de unge bør satse på utdanninger innenfor olje og gass i stedet for de områdene som utsynsmeldingen peker på?

Svein Harberg hadde her gjeninntatt presidentplassen.

Statsråd Ola Borten Moe (Sp) [14:32:01]: Jeg mener definitivt at unge også bør satse på utdanninger innenfor olje og gass. Jeg sitter i en regjering som har uttalt at vi skal videreutvikle vår viktigste industri – olje- og gassindustrien – ikke avvikle den. Den er i aller høyeste grad en kompetansebasert næring som kommer til å ha vedvarende behov for nytt påfyll framover. Endelig er det sånn – og da er man litt inne på problematikken som SV-representanten berørte i sitt tidligere innlegg – at mange av disse utdanningene er ganske generiske, altså at en oljeingeniør kan brukes til andre ting, og en såkalt fornybaringeniør kan også brukes til andre ting. Det gjør det krevende å definere hva som er et såkalt grønt utdanningsløp eller ikke. Vi trenger uansett massevis av teknisk kompetanse og realfagskompetanse. Olje og gass er et av områdene vi trenger det på.

Abid Raja (V) [14:33:12]: Det framgår av meldingen at to av fire av regjeringens prioriteringer bl.a. vil være nødvendig kompetanse for et høyproduktivt og konkurransedyktig næringsliv og kompetanse som er nødvendig for å gjennomføre det grønne skiftet. Det er bra. Det er gode mål. Samtidig er det litt underlig at regjeringen ikke prioriterer studieplasser som bidrar til å nå

målene, og jeg viser da til at regjeringspartiene stemte imot å opprettholde finansieringen av 1 500 studieplasser innenfor IKT, naturfag og matematikk i statsbudsjettet, noe som ville bidratt til å nå regjeringens egne mål.

Ville det ikke være klokt å være for en slik satsing, om statsråden oppriktig ønsker å få til grønn omstilling og et høyproduktivt og konkurransedyktig næringsliv? Når man først har noen mål, mener statsråden at målene bare blir nådd av seg selv, om man ikke samtidig satser og prioriterer for å nå disse målene?

Statsråd Ola Borten Moe [14:34:09]: Med et ørlite forbehold vil jeg påpeke at satsingen til Venstre hadde noen svakheter, og en av svakhetene var at man hadde lagt inn finansiering i henhold til fagskoleutdanningene og ikke i forhold til det som handler om det jeg opplever man var på jakt etter, nemlig høyskole- og universitetsutdanningen. Det er nå så sin sak.

Så er det sånn at norsk UH-sektor aldri har tilbudt flere studieplasser enn i år. Det er også slik at vi med årets opptak sannsynligvis vil oppleve at aldri har så mange fått tilbud om det studiet man ønsker seg. Vi er enige om at utdanningsløftet fra 2020, som hadde koronatiltak, skal utfases, og så skal man skjerme teknologifag, helse- og omsorgsfag og IT-fag for kutt og omdispenseringer. Det er definitivt en satsing på akkurat de fagene representanten Raja etterlyser i denne regjeringens politikk.

Presidenten [14:35:10]: Replikkordskiftet er dermed omme.

De talere som heretter får ordet, har en taletid på inntil 3 minutter.

Tuva Moflag (A) [14:35:33]: Samfunnet vårt står overfor store endringer de neste tiårene. Demografien i samfunnet endrer seg. Vi blir flere eldre, og forholdet mellom pensjonister og yrkesaktive endrer seg ganske dramatisk. Vi er om lag fire yrkesaktive per pensjonist nå. Det har jeg riktignok sagt i fem år, så det er kanskje ikke helt riktig lenger, men i 2040 er tallet nede i 2,9, og i 2060 er det nede i 2. Det er store geografiske forskjeller i landet vårt. Noen steder vil forholdet mellom yrkesaktive og pensjonister faktisk være én til én. Noen steder i landet vårt er ikke disse demografiendringene et framtidsbilde, det er situasjonen her og nå.

Vi pleier å si at ungdommen er framtiden, og det er fortsatt sant, men som 44-åring gleder jeg meg i grunnen over at vi som nærmer oss halvveis i arbeidslivet, også er framtiden – i hvert fall er det sånn vi er nødt til å tenke i tiårene som ligger foran oss. Mesteparten av de folkene som skal løse de store endringene i samfunnet vårt fram mot 2040, er i arbeidslivet allerede. Da handler det om å

ta vare på den kompetansen vi har, og sørge for at folk får oppdatert kompetansen sin underveis i arbeidslivet.

Kompetanse og omstilling er viktige stikkord til hvordan vi skal lykkes. Regjeringspartiene slår fast at vi vil føre en ambisiøs og offensiv kunnskapspolitik for å møte samfunnets kompetansebehov. I arbeidet med kompetansereform vil vi sørge for livslang læring i tett samarbeid med partene i arbeidslivet. Flere skal kvalifisere seg til arbeid, og flere skal kunne forbli i arbeidslivet gjennom rekvalifisering eller oppdatering av egen kunnskap og kompetanse gjennom hele arbeidslivet.

Da jeg satt i helsekomiteen i forrige periode, var budskapet fra kommuner i de nordlige fylkene tydelig: De som utdanner seg i nord, blir i nord. Derfor er også utdanningspolitikken viktig for å sikre en bærekraftig helsetjeneste i hele landet. Der kompetanse og omstilling på den ene siden er viktige stikkord for hva som skal til for å lykkes, er demografi og energi viktige stikkord på den andre siden for utfordringene vi står overfor. Kompetansepolitikken er også avgjørende for at vi lykkes med det grønne skiftet.

Da arbeids- og sosialkomiteen besøkte Tyskland i fjor, var vi bl.a. på besøk hos en industriaktør som monterte vindturbiner. HR-sjefen der sa følgende: For syv år siden slet vi med å få tak i kompetent arbeidskraft, nå sliter vi med å få tak i arbeidskraft overhodet.

Tilgang til kompetanse og arbeidskraft er en utfordring vi deler med resten av Europa. Derfor er det desto viktigere å satse på kvalifisering av egen befolkning. Vi er godt på vei med å stake ut den kursen.

Kari-Anne Jønnes (H) [14:38:48]: I utsynsmeldingen er regjeringens prioriteringer følgende: kompetanse som er nødvendig for et høyproduktivt og konkurransedyktig næringsliv, for å gjennomføre det grønne skiftet, for å ha gode velferdstjenester i hele landet og for å håndtere den demografiske utviklingen.

De målene nås ikke uten tilstrekkelig realfagskompetanse. Likevel valgte regjeringspartiene å stemme ned Høyres forslag om en helhetlig realfagsstrategi. Vi kan nå de målene i fellesskap, men da må vi sørge for rett kompetanse på alle nivå.

UH-sektoren og næringslivet er tydelige på at vi har en realfagskrise. Det betyr at våre kompetansemiljøer ikke kan bidra til at regjeringen når sine mål. Da er det trist at vi ikke kan få en bred politisk enighet om et langsiktig løft for realfagene, et realfagsløft som begynner i barnehagen og varer livet ut.

Skal statsråden levere på sitt område, trenger vi realfagskandidater i høyere utdanning. Det internasjonalt konkurranseutsatte norske næringslivet klarer seg ikke uten skarp realfagskompetanse. De lever av å være smartest, ikke billigst.

Inngangsbilletten til det grønne skiftet er tilstrekkelig realfagskompetanse til å knekke kodene i blå og grønn sektor. Ellers lykkes vi ikke med å realisere våre naturlige fortrinn, som naturressursene vi rår over.

Det må et omfattende digitaliseringsløft og teknologisk løft til for at vi skal kunne levere helse- og omsorgstjenester til alle som trenger det, i årene som kommer. Det klarer vi kun med realister som elsker å løse kompliserte utfordringer.

Det aller viktigste vi kan bidra med, er å øke rekrutteringsgrunnlaget til realfagene på videregående skole og i høyere utdanning. Dersom elevene ikke er motivert eller kvalifisert for videre studier i realfag, hjelper det ikke hvor mange studieplasser det er, eller hvilken kompetanse arbeidslivet skriker etter.

Lykkes vi ikke med økt rekruttering til realfag, må vi importere kompetansen. I dagens sikkerhetspolitiske situasjon er det klokt å sørge for at vi har tilstrekkelig norsk kompetanse tilgjengelig.

Skal statsråden levere på sitt ansvarsområde, krever det nært samarbeid med utdanningssystemet på alle nivå. Grunnlaget legges i grunnskolen og i videregående opplæring, og der trengs et realfagsløft med tydelige krav til kunnskaper i matematikk, ekstra naturfagtime og tidlig innsats for å løfte dem som trenger det. Det hjelper ikke med ambisjoner for UH-sektoren om rekrutteringsgrunnlaget ikke er til stede.

Jorodd Asphjell (A) [14:41:51]: Utsynsmeldingen handler om å skaffe seg overblikk, og jeg synes denne meldingen gir oss et godt overblikk over de utfordringene vi ser både i nær framtid og langt fram i tid. Meldingen gir et godt innblikk i framtidens behov og utfordringer. Kunnskap og kompetanse er helt nødvendig for et høyproduktivt og konkurransedyktig nærings- og samfunnsliv, om det er konkurransekraft i form av varer, tjenester eller oppgaver.

Vi skal og må finne gode løsninger for det grønne skiftet. Da må vi satse på grønne løsninger innen fornybar energi, som vind, vann, sol, hydrogen, batteri og teknologi innenfor enøk osv. Det er utfordringer vi kanskje ikke har gode nok svar på i dag, og derfor må kanskje utdanningsinstitusjoner i langt større grad bidra til og støtte opp under det grønne skiftet ved å legge til rette for den typen utdanning, kunnskap og kompetanse.

Tidligere kunne vi hente arbeidskraft og kompetanse fra våre naboland. Vi hentet helsefagarbeidere og sykepleiere fra Sverige, Danmark osv., men nå ser vi at de også har mangel på arbeidskraft og kompetanse. Det å hente fagarbeidere fra våre naboer er ikke så enkelt og kanskje heller ikke så ønskelig. Derfor er jeg ekstra glad for at regjeringen i løpet av kort tid har bidratt til at 100 000 flere har kommet i arbeid – 100 000 som har

stått utenfor arbeid, og som nå har fått kunnskap og kompetanse og vil bidra til å møte fremtiden på en god måte.

Det er flere i dag som velger yrkesfag. Det er veldig, veldig bra. Alle kan ikke velge yrkesfag. Vi trenger bl.a. lærere og sykepleiere, men vi trenger yrkesfagarbeidere som er stolte, og som har kompetanse og kunnskap som kan bidra til vekst og utvikling og å finne gode løsninger for bedriften sin i nærmiljøet. Opplæringsloven, som vi behandlet nettopp, styrker denne biten på en god måte.

Høyere yrkesfaglig utdanning er et av satsingsområdene meldingen peker på. Det er etterspurt fra næringslivet, fra LO, fra NHO og fra bedriftene. Vi har en god distriktsprofil på dette tilbudet, og det er viktig at den profilen blir videreført. Skolene som tilbyr høyere yrkesfaglig utdanning, skal bidra til å styrke lokalt næringsliv ved at bedriftene får tilgang på kompetanse og utvikler kunnskap i tiden framover.

Kampen om framtidens arbeidskraft og kompetanse er stor. Derfor må vi legge til rette for å gjøre dette på en god måte, både lokalt, regionalt og nasjonalt. Det vil styrke vår kamp for å ha gode velferdstjenester i fremtiden.

Kari-Anne Jønnes (H) [14:45:07]: Det er ikke bare realfag som er viktig, for det er summen av utdannings-tilbudene som skal bidra til at Norge når målene om et fortsatt internasjonalt og konkurransedyktig privat næringsliv, at Norge leder an i det grønne skiftet, bidrar til en bedre eldreomsorg for flere i årene som kommer, og til å inkludere flere i arbeids- og samfunnslivet.

Det er også summen av utdanningene som tilbys, som bidrar til at Norge er et godt samfunn å bo i, som bidrar til muligheter for alle, til at alle kan føle mestring og læringsglede, eller bli den beste versjonen av seg selv, som de ville sagt i Kompani Lauritzen.

Derfor er det viktig å sørge for at endringene i finansieringssystemet – som vi er enige om – ikke får utilsiktede konsekvenser for små og sårbare fagmiljø, for mindre institusjoner med et smalere fagtilbud.

Norske utdanningsinstitusjoner skal fortsatt tilby kunst-, musikk-, design- og arkitektutdanninger på et høyt nivå. Derfor må det også i fremtiden være rom for å tildele nye studieplasser til utdanninger innen kunst, kultur, musikk, arkitektur og design. Det er en klar forventning om at disse utdanningene, som tidligere var finansiert over kategori A eller B, får vurdert behov for tilleggsbevilgning over statsbudsjettet.

Når regjeringen er så tydelig i sin prioritering av kompetansebehovet framover og får støtte av Høyre, betyr ikke det at vi har glemt de kreative fagene og de mindre fagmiljøene, for vi vet at det må designere til for å utvikle universelle, tilgjengelige digitale plattformer for

alle innbyggere i fremtiden. Når vi skal øke bruken av simulering i sykepleierutdanningen, har designere en viktig rolle.

Høyre vet at det må arkitekter til for å skape framtidens bærekraftige hjem og bygg, at det er arkitektenes kunnskap om konstruksjoner og materialer som gir byggene lang levetid og lave utslipp, og at det er arkitektene som kan konstruere dem slik at materialene kan gjenbrukes og får lang levetid.

Høyre vet også at det ikke blir mange demenskor uten musikkterapeuter, og vi vet at musikkterapeutene har en nøkkelrolle for å bidra til å gi barn og unge mestringfølelse og troen på seg selv når de har det vanskelig.

Dessuten vet vi at kulturskolen er en av samfunnets grunnsteiner og har behov for dyktige lærere som kan videreutvikle den fantastiske, inkluderende arenaen kulturskolen er.

Som ellers i samfunnet er det behov for alle, og vi skal bidra til å sikre at alle har mulighet til å vokse og videreutvikle seg, i tråd med samfunnets behov.

Marit Knutsdatter Strand (Sp) [14:48:01]: Kompetansebehovet rundt omkring i det ganske land har vært et viktig tema i politikken over flere år. Derfor er det uhyre moro at Stortinget i dag behandler en så god utsynsmelding som materialiserer mange tiltak som har blitt etterspurt.

Kompetansebehov er viktig både for den enkelte, for virksomheter og for verdiskaping i Norge. Samfunnsutvikling med både endret demografisk sammensetning i landet, altså flere eldre, færre babyer, endringer i klima og natur og ikke minst demokratiet og forutsetningene for demokratiet, er viktig å ta inn over seg når vi diskuterer kompetanse og satsing på utdanning og forskning.

Vi ser globalt at demokratiet er utfordret av at utviklingen dessverre går i feil retning. Institusjoner og infrastruktur må få rammer for å kunne møte disse endringene og samfunnsbehovene på en bedre måte. I dag kom det en god nyhet om 200 mill. kr som blir fordelt til desentrale og fleksible utdanningstilbud og studiesenter. Det handler bl.a. om nettopp det å ha infrastruktur og studietilbud som er i tråd med tiden og behovet til både samfunnet og den enkelte. I tillegg har regjeringen i 2023 satt av midler til mer bredbåndsutbygging, som kan være lett å ta for gitt når vi snakker 2023, men det er også en del av det å kunne koble seg på og være en del av fleksible utdanningstilbud.

Ikke minst er det 2,6 mrd. kr som kommer til kommunal sektor, som også er viktig for nettopp å kunne ha ansatte over i etter- og videreutdanningstilbud og kunne legge godt til rette lokalt i hele landet.

Det er flere felt som tas opp i utsynsmeldingen, og jeg har bl.a. lyst til å peke på det som er en del av det å sette ny opplæringslov med fullføringsrett og rekvalifiseringsrett ut i livet. Det handler om både læreplasser, partssamarbeid og arbeidslivets behov for å bidra til et høyproduktivt og konkurransedyktig næringsliv. Det er ingen politisk motstand mot en del av disse ønskene, men Senterparti–Arbeiderparti-regjeringen prioriterer tiltak for å sette dette ut i livet. Jeg er også veldig glad for at det blir pekt spesielt på Nord-Norge, for er det noe vi vet, er det at en del av framskrivningene og den samfunnsutviklingen Norge står overfor, som gjør det krevende, vil komme først og sterkest i Nord-Norge.

Videre har jeg lyst til å nevne finansieringssystem og utdanningsstøtte og ikke minst bransjeprogram som viktige arenaer for å ta tak i dette. Nasjonalt kvalifikasjonsrammeverk og mulig institusjonsakkreditering for fagskolene vil også være uhyre viktig. Det er mye godt i vente, og det gleder Senterpartiet seg til å ta fatt på.

Maren Grøthe (Sp) [14:51:15]: Debatten i dag og innstillingen viser at komiteen er enig om de store linjene når det gjelder kompetansebehovet framover, men også når det gjelder nytt finansieringssystem. Det er litt interessant å følge debatten om nytt finansieringssystem for universiteter og høyskoler, særlig knyttet til EU-indikatoren, så jeg tenkte jeg skulle kommentere den avslutningsvis.

Det er sånn at midlene fra EU-indikatoren bare omfordeler mellom institusjonene, ikke gir økte bevilgninger til sektoren samlet sett, og at omfordelingseffekten er marginal. Institusjonene i 2022 regnskapsførte i seg selv EU-inntekter på ca. 1 mrd. norske kroner, mens omfordelingseffekter mellom institusjonene i hele 20-årsperioden 2002–2022 var samlet bare 100 mill. kr. Midlene fra EU-indikatoren kompenserer heller ikke for institusjonens merutgifter ved å delta i denne forskningen. Derfor er det ikke sånn at det nå ikke vil lønne seg å delta i EU-forskning. Derimot har mange institusjoner interne budsjettmodeller som premierer det, og det står institusjonene fritt til å fortsette med framover.

Men i denne salen har vi i mange år nå snakket om at det er nødvendig med et nytt og forenklet finansieringssystem og en tillitsreform. I møte med sektoren er noe av det de er mest opptatt av, at vi skal sikre institusjonene autonomi. Når vi nå forenkler hele systemet i tråd med den intensjonen for en sektor med bevilgninger på over 40 mrd. kr hvert eneste år, skal vi da bevare en indikator som flytter 100 mill. kr på 20? Rammebevilgningene finansierer en større del av forskningsutgiftene til universitetene og høyskolene i Norge, og dette er en sentral del av institusjonenes samfunnsoppdrag.

Så vil jeg likevel si at vi anerkjenner bekymringen, og at et nytt finansieringssystem alltid vil skape usikkerhet i en overgangsperiode, selv om dette er godt utredet og godt debattert. Derfor vil det være nødvendig å evaluere. Men Norge er en kunnskapsnasjon med sterke forskningsmiljø og utdanninger på høyt internasjonalt nivå. Det legger det nye finansieringssystemet fullt til rette for at vi skal utvikle videre framover.

Statsråd Ola Borten Moe [14:53:52]: Jeg vil avslutningsvis takke for en ganske samstemt innstilling og en saklig og god debatt. Det viser at det er bred enighet om både analysen og hovedtrekkene i det meldingsarbeidet og det tetthetsuniverset som regjeringen foreslår.

Det jeg imidlertid tenkte å kommentere avslutningsvis, som flere har vært inne på, handler om forholdet vårt til kunstfagene og innplasseringen i det nye finansieringssystemet. Det er egentlig sams med en del av de andre svært kostbare utdanningene vi har i Norge. Det koker ned til at det vil kreve politiske prioriteringer for eventuelt å øke studiekapasiteten ytterligere. Det er ikke noe nytt. Det er egentlig sånn det har vært hele tiden. Det står enhver regjering fritt til, og i ytterste konsekvens er det denne salen som foretar dimensjoneringen av hvor mange studieplasser vi skal ha innenfor disse viktige og relevante studietilbudene også i framtiden.

Det er en misforståelse at det er en nedgradering av kunstutdanningene våre, musikkutdanningene våre, arkitektutdanningene våre at de nå ligger i den samme finansieringskategorien som alle andre, rett og slett fordi det koker ned til en politisk prioritering som regjering og storting er nødt til å gjøre hvert eneste år. Det vi derimot får, er en tydeligere ansvarsfordeling. Vi får en tillitsreform. Vi får en avbyråkratisering og en forenkling som gjør det enklere for oss å prioritere, rett og slett fordi at mindre av midlene kommer til å gå med til kontroll, rapportering, søknad og det som etter mitt skjønn er unødvendig administrasjon.

Presidenten [14:55:40]: Flere har ikke bedt om ordet til sak nr. 10.

Etter ønske fra næringskomiteen vil sakene nr. 11 og 12 bli behandlet under ett.

Sak nr. 11 [14:55:47]

Innstilling fra næringskomiteen om Samtykke til godkjenning av EØS-komiteens beslutning nr. 270/2022 om innlemmelse i EØS-avtalen av direktiv (EU) 2019/1151 (digitaliseringsdirektivet (Innst. 413 S (2022–2023), jf. Prop. 76 LS (2022–2023))

Sak nr. 12 [14:56:09]

Innstilling fra næringskomiteen om Endringer i register- og foretakslovgivningen mv. (digitale verktøy og prosesser, gebyrstruktur og tilknytningskrav) (Innst. 412 L (2022–2023), jf. Prop. 76 LS (2022–2023))

Presidenten [14:56:25]: Ingen har bedt om ordet. Det ringes nå til votering.

Votering

Presidenten [15:02:42]: Stortinget går da til votering over resterende saker fra Stortingets møte i går, dagsorden nr. 88.

Votering i sak nr. 13, debattert 31. mai 2023

Innstilling fra finanskomiteen om Endringer i foretakspensjonsloven, innskuddspensjonsloven og forsikringsvirksomhetsloven mv. (bufferfond for private garanterte pensjonsprodukter) (Innst. 401 L (2022–2023), jf. Prop. 83 L (2022–2023))

Presidenten: Under debatten er det satt fram fire forslag. Det er

- forslagene nr. 1 og 2, fra Heidi Nordby Lunde på vegne av Høyre, Fremskrittspartiet, Miljøpartiet De Grønne og Kristelig Folkeparti
- forslag nr. 4, fra Marie Sneve Martinussen på vegne av Rødt
- forslag nr. 3, fra Lan Marie Nguyen Berg på vegne av Miljøpartiet De Grønne og Kristelig Folkeparti

Det voteres over forslag nr. 1, fra Høyre, Fremskrittspartiet, Miljøpartiet De Grønne og Kristelig Folkeparti. Forslaget lyder:

«Prop. 83 L (2022–2023) Endringer i foretakspensjonsloven, innskuddspensjonsloven og forsikringsvirksomhetsloven mv. (bufferfond for private garanterte pensjonsprodukter) sendes tilbake til regjeringen.»

Votering:

Forslaget fra Høyre, Fremskrittspartiet, Miljøpartiet De Grønne og Kristelig Folkeparti ble med 60 mot 37 stemmer ikke vedtatt.

(Voteringsutskrift kl. 15.03.29)

Presidenten: Det voteres over forslag nr. 4, fra Rødt. Forslaget lyder:

«Stortinget ber regjeringen utrede andre endringer i regelverket for fripoliser som er klart til fordel for kundene, herunder at livselskapene og staten går sammen om å forvalte fripolisene som et tjenestepensjonsselskap, og at staten overtar fripo-

lisene og garanterer en bedre regulering for eksempel i tråd med utviklingen i Folketrygdens grunnbeløp.»

Votering:

Forslaget fra Rødt ble med 94 mot 4 stemmer ikke vedtatt.

(Voteringsutskrift kl. 15.03.44)

Presidenten: Det voteres over forslag nr. 3, fra Miljøpartiet De Grønne og Kristelig Folkeparti. Forslaget lyder:

«Stortinget ber regjeringen utrede andre endringer i regelverket for fripoliser som er klart til fordel for kundene, herunder muligheten til å flytte flere typer pensjoner til egen pensjonskonto.»

Votering:

Forslaget fra Miljøpartiet De Grønne og Kristelig Folkeparti ble med 95 mot 3 stemmer ikke vedtatt.

(Voteringsutskrift kl. 15.03.58)

Presidenten: Det voteres over forslag nr. 2, fra Høyre, Fremskrittspartiet, Miljøpartiet De Grønne og Kristelig Folkeparti. Forslaget lyder:

«Stortinget ber regjeringen utrede endringer i regelverket for fripoliser som er klart til fordel for kundene, herunder muligheten til å flytte flere typer pensjoner til egen pensjonskonto.»

Votering:

Forslaget fra Høyre, Fremskrittspartiet, Miljøpartiet De Grønne og Kristelig Folkeparti ble med 62 mot 36 stemmer ikke vedtatt.

(Voteringsutskrift kl. 15.04.14)

Komiteen hadde innstilt til Stortinget å gjøre følgende

vedtak:

A.

L o v

om endringer i foretakspensjonsloven, innskuddspensjonsloven og forsikringsvirksomhetsloven mv. (bufferfond for private garanterte pensjonsprodukter)

I

I lov 24. mars 2000 nr. 16 om foretakspensjon gjøres følgende endringer:

§ 4-6 annet ledd første punktum skal lyde:

Medlemmet beholder sin rett til opptjent pensjon og tilhørende premiereserve ved fratredelsen, samt en forholdsmessig andel av pensjonsordningens *bufferfond*.

§ 4-7 første ledd skal lyde:

(1) Når et medlem slutter i foretaket med rett til opptjent pensjon, skal pensjonsinnretningen sørge for at det utstedes fripolise som sikrer medlemmet rett til opptjent pensjon og tilhørende premiereserve og en forholdsmessig andel av *bufferfond*. Tilsvarende gjelder for medlem av ordning etter § 11-2 som slutter med rett til straks begynnende alderspensjon. Er opptjent premiereserve knyttet til alderspensjon mindre enn 50 prosent av folketrygdens grunnbeløp, har medlemmet likevel bare rett til at premiereserven og en forholdsmessig andel av *bufferfond* blir overført til annen foretakspensjonsordning eller individuell pensjonsavtale etter lov 27. juni 2008 nr. 62 om individuell pensjonsordning. Er opptjent premiereserve knyttet til alderspensjon mellom 50 og 150 prosent av folketrygdens grunnbeløp, kan medlemmet kreve at premiereserven og en forholdsmessig andel av *bufferfond* blir overført til annen foretakspensjonsordning eller individuell pensjonsavtale etter lov 27. juni 2008 nr. 62 om individuell pensjonsordning.

§ 4-7 a første ledd tredje punktum skal lyde:

En slik avtale kan bare omfatte midler tilsvarende premiereserven knyttet til alderspensjon med tilhørende *bufferfond* og administrasjonsreserve knyttet til fripolisen.

§ 4-7 b første ledd tredje punktum skal lyde:

En slik avtale kan bare omfatte midler tilsvarende premiereserven knyttet til alderspensjon med tilhørende *bufferfond* og administrasjonsreserve knyttet til fripolisen.

§ 8-1 første ledd annet punktum skal lyde:

Bufferfond knyttet til pensjonsordningen inngår også i pensjonsordningens midler.

§ 11-2 femte ledd skal lyde:

(5) Når medlemmet slutter i foretaket med rett til straks begynnende alderspensjon, skal rett til opptjent pensjon med tilhørende premiereserve og en forholdsmessig andel av *bufferfond* sikres ved fripolise etter reglene i §§ 4-7 til 4-10.

II

I lov 24. november 2000 nr. 81 om innskuddspensjon i arbeidsforhold gjøres følgende endringer:

§ 1-2 bokstav l annet punktum skal lyde:

Pensjonskapital i livsforsikringsselskap eller pensjonskasse omfatter i tilfelle også andel av *bufferfond*.

§ 3-5 første ledd annet punktum skal lyde:

Hvis ordningen er opprettet i livsforsikringsselskap eller pensjonskasse, omfattes i tilfelle også andel av *bufferfond*.

§ 3-5 annet ledd annet punktum skal lyde:

Hvis ordningen er opprettet i livsforsikringsselskap eller pensjonskasse omfattes i tilfelle også andel av *bufferfond*.

§ 8-1 første ledd annet punktum skal lyde:

Er pensjonsordningen opprettet i livsforsikringsselskap eller pensjonskasse, inngår også *bufferfond* tilordnet pensjonsordningen.

III

I lov 10. juni 2005 nr. 44 om forsikringsvirksomhet gjøres følgende endringer:

§ 2-6 annet ledd skal lyde:

For pensjonskasser med tillatelse til å overta kollektive pensjonsordninger uten forsikringselement gjelder bestemmelsene i §§ 3-3, 3-11 til 3-13, 3-19, 3-20, 3-23 og 3-24 tilsvarende så langt de passer.

§ 2-11 annet ledd skal lyde:

Bestemmelsene i finansforetaksloven § 16-9 og i denne lovens §§ 3-3, 3-11 til 3-13, 3-20, 3-23, 3-24 og kapittel 6 gjelder tilsvarende så langt de passer.

§ 3-8 annet punktum skal lyde:

Forsikringskapitalen knyttet til en kontrakt skal bestå av premiereserve, pensjonskapital, *bufferfond*, premiefond, innskuddsfond, pensjonistenes overskuddsfond, pensjonsreguleringsfond, reguleringsfond og bufferavsetning for pensjonsordninger med flerårig avkastningsgaranti.

§ 3-13 annet ledd første punktum skal lyde:

Avkastning tilordnet en kontrakt skal etter fradrag for tilordning i samsvar med beregningsgrunnlaget for kontrakten og i tilfelle avsetning til *bufferfond* etter § 3-19, tilordnes kontrakten som overskudd på avkastningsresultatet.

§ 3-19 skal lyde:

§ 3-19 *Bufferfond*

For å sikre sine forpliktelser under kontrakter med kontraktfastsatte forpliktelser, kan foretaket *avsette* hele eller deler av overskuddet på avkastningsresultatet for den enkelte kontrakt til *bufferfond* ut over minste-

kravet til premiereserve. Tilsvarende gjelder for kontrakter i særskilt investeringsportefølje som skal sikre alders-, uføre- og etterlatteytelser etter reglene i foretakspensjonsloven § 11-1. Finanstilsynet kan, når det finner at soliditetshensyn tilsier det, pålegge foretaket å *avsette* overskuddet på den enkelte kontrakt til *bufferfond*.

Foretakets *bufferfond* skal være fordelt på de enkelte kontraktene. Foretaket fastsetter årets *avsetning til bufferfond*, jf. § 3-13 første ledd, i prosent av premiereserven knyttet til den enkelte kontrakt *ut fra foretakets risiko for avkastningsresultatet*. Kongen kan i forskrift gi nærmere regler om *avsetninger til bufferfond*, herunder om adgang til å bruke en annen prosentsats for grupper av kontrakter.

Dersom avkastningen tilordnet en kontrakt etter § 3-13 første ledd i et år er *negativ eller* ikke er stor nok til å dekke det årlige kravet til økning i premiereserven etter premieberegningssgrunnlaget, kan kravet oppfylles ved bruk av *bufferfond* tilordnet kontrakten.

Midler som er avsatt til bufferfond, kan i et senere år tilordnes kontrakten som overskudd.

§ 3-21 oppheves.

Nåværende §§ 3-22 til 3-25 blir nye §§ 3-21 til 3-24.

§ 4-10 a oppheves.

§ 6-7 første ledd første punktum skal lyde:

En ytelsesbasert pensjonsordnings midler omfatter premiereserve til sikring av opptjent pensjon, herunder premiereserve for uføre- og *etterlatteytelser, bufferfond*, pensjonistenes overskuddsfond og premiefondet.

§ 6-10 annet og tredje ledd skal lyde:

Bufferfond, pensjonistenes overskuddsfond og premiefond skal etter overføringen fortsatt være en del av pensjonsordningens midler og anvendes etter ellers gjeldende regler.

Er overført premiereserve ikke tilstrekkelig til å sikre rettighetene til de enkelte medlemmer eller pensjonister etter beregningsgrunnlaget i pensjonsinnretningen det flyttes til, skal manglende premiereserve tilføres fra premiefondet. Resten dekkes i tilfelle ved *overført bufferfond* eller ved overføringer fra foretaket.

§ 6-13 tredje ledd annet punktum skal lyde:

Er overført premiereserve ikke tilstrekkelig til å sikre rettighetene etter en fripolise, skal manglende premiereserve dekkes ved *overført bufferfond*.

§ 6-14 fjerde ledd annet punktum skal lyde:

Er premiereserve for pensjonsforsikring ikke tilstrekkelig til å sikre rettighetene etter den nye kontrakten, kan resten dekkes ved overføring fra premiefondet eller i tilfelle fra *bufferfond* knyttet til forsikringen.

IV

I lov 7. desember 1956 nr. 1 om tilsynet med finansforetak mv. gjøres følgende endringer:

§ 9 sjette ledd skal lyde:

Finanstilsynets utgifter til klagenemnd etter revisorloven § 15-1 tredje ledd, regnskapsførerloven § 7-1 tredje ledd og inkassoloven § 30 a tredje ledd skal utliknes på revisorer, revisjonsselskaper, regnskapsselskaper, statsautoriserte regnskapsførere og *inkassoforetak*.

V

1. Loven gjelder fra den tid Kongen bestemmer. Kongen kan sette i kraft de enkelte bestemmelsene til forskjellig tid.
2. Departementet kan gi nærmere overgangsregler.

Presidenten: Høyre, Fremskrittspartiet, Miljøpartiet De Grønne og Kristelig Folkeparti har varslet at de vil stemme imot.

V o t e r i n g :

Komiteens innstilling ble vedtatt med 62 mot 36 stemmer.

(Voteringsutskrift kl. 15.04.46)

Presidenten: Det voterer over lovens overskrift og loven i sin helhet.

Høyre, Fremskrittspartiet, Miljøpartiet De Grønne og Kristelig Folkeparti har varslet at de vil stemme imot.

V o t e r i n g :

Lovens overskrift og loven i sin helhet ble vedtatt med 62 mot 36 stemmer.

(Voteringsutskrift kl. 15.05.06)

Presidenten: Lovvedtaket vil bli satt opp til behandling i et senere møte i Stortinget.

Videre var innstilt:

B.

Stortinget ber regjeringen nedsette et hurtigarbeidende utvalg med representasjon fra berørte parter, med mandat til å se på mulige regelendringer for ytterligere å sikre verdiene i og reguleringene av fripoliser.

Presidenten: Høyre, Fremskrittspartiet, Venstre, Miljøpartiet De Grønne og Kristelig Folkeparti har varslet at de vil stemme imot.

Voteringstavlene viste at 60 representanter hadde stemt for komiteens innstilling og 37 hadde stemt imot.

(Voteringsutskrift kl. 15.05.29)

Presidenten: Flere melder om å ha stemt feil, og vi tar voteringen på nytt.

Votering:

Komiteens innstilling ble vedtatt med 58 mot 40 stemmer.

(Voteringsutskrift kl. 15.06.09)

Votering i sak nr. 14, debattert 31. mai 2023

Innstilling fra finanskomiteen om Representantforslag fra stortingsrepresentantene Mudassar Kapur, Heidi Nordby Lunde og Helge Orten om en supplerende utredning av skatteutvalgets forslag til skattlegging av bolig og fast eiendom (Innst. 405 S (2022–2023), jf. Dokument 8:214 S (2022–2023))

Presidenten: Under debatten er det satt fram tre forslag. Det er

- forslagene nr. 1 og 2, fra Heidi Nordby Lunde på vegne av Høyre
- forslag nr. 3, fra Marie Sneve Martinussen på vegne av Sosialistisk Venstreparti, Rødt og Miljøpartiet De Grønne

Det voteres over forslag nr. 3, fra Sosialistisk Venstreparti, Rødt og Miljøpartiet De Grønne. Forslaget lyder:

«Stortinget ber regjeringen sette ned et hurtigarbeidende utvalg med mandat om å fremme forslag til alternativer til og endringer i aksjonærmodellen og fritaksmetoden som kan sikre at alle eiere beskattes på lik linje med lønnsinntakere.»

Votering:

Forslaget fra Sosialistisk Venstreparti, Rødt og Miljøpartiet De Grønne ble med 85 mot 13 stemmer ikke vedtatt.

(Voteringsutskrift kl. 15.06.43)

Komiteen hadde innstilt til Stortinget å gjøre følgende

vedtak:

Dokument 8:214 S (2022–2023) – Representantforslag fra stortingsrepresentantene Mudassar Kapur, Heidi Nordby Lunde og Helge Orten om en supplerende utredning av skatteutvalgets forslag til skattlegging av bolig og fast eiendom – vedtas ikke.

Presidenten: Det voteres alternativt mellom innstillingen og forslagene nr. 1 og 2, fra Høyre.

Forslag nr. 1 lyder:

«Stortinget ber regjeringen utrede hvordan Skatteutvalgets forslag til endringer i skattleggingen av bolig og fast eiendom kan påvirke leiemarkedet og tilgangen på leieobjekter.»

Forslag nr. 2 lyder:

«Stortinget ber regjeringen utrede hvordan Skatteutvalgets forslag til endringer i skattleggingen av bolig og fast eiendom kan påvirke boligmarkedet og ulike inntektsgruppers mulighet til å eie egen bolig.»

Votering:

Ved alternativ votering mellom komiteens innstilling og forslagene fra Høyre ble innstillingen vedtatt med 75 mot 21 stemmer.

(Voteringsutskrift kl. 15.07.17)

Votering i sak nr. 15, debattert 31. mai 2023

Innstilling fra finanskomiteen om Representantforslag fra stortingsrepresentantene Kari Elisabeth Kaski, Ingrid Fiskaa, Freddy André Øvstegård og Audun Lysbakken om å oppdatere pengepolitikken (Innst. 393 S (2022–2023), jf. Dokument 8:209 S (2022–2023))

Presidenten: Under debatten er det satt fram fire forslag. Det er

- forslagene nr. 1 og 2, fra Hans Andreas Limi på vegne av Fremskrittspartiet, Sosialistisk Venstreparti, Rødt og Miljøpartiet De Grønne
- forslagene nr. 3 og 4, fra Kari Elisabeth Kaski på vegne av Sosialistisk Venstreparti, Rødt og Miljøpartiet De Grønne

Det voteres over forslagene nr. 3 og 4, fra Sosialistisk Venstreparti, Rødt og Miljøpartiet De Grønne.

Forslag nr. 3 lyder:

«Stortinget ber regjeringen nedsette et utvalg for å utrede et oppdatert mandat for pengepolitikken i lys av de økonomiske utfordringer vi står overfor nå og i årene som kommer. Inflasjonsmålet skal

vurderes opp mot andre relevante hensyn, som sysselsetting, finansiell stabilitet, kronkurs og grønn omstilling.»

Forslag nr. 4 lyder:

«Stortinget ber regjeringen gjøre omstilling til nullutslippssamfunnet til del av formålet til Norges Bank.»

V o t e r i n g :

Forslagene fra Sosialistisk Venstreparti, Rødt og Miljøpartiet De Grønne ble med 85 mot 13 stemmer ikke vedtatt.

(Voteringsutskrift kl. 15.07.52)

Komiteen hadde innstilt til Stortinget å gjøre følgende

v e d t a k :

Dokument 8:209 S (2022–2023) – Representantforslag fra stortingsrepresentantene Kari Elisabeth Kaski, Ingrid Fiskaa, Freddy André Øvstegård og Audun Lysbakken om å oppdatere pengepolitikken – vedtas ikke.

Presidenten: Det voteres alternativt mellom innstillingen og forslagene nr. 1 og 2, fra Fremskrittspartiet, Sosialistisk Venstreparti, Rødt og Miljøpartiet De Grønne.

Forslag nr. 1 lyder:

«Stortinget ber regjeringen vurdere om nivået på, og/eller vektleggingen av, inflasjonsmålet i pengepolitikken bør endres, og melde tilbake til Stortinget i løpet av 2023.»

Forslag nr. 2 lyder:

«Stortinget ber regjeringen snarest tydeliggjøre overfor Norges Bank at hensynet til sysselsetting og produksjon er likestilt med hensynet til stabil pengeverdi i dagens formålsparagraf.»

V o t e r i n g :

Ved alternativ votering mellom komiteens innstilling og forslagene fra Fremskrittspartiet, Sosialistisk Venstreparti, Rødt og Miljøpartiet De Grønne ble innstillingen vedtatt med 68 mot 28 stemmer.

(Voteringsutskrift kl. 15.08.27)

Presidenten: Sakene nr. 16 og 17 var interpellasjoner.

Votering i sak nr. 18, debattert 31. mai 2023

Innstilling frå helse- og omsorgskomiteen om Representantforslag fra stortingsrepresentantene Ola Elvestuen, Guri Melby, Ingvild Wettrhus Thorsvik, Alfred

Jens Bjørlo og Ane Breivik om å tillate forsøk med lokale rusreformer (Innst. 433 S (2022–2023), jf. Dokument 8:156 S (2022–2023))

Presidenten: Under debatten har Sandra Bruflot satt fram et forslag på vegne av Høyre, Sosialistisk Venstreparti og Rødt. Forslaget lyder:

«Stortinget ber regjeringen snarest komme til Stortinget med en sak som gir kommuner som ønsker det, en mulighet til å gjennomføre forsøk med lokale rusreformer.»

Det voteres alternativt mellom dette forslaget og komiteens innstilling.

Venstre og Miljøpartiet De Grønne har varslet støtte til forslaget.

Komiteen hadde innstilt til Stortinget å gjøre følgende

v e d t a k :

Dokument 8:156 S (2022–2023) – Representantforslag fra stortingsrepresentantene Ola Elvestuen, Guri Melby, Ingvild Wettrhus Thorsvik, Alfred Jens Bjørlo og Ane Breivik om å tillate forsøk med lokale rusreformer – vert ikkje vedteke.

V o t e r i n g :

Ved alternativ votering mellom komiteens innstilling og forslaget fra Høyre, Sosialistisk Venstreparti og Rødt ble innstillingen vedtatt med 62 mot 36 stemmer.

(Voteringsutskrift kl. 15.09.24)

Votering i sak nr. 19, debattert 31. mai 2023

Innstilling fra helse- og omsorgskomiteen om Lov om opphevelse av eldreombudsloven (Innst. 390 L (2022–2023), jf. Prop. 56 L (2022–2023))

Presidenten: Under debatten har Cecilie Myrseth satt fram et forslag på vegne av Arbeiderpartiet og Senterpartiet. Forslaget lyder:

«Vedtatt til lov

om opphevelse av eldreombudsloven

§ 1 Opphevelse

Lov 19. juni 2020 nr. 80 om Eldreombudet oppheves.

§ 2 Ikraftsetting

Loven gjelder fra 1. juli 2023.»

Det voteres alternativt mellom dette forslaget og komiteens innstilling.

Sosialistisk Venstreparti og Venstre har varslet støtte til forslaget.

Komiteen hadde innstilt til Stortinget å gjøre følgende

vedtak:

Prop. 56 L (2022–2023) – Lov om opphevelse av eldreombudsloven – vedlegges protokollen.

Votering:

Ved alternativ votering mellom komiteens innstilling og forslaget fra Arbeiderpartiet og Senterpartiet ble forslaget vedtatt med 57 mot 41 stemmer.

(Voteringsutskrift kl. 15.10.09)

Presidenten: Det voteres over lovens overskrift og loven i sin helhet.

Høyre, Fremskrittspartiet, Rødt, Miljøpartiet De Grønne og Kristelig Folkeparti har varslet at de vil stemme imot.

Votering:

Lovens overskrift og loven i sin helhet ble vedtatt med 55 mot 41 stemmer.

(Voteringsutskrift kl. 15.10.35)

Presidenten: Lovvedtaket vil bli satt opp til andre gangs behandling i et senere møte i Stortinget.

Votering i sak nr. 20, debattert 31. mai 2023

Innstilling fra helse- og omsorgskomiteen om Representantforslag fra stortingsrepresentantene Seher Aydar, Hege Bae Nyholt og Geir Jørgensen om å hindre et todelt helsevesen ved å regulere private sykehus for å sikre tilgang på helsepersonell i den offentlige helsetjenesten (Innst. 432 S (2022–2023), jf. Dokument 8:149 S (2022–2023))

Presidenten: Under debatten er det satt fram fem forslag. Det er

- forslag nr. 1, fra Tone Wilhelmsen Trøen på vegne av Høyre, Fremskrittspartiet og Kristelig Folkeparti
 - forslagene nr. 2–4, fra Marian Hussein på vegne av Sosialistisk Venstreparti og Rødt
 - forslag nr. 5, fra Seher Aydar på vegne av Rødt
- Det voteres over forslag nr. 5 fra Rødt. Forslaget lyder:

«Stortinget ber regjeringen sørge for at ingen nye private sykehus blir etablert eller utvidet inntil helsepersonellmangelen er under kontroll.»

Votering:

Forslaget fra Rødt ble med 93 mot 4 stemmer ikke vedtatt.

(Voteringsutskrift kl. 15.11.32)

Presidenten: Det voteres over forslag nr. 1, fra Høyre, Fremskrittspartiet og Kristelig Folkeparti. Forslaget lyder:

«Stortinget ber regjeringen sørge for at den ledige kapasiteten hos private helseaktører benyttes, for å redusere helsekøene og sikre raskere behandling til norske pasienter.»

Venstre og Miljøpartiet De Grønne har varslet støtte til forslaget.

Votering:

Forslaget fra Høyre, Fremskrittspartiet og Kristelig Folkeparti ble med 59 mot 39 stemmer ikke vedtatt.

(Voteringsutskrift kl. 15.11.50)

Komiteen hadde innstilt til Stortinget å gjøre følgende

vedtak:

Dokument 8:149 S (2022–2023) – Representantforslag fra stortingsrepresentantene Seher Aydar, Hege Bae Nyholt og Geir Jørgensen om å hindre et todelt helsevesen ved å regulere private sykehus for å sikre tilgang på helsepersonell i den offentlige helsetjenesten – vedtas ikke.

Presidenten: Det voteres alternativt mellom komiteens innstilling og forslagene nr. 2–4, fra Sosialistisk Venstreparti og Rødt.

Forslag nr. 2 lyder:

«Stortinget ber regjeringen komme tilbake til Stortinget med forslag om en godkjenningsordning som sikrer at private helseinstitusjoner og private helsetjenester innen spesialisthelsetjenesten som ønsker å etablere virksomheter, må søke gjennom en godkjenningsordning der pasientsikkerhet, samfunnssikkerhet og beredskap blir vurdert, og der avslag kan gis dersom etableringen kan true tilgangen på helsepersonell for de offentlige helsetjenestene.»

Forslag nr. 3 lyder:

«Stortinget ber regjeringen sikre en godkjenningsordning der private helseinstitusjoner og helsetjenester innen spesialisthelsetjenesten som ønsker å utvide eller endre virksomheten, må søke om ny godkjenning.»

Forslag nr. 4 lyder:

«Stortinget ber regjeringen innføre krav til at helprivate allmennlegetjenester, sykehus og andre aktører som tilbyr helsetjenester må rapportere virksomhet og aktivitet til nasjonale registre, slik at vi blant annet får oversikt over antall årsverk og tje-

nester, og deres bruk av blåresept, henvisninger og sykemeldinger.»

V o t e r i n g :

Ved alternativ votering mellom komiteens innstilling og forslagene fra Sosialistisk Venstreparti og Rødt ble innstillingen vedtatt med 84 mot 13 stemmer.

(Voteringsutskrift kl. 15.12.30)

Votering i sak nr. 21, debattert 31. mai 2023

Innstilling fra helse- og omsorgskomiteen om Representantforslag fra stortingsrepresentantene Guri Melby, Ola Elvestuen, Ingvild Wettrhus Thorsvik, Alfred Jens Bjørlo og Ane Breivik om endring av brukerromsloven (Innst. 434 S (2022–2023), jf. Dokument 8:157 S (2022–2023))

Presidenten: Under debatten har Sandra Bruflot satt fram et forslag på vegne av Høyre, Sosialistisk Venstreparti og Rødt. Forslaget lyder:

«Stortinget ber regjeringen fremme forslag om å endre brukerromsloven samt endre tilhørende forskrift slik at mennesker med en langvarig rusavhengighet ikke kan avvises fra brukerrom selv om de ikke har eller har hatt en skadelig injeksjonspraksis.»

Det voteres alternativt mellom dette forslaget og komiteens innstilling.

Venstre og Miljøpartiet De Grønne har varslet støtte til forslaget.

Komiteen hadde innstilt til Stortinget å gjøre følgende

v e d t a k :

Dokument 8:157 S (2022–2023) – Representantforslag fra stortingsrepresentantene Guri Melby, Ola Elvestuen, Ingvild Wettrhus Thorsvik, Alfred Jens Bjørlo og Ane Breivik om endring av brukerromsloven – vedtas ikke.

V o t e r i n g :

Ved alternativ votering mellom komiteens innstilling og forslaget fra Høyre, Sosialistisk Venstreparti og Rødt ble innstillingen vedtatt med 64 mot 34 stemmer.

(Voteringsutskrift kl. 15.13.22)

Votering i sak nr. 22, debattert 31. mai 2023

Innstilling fra helse- og omsorgskomiteen om Representantforslag fra stortingsrepresentantene Olaug Vervik Bollestad, Dag-Inge Ulstein og Kjell Ingolf Ropstad om flere tiltak og en ny handlingsplan for fortsatt

reduksjon i antall svangerskapsavbrudd (Innst. 437 S (2022–2023), jf. Dokument 8:160 S (2022–2023))

Presidenten: Under debatten er det satt fram ni forslag. Det er

- forslag nr. 1, fra Sandra Bruflot på vegne av Høyre, Kristelig Folkeparti og Pasientfokus
- forslag nr. 2, fra Bård Hoksrud på vegne av Fremskrittspartiet, Kristelig Folkeparti og Pasientfokus
- forslag nr. 3, fra Marian Hussein på vegne av Sosialistisk Venstreparti, Rødt, Kristelig Folkeparti og Pasientfokus
- forslag nr. 4, fra Marian Hussein på vegne av Sosialistisk Venstreparti, Rødt og Kristelig Folkeparti
- forslag nr. 5, fra Olaug Vervik Bollestad på vegne av Rødt, Kristelig Folkeparti og Pasientfokus
- forslag nr. 6, fra Olaug Vervik Bollestad på vegne av Kristelig Folkeparti og Pasientfokus
- forslagene nr. 7–9, fra Olaug Vervik Bollestad på vegne av Kristelig Folkeparti

Det voteres over forslag nr. 7, fra Kristelig Folkeparti.

Forslaget lyder:

«Stortinget ber regjeringen legge til rette for økt forskning på årsaker til og ettervirkninger etter svangerskapsavbrudd.»

V o t e r i n g :

Forslaget fra Kristelig Folkeparti ble med 96 stemmer mot 1 stemme ikke vedtatt.

(Voteringsutskrift kl. 15.14.22)

Presidenten: Det voteres over forslagene nr. 8 og 9, fra Kristelig Folkeparti.

Forslag nr. 8 lyder:

«Stortinget ber regjeringen innføre månedlig utbetaling av engangsstønaden, med et samlet nivå på minimum 2 G fra 1. juli 2023.»

Forslag nr. 9 lyder:

«Stortinget ber regjeringen utrede hvordan foreldrepenge-ordningen kan endres slik at pengene følger barnet fremfor foreldrenes tilknytning til arbeidslivet, og komme tilbake til Stortinget på egnet måte.»

Miljøpartiet De Grønne har varslet støtte til forslagene.

V o t e r i n g :

Forslagene fra Kristelig Folkeparti ble med 96 mot 2 stemmer ikke vedtatt.

(Voteringsutskrift kl. 15.14.41)

Presidenten: Det voteres over forslag nr. 6, fra Kristelig Folkeparti og Pasientfokus. Forslaget lyder:

«Stortinget ber regjeringen sikre at gratis langtidsvirkende prevensjon er tilgjengelig for alle over 16 år, og for dem under 26 år allerede fra 1. januar 2024.»

Miljøpartiet De Grønne har varslet støtte til forslaget.

V o t e r i n g :

Forslaget fra Kristelig Folkeparti og Pasientfokus ble med 95 mot 3 stemmer ikke vedtatt.

(Voteringsutskrift kl. 15.14.59)

Presidenten: Det voteres over forslag nr. 5, fra Rødt, Kristelig Folkeparti og Pasientfokus. Forslaget lyder:

«Stortinget ber regjeringen styrke og forsterke informasjonstilbudet og informasjonstilgangen rundt hormonell prevensjon, og at informasjonen også gjøres tilgjengelig i flere ulike kanaler og medieplattformer.»

Venstre og Miljøpartiet De Grønne har varslet støtte til forslaget.

V o t e r i n g :

Forslaget fra Rødt, Kristelig Folkeparti og Pasientfokus ble med 86 mot 10 stemmer ikke vedtatt.

(Voteringsutskrift kl. 15.15.19)

Presidenten: Det voteres over forslag nr. 4, fra Sosialistisk Venstreparti, Rødt og Kristelig Folkeparti. Forslaget lyder:

«Stortinget ber regjeringen styrke lærernes mulighet til jevnlig kompetansepåfyll slik at de er trygge voksenpersoner i møte med elevene i seksualundervisningen, samt å kartlegge muligheten for et styrket samarbeid med helsesykepleier i gjennomføringen av undervisningen.»

Fremskrittspartiet, Venstre og Miljøpartiet De Grønne har varslet støtte til forslaget.

V o t e r i n g :

Forslaget fra Sosialistisk Venstreparti, Rødt og Kristelig Folkeparti ble med 67 mot 29 stemmer ikke vedtatt.

(Voteringsutskrift kl. 15.15.38)

Presidenten: Det voteres over forslag nr. 3, fra Sosialistisk Venstreparti, Rødt, Kristelig Folkeparti og Pasientfokus. Forslaget lyder:

«Stortinget ber regjeringen sørge for mer forskning på prevensjon for menn.»

Venstre og Miljøpartiet De Grønne har varslet støtte til forslaget.

V o t e r i n g :

Forslaget fra Sosialistisk Venstreparti, Rødt, Kristelig Folkeparti og Pasientfokus ble med 79 mot 17 stemmer ikke vedtatt.

(Voteringsutskrift kl. 15.15.58)

Presidenten: Det voteres over forslag nr. 2, fra Fremskrittspartiet, Kristelig Folkeparti og Pasientfokus. Forslaget lyder:

«Stortinget ber regjeringen styrke Amatheas rammer for og mulighet til å drive informasjons- og veiledningstilbud samt sikre at Amatheas økonomiske ressurser til å ha fysiske kontorer lokalisert i nærheten av alle universitetssykehus, og komme tilbake til Stortinget i revidert nasjonalbudsjett for 2023 eller senest i statsbudsjettet for 2024.»

Miljøpartiet De Grønne har varslet støtte til forslaget.

V o t e r i n g :

Forslaget fra Fremskrittspartiet, Kristelig Folkeparti og Pasientfokus ble med 82 mot 16 stemmer ikke vedtatt.

(Voteringsutskrift kl. 15.16.16)

Presidenten: Det voteres over forslag nr. 1, fra Høyre, Kristelig Folkeparti og Pasientfokus. Forslaget lyder:

«Stortinget ber regjeringen sørge for at en ny handlingsplan for fortsatt reduksjon i antall svangerskapsavbrudd er klar når den nåværende planens periode er ferdig i 2024.»

V o t e r i n g :

Forslaget fra Høyre, Kristelig Folkeparti og Pasientfokus ble med 74 mot 22 stemmer ikke vedtatt.

(Voteringsutskrift kl. 15.16.51)

Komiteen hadde innstilt til Stortinget å gjøre følgende

v e d t a k :

Dokument 8:160 S (2022–2023) – Representantforslag fra stortingsrepresentantene Olaug Vervik Bollestad, Dag-Inge Ulstein og Kjell Ingolf Ropstad om flere tiltak og en ny handlingsplan for fortsatt reduksjon i antall svangerskapsavbrudd – vedtas ikke.

Presidenten: Kristelig Folkeparti har varslet at de vil stemme imot.

V o t e r i n g :

Komiteens innstilling ble vedtatt med 92 stemmer mot 1 stemme.

(Voteringsutskrift kl. 15.17.25)

Presidenten: Stortinget går da til votering over sakene nr. 1–7 samt sak nr. 13 på dagens kart.

Votering i sak nr. 1, debattert 1. juni 2023

Innstilling fra arbeids- og sosialkomiteen om Samtykke til ratifikasjon av ILO-konvensjon nr. 190 om avskaffelse av vold og trakassering i arbeidslivet av 21. juni 2019 (Innst. 354 S (2022–2023), jf. Prop. 48 LS (2022–2023))

Komiteen hadde innstilt til Stortinget å gjøre følgende

v e d t a k :

Stortinget samtykker i ratifikasjon av ILO-konvensjon nr. 190 om avskaffelse av vold og trakassering i arbeidslivet av 21. juni 2019.

Presidenten: Fremskrittspartiet har varslet at de vil stemme imot.

V o t e r i n g :

Komiteens innstilling ble vedtatt med 83 mot 13 stemmer.

(Voteringsutskrift kl. 15.18.06)

Votering i sak nr. 2, debattert 1. juni 2023

Innstilling fra arbeids- og sosialkomiteen om Endringer i arbeidsmiljøloven (trakassering) (Innst. 353 L (2022–2023), jf. Prop. 48 LS (2022–2023))

Komiteen hadde innstilt til Stortinget å gjøre følgende vedtak til

l o v

om endringer i arbeidsmiljøloven (trakassering)

I

I lov 17. juni 2005 nr. 62 om arbeidsmiljø, arbeidstid og stillingsvern mv. gjøres følgende endringer:

§ 4-3 tredje ledd skal lyde:

(3) Arbeidstaker skal ikke utsettes for trakassering, herunder seksuell trakassering, eller annen utilbørlig opptreden. Med trakassering menes handlinger, unnlater eller ytringer som har som formål eller virkning å være krenkende, skremmende, fiendtlige, nedverdiggende

eller ydmykende. Med seksuell trakassering menes enhver form for uønsket seksuell oppmerksomhet som har som formål eller virkning å være krenkende, skremmende, fiendtlig, nedverdiggende, ydmykende eller plagsom.

§ 6-2 andre ledd skal lyde:

(2) Verneombudet skal særlig påse:

- a. at maskiner, tekniske innretninger, kjemiske stoffer og arbeidsprosesser ikke utsetter arbeidstakerne for fare,
- b. at verneinnretninger og personlig verneutstyr er til stede i passende antall, at det er lett tilgjengelig og i forsvarlig stand,
- c. at arbeidstakerne får den nødvendige instruksjon, øvelse og opplæring,
- d. at arbeidet ellers er tilrettelagt slik at arbeidstakerne kan utføre arbeidet på helse- og sikkerhetsmessig forsvarlig måte,
- e. at meldinger om arbeidsulykker mv. i henhold til § 5-2 blir sendt,
- f. at arbeidstakernes psykososiale arbeidsmiljø er ivarettatt.

II

Loven trer i kraft fra den tiden Kongen bestemmer.

Presidenten: Fremskrittspartiet har varslet at de vil stemme imot.

V o t e r i n g :

Komiteens innstilling ble vedtatt med 84 mot 13 stemmer.

(Voteringsutskrift kl. 15.18.32)

Presidenten: Det voteres over lovens overskrift og loven i sin helhet.

Fremskrittspartiet har varslet at de vil stemme imot.

V o t e r i n g :

Lovens overskrift og loven i sin helhet ble vedtatt med 83 mot 13 stemmer.

(Voteringsutskrift kl. 15.18.50)

Presidenten: Lovvedtaket vil bli satt opp til andre gangs behandling i et senere møte i Stortinget.

Votering i sak nr. 3, debattert 1. juni 2023

Innstilling fra arbeids- og sosialkomiteen om Endringer i lov om samordning av pensjons- og trygdeytelser og enkelte andre lover (tilpasninger til ny omstillingsstønad fra folketrygden) (Innst. 386 L (2022–2023), jf. Prop. 72 L (2022–2023))

Komiteen hadde innstilt til Stortinget å gjøre følgende vedtak til

I o v

om endringer i lov om samordning av pensjons- og trygdeytelser og enkelte andre lover (tilpasninger til ny omstillingsstønad fra folketrygden)

I

I lov 13. desember 1946 nr. 21 om krigspensjonering for militærpersoner gjøres følgende endringer:

§ 18 nr. 1 tredje ledd fjerde punktum skal lyde:

For øvrig gjelder samordningsloven § 24 og § 24 d.

§ 18 nr. 1 sjettede ledd skal lyde:

Bestemmelsene i de foregående *leddene* gjelder tilsvarende for *ventetillegg og særtillegg* fra folketrygden, herunder også særtillegg til overgangsstønad eller pensjon til tidligere familiepleier etter folketrygdloven § 16-7 slik paragrafen lød før 1. januar 2024.

II

I lov 13. desember 1946 nr. 22 om krigspensjonering for hjemmestyrkepersonell og sivilpersoner gjøres følgende endringer:

§ 23 nr. 1 tredje ledd fjerde punktum skal lyde:

For øvrig gjelder samordningsloven § 24 og § 24 d.

§ 23 nr. 1 sjettede ledd skal lyde:

Bestemmelsene i de foregående *leddene* gjelder tilsvarende for *ventetillegg og særtillegg* fra folketrygden, herunder også særtillegg til overgangsstønad eller pensjon til tidligere familiepleier etter folketrygdloven § 16-7 slik paragrafen lød før 1. januar 2024.

III

I lov 28. juli 1949 nr. 26 om Statens pensjonskasse gjøres følgende endringer:

§ 29 første ledd nye fjerde og femte punktum skal lyde:

Pensjonen reduseres ikke for arbeidsavklaringspen-ger eller omstillingsstønad fra folketrygden. Det samme gjelder for overgangsstønad fra folketrygden når pensjonen beregnes etter § 28 første ledd.

§ 36 første ledd andre og tredje punktum skal lyde:

Ytelser fra folketrygden som er nevnt i folketrygdloven § 17 A-6 fjerde ledd, er likestilt med arbeidsinntekt. Ved fastsetting av forventet inntekt legges det vekt på arbeidsmulighetene på hjemstedet og omstendigheter som framgår av folketrygdloven § 17 A-6.

§ 36 tredje ledd skal lyde:

Inntekten som er lagt til grunn i folketrygden, legges også til grunn etter paragrafen her.

IV

I lov 26. juni 1953 nr. 11 om pensjonsordning for apotekvirksomhet mv. gjøres følgende endringer:

§ 12 første ledd nye fjerde og femte punktum skal lyde:

Pensjonen reduseres ikke for arbeidsavklaringspen-ger eller omstillingsstønad fra folketrygden. Det samme gjelder for overgangsstønad fra folketrygden når pensjonen beregnes etter § 11 første ledd.

§ 19 første ledd andre og tredje punktum skal lyde:

Ytelser fra folketrygden som er nevnt i folketrygdloven § 17 A-6 fjerde ledd, er likestilt med arbeidsinntekt. Ved fastsetting av forventet inntekt legges det vekt på arbeidsmulighetene på hjemstedet og omstendigheter som framgår av folketrygdloven § 17 A-6.

§ 19 tredje ledd skal lyde:

Inntekten som er lagt til grunn i folketrygden, legges også til grunn etter paragrafen her.

V

I lov 6. juli 1957 nr. 26 om samordning av pensjons- og trygdeytelser gjøres følgende endringer:

§ 22 nr. 3 første punktum skal lyde:

Bestemmelsene i nr. 2 gjelder tilsvarende for samordning med pensjon eller overgangsstønad til tidligere familiepleier etter folketrygdloven § 16-7 slik paragrafen lød før 1. januar 2024, og overgangsstønad etter folketrygdloven § 15-7.

§ 22 nye nr. 4 og 5 skal lyde:

4. Bestemmelsene i nr. 2 gjelder tilsvarende for samordning av alderspensjon fra tjenestepensjonsordning før fylte 67 år med omstillingsstønad fra folketrygden. Oppsatt brutto alderspensjon for dem som er født etter 1962, skal ikke samordnes med gjenlevede eller omstillingsstønad fra folketrygden.
5. Bestemmelsene i nr. 2 gjelder tilsvarende for samordning av uførepensjon etter § 3 tredje ledd første og tredje punktum med omstillingsstønad fra folketrygden. Dersom utbetalingsgraden for uførepensjonen er lavere enn uføregraden, er det utbetalingsgraden som inngår i beregningen.

§ 24 nr. 2 tredje punktum skal lyde:

Dersom det er tatt ut alderspensjon fra folketrygden før 67 år, samordnes enke- og enkemannspensjonen med den pensjonen eller overgangsstønaden etter folke-

trygdloven kapittel 17 slik det lød før 1. januar 2024, som enken eller enkemannen ville hatt rett til dersom vedkommende ikke hadde tatt ut alderspensjon.

Ny § 24 d skal lyde:

§ 24 d *Samordning når deler av folketrygdytelsen ikke reguleres årlig*

Når det ytes brutto tjenstepensjon som samordnes med alderspensjon eller uføretrygd fra folketrygden til en gjenlevende ektefelle, og deler av folketrygdytelsen ikke blir regulert årlig med virkning fra 1. mai, skal likevel samordningsfradraget for denne delen av folketrygdytelsen reguleres.

VI

I lov 12. desember 1958 nr. 10 om yrkesskadetrygd gjøres følgende endringer:

§ 12 nr. 3 femte ledd skal lyde:

Bestemmelsene i de foregående leddene gjelder tilsvarende for ventetillegg og sært tillegg fra folketrygden, herunder også sært tillegg til overgangsstonad eller pensjon til tidligere familiepleier etter folketrygdloven § 16-7 slik paragrafen lød før 1. januar 2024.

§ 19 nr. 1 andre ledd tredje punktum skal lyde:

For øvrig gjelder samordningsloven § 24 og § 24 d.

§ 19 nr. 1 fjerde ledd skal lyde:

Bestemmelsene i de foregående leddene gjelder tilsvarende for ventetillegg og sært tillegg fra folketrygden, herunder også sært tillegg til pensjon til tidligere familiepleier etter folketrygdloven § 16-7 slik paragrafen lød før 1. januar 2024.

VII

I lov 22. juni 1962 nr. 12 om pensjonsordning for sykepleiere gjøres følgende endringer:

§ 15 første ledd nye fjerde og femte punktum skal lyde:

Pensjonen reduseres ikke for arbeidsavklaringspenger eller omstillingsstonad fra folketrygden. Det samme gjelder for overgangsstonad fra folketrygden når pensjonen beregnes etter § 13 første ledd.

§ 20 første ledd bokstav b andre ledd første punktum skal lyde:

Inntekten som er lagt til grunn i folketrygden, legges også til grunn etter paragrafen her.

VIII

I lov 25. juni 2010 nr. 28 om avtalefestet pensjon for medlemmer av Statens pensjonskasse skal § 3 første ledd bokstav e første punktum lyde:

Det ytes ikke avtalefestet pensjon etter loven her for tidsrom hvor det ytes arbeidsavklaringspenger, uføretrygd eller pensjon, *overgangsstonad eller omstillingsstonad* til gjenlevende ektefelle fra folketrygden.

IX

Loven trer i kraft fra den tiden Kongen bestemmer. Kongen kan sette i kraft de enkelte bestemmelsene til ulik tid.

V o t e r i n g :

Komiteens innstilling ble enstemmig vedtatt.

Presidenten: Det voteres over lovens overskrift og loven i sin helhet.

V o t e r i n g :

Lovens overskrift og loven i sin helhet ble enstemmig vedtatt.

Presidenten: Lovvedtaket vil bli satt opp til andre gangs behandling i et senere møte i Stortinget.

Votering i sak nr. 4, debattert 1. juni 2023

Innstilling fra arbeids- og sosialkomiteen om Endringer i folketrygdloven mv. (tilpasninger til reglene om nye etterlatteytelser) (Innst. 387 L (2022–2023), jf. Prop. 77 L (2022–2023))

Presidenten: Under debatten har Freddy André Øvstegård satt fram ett forslag på vegne av Fremskrittspartiet, Sosialistisk Venstreparti og Rødt. Forslaget lyder:

«Stortinget ber regjeringen komme tilbake til Stortinget med en evaluering av de nye reglene om etterlatteytelser etter tre år for å se konsekvensene av endringene.»

Miljøpartiet De Grønne og Kristelig Folkeparti har varslet støtte til forslaget.

V o t e r i n g :

Forslaget fra Fremskrittspartiet, Sosialistisk Venstreparti og Rødt ble med 70 mot 28 stemmer ikke vedtatt.

(Voteringsutskrift kl. 15.19.59)

Komiteen hadde innstilt til Stortinget å gjøre følgende vedtak til

l o v

om endringer i folketrygdloven mv. (tilpasninger til reglene om nye etterlatteytelser)

I

I lov 28. februar 1997 nr. 19 om folketrygd gjøres følgende endringer:

§ 2-6 andre ledd andre punktum skal lyde:

Ved dødsfall ytes det gravferdsstønad etter kapittel 7 og *omstillingsstønad til gjenlevende ektefelle* etter kapittel 17 eller etterlattepensjon etter kapittel 17 A.

§ 2-9 første ledd bokstav b skal lyde:

b. stønad og pensjon etter kapitlene 4 (arbeidsløshet), 6 (grunnstønad og hjelpestønad), 7 (gravferd), 11 (arbeidsavklaringspenger), 11 A (tilleggsstønader til arbeidsrettede tiltak), 12 (uføretrygd), 15 (enslig mor eller far), 17 (*gjenlevende ektefelle og tidligere familiepleier*), 17 A (*gjenlevende ektefelle og tidligere familiepleier*), 18 (barnepensjon), 19 (alderspensjon) og 20 (ny alderspensjon), eller

§ 2-13 første ledd skal lyde:

For en person som har bosatt seg i Norge etter 1992, og som mottar en utenlandsk pensjonsytelse som svarer til minste pensjonsnivå for enslige (§ 19-8 sjette ledd bokstav a), omfatter medlemskapet ytelses etter kapitlene 6, 12, 17, 17 A, 18, 19 og 20 bare i perioder da vedkommende har pensjongivende inntekt eller mottar pensjon fra folketrygden.

§ 2-17 tredje ledd skal lyde:

Dersom en person dør før det er fattet endelig vedtak om utvisning, kan barnepensjon og *omstillingsstønad* eller pensjon til gjenlevende ektefelle tilstås og beregnes uten hensyn til bestemmelsene i andre ledd.

§ 3-2 femte ledd andre punktum skal lyde:

Full grunnpensjon utgjør 90 prosent av grunnbeløpet også når pensjonistens samboer får *omstillingsstønad* etter kapittel 17, *pensjon* eller *overgangsstønad* etter kapittel 17 A eller *overgangsstønad* etter §§ 16-7 og 17-6 slik bestemmelsene lød før 1. januar 2024.

§ 3-5 overskriften skal lyde:

§ 3-5 *Trygdetid ved beregning av ytelses etter kapitlene 17, 17 A, 18 og 19*

§ 3-5 første ledd første punktum skal lyde:

Som trygdetid etter kapitlene 17, 17 A, 18 og 19 regnes tidsrom etter 1. januar 1967 da en person fra fylte 16 år til og med det året han eller hun fylte 66 år, har vært medlem i trygden med rett til ytelses etter pensjonskapitlene.

§ 3-5 fjerde ledd bokstav a skal lyde:

a. framtidig trygdetid for den avdøde ved beregning av *omstillingsstønad*, pensjon eller overgangsstønad til gjenlevende ektefelle, se § 3-7

§ 3-5 åttende ledd første punktum skal lyde:

Trygdetid etter første ledd regnes som botid, se §§ 17-3, 18-3 og 19-3.

§ 3-7 overskriften skal lyde:

§ 3-7 *Trygdetid ved beregning av omstillingsstønad, pensjon og overgangsstønad til gjenlevende ektefelle*

§ 3-7 nytt andre ledd skal lyde:

Ved beregning av omstillingsstønad etter § 17-6 fastsettes trygdetiden etter reglene i første ledd.

§ 3-15 andre ledd bokstav b skal lyde:

b. overgangsstønad etter folketrygdloven § 16-7 og § 17-6 slik bestemmelsene lød før 1. januar 2024, og § 17 A-1 bokstavene b, c og d.

§ 3-23 skal lyde:

§ 3-23 *Beregning av tilleggspensjon til gjenlevende ektefelle*

Til en gjenlevende ektefelle med rett til pensjon etter kapittel 17 A eller overgangsstønad etter § 17-6 slik paragrafen lød før 1. januar 2024, ytes tilleggspensjon med 55 prosent av en tilleggspensjon beregnet på grunnlag av den avdødes opptjening etter bestemmelsene i loven her slik de lød før lov 16. desember 2011 nr. 59 om endringer i folketrygdloven trådte i kraft.

Tilleggspensjonen til en alderspensjonist som også fyller vilkårene for rett til pensjon i § 19-16 første, andre og tredje ledd, beregnes på grunnlag av det gunstigste alternativet nedenfor og utmåles deretter etter reglene i kapittel 19:

- pensjonistens egen tilleggspensjon beregnet etter §§ 3-8 til 3-16
- 55 prosent av summen av pensjonistens egen tilleggspensjon etter bokstav a og den avdødes tilleggspensjon beregnet etter første ledd.

§ 11-4 andre ledd nytt andre punktum skal lyde:

Dette gjelder likevel bare dersom medlemmet har rett til uttak av hel alderspensjon etter kapitlene 19 og 20.

§ 11-4 tredje ledd oppheves.

§ 12-4 andre ledd andre og nytt tredje punktum skal lyde:

Dette gjelder likevel bare dersom medlemmet har rett til uttak av hel alderspensjon etter kapitlene 19 og 20. Vilkåret i første punktum gjelder heller ikke dersom ufø-

retrygden er gitt med virkning fra et tidspunkt før personen fylte 62 år.

§ 12-4 tredje ledd oppheves.

§ 12-12 andre ledd første punktum skal lyde:

Trygdetid er tidsrom fra 1. januar 1967 da en person har vært medlem i folketrygden med rett til ytelser etter kapitlene 12, 17, 19 og 20.

§ 12-16 andre ledd nytt tredje punktum skal lyde:

Pensjon og overgangsstonad til gjenlevende ektefelle og tidligere familiepleier skal ikke føre til reduksjon av barnetillegget.

§ 13-2 andre ledd åttende strekpunkt skal lyde:

– *omstillingsstonad* til gjenlevende ektefelle står i § 17-12

§ 15-13 første ledd første punktum skal lyde:

Overgangsstonad etter dette kapitlet faller bort i den utstrekning vedkommende mottar ytelser til livsopphold fra folketrygden i form av *omstillingsstonad som gjenlevende ektefelle etter kapittel 17*, pensjon eller overgangsstonad som gjenlevende ektefelle, uføretrygd eller tilsvarende ytelser fra utlandet.

§ 17-4 fjerde ledd bokstav a skal lyde:

a. etter unntaksbestemmelsene i § 17-3 tredje, fjerde og sjette ledd,

§ 18-3 tredje ledd skal lyde:

Barnepensjon etter unntaksbestemmelsene i § 18-2 tredje, fjerde og sjette ledd beholdes bare så lenge barnet er medlem i trygden.

§ 19-8 fjerde ledd tredje punktum bokstav a skal lyde:

a. som mottar ytelser som nevnt i tredje ledd, uføretrygd, pensjon eller overgangsstonad etter *kapittel 17 A, omstillingsstonad etter kapittel 17 eller overgangsstonad etter §§ 16-7 og 17-6 slik bestemmelsene lød før 1. januar 2024*, eller

§ 19-20 andre ledd skal lyde:

Den som har rett til pensjon som gjenlevende ektefelle etter dødsfall på grunn av yrkesskade, får alderspensjonen beregnet etter bestemmelsene for etterlattepensjon ved yrkesskade, se § 17-12 tredje ledd *slik bestemmelsen lød før 1. januar 2024*, med de tillempninger som følger av bestemmelsene i § 19-16. *Det samme gjelder den som har rett til omstillingsstonad som gjenlevende ektefelle etter dødsfall på grunn av yrkesskade etter § 17-12.*

§ 20-9 tredje ledd andre og nytt tredje punktum skal lyde:

Garantipensjon ytes også med ordinær sats når samboeren får *omstillingsstonad etter kapittel 17 eller pensjon eller overgangsstonad etter kapittel 17 A. Det samme gjelder dersom pensjonistens samboer mottar overgangsstonad etter §§ 16-7 og 17-6 slik bestemmelsene lød før 1. januar 2024.*

§ 21-6 første ledd andre punktum skal lyde:

Skjer det en endring i forhold som har betydning for graderingen av en ytelse til livsopphold etter kapittel 12, 15 eller 17 A, kan det fattes nytt vedtak bare hvis endringen er vesentlig.

§ 22-8 femte ledd skal lyde:

Ved etterbetaling av en ytelse som etter loven kan medføre at *overgangsstonad, pensjon eller omstillingsstonad etter kapittel 15, 17 eller 17 A* settes ned, gjøres det fradrag i etterbetalingen når det er utbetalt *overgangsstonad, pensjon eller omstillingsstonad* som nevnt for samme tidsrom. Fradraget skal svare til det beløp som *overgangsstonaden, pensjonen eller omstillingsstonaden* skulle ha vært redusert med.

§ 22-10 tredje ledd bokstavene d, e og f skal lyde:

d. *stonad til barnetilsyn (§§ 15-10 og 17-10)*
 e. *omstillingsstonad til gjenlevende ektefelle og tidligere familiepleier (kapittel 17)*
 f. pensjon og overgangsstonad til gjenlevende ektefelle og tidligere familiepleier (kapittel 17 A)

§ 22-10 fjerde ledd bokstav c skal lyde:

c. tilleggsstonader og stonad til skolepenger mv. (§§ 15-11, 17-10 og 17-15)

§ 22-16 andre ledd skal lyde:

Avregningsordningen gjelder ved feilutbetaling av
 a. ektefelle tillegg og barnetillegg som kan reduseres etter § 3-26
 b. *overgangsstonad etter kapittel 15*
 c. uføretrygd etter kapittel 12
 d. *omstillingsstonad etter kapittel 17 og*
 e. *pensjon og overgangsstonad etter kapittel 17 A.*

§ 25-4 første ledd første og andre punktum skal lyde:

En person som etter § 1-5 regnes som samboer, plikter å gi arbeids- og velferdsetaten melding om samboerskapet dersom vedkommende mottar *omstillingsstonad, pensjon eller overgangsstonad* fra folketrygden eller avtalefestet pensjon som nevnt i § 3-19. Også en person som har bodd sammen med en annen i 12 av de siste 18 månedene og som mottar *omstillingsstonad etter kapittel 17, pensjon eller overgangsstonad etter kapittel 17*

A eller avtalefestet pensjon som nevnt i § 3-19, plikter å gi arbeids- og velferdsetaten melding om samboerskapet.

§ 25-9 første ledd skal lyde:

Uten hinder av taushetsplikten og uten godtgjørelse plikter Arbeids- og velferdsetaten på forespørsel fra tjenestepensjonsordninger og forsikringsselskaper å gi opplysninger om forventet arbeidsinntekt etter § 17 A-6.

§ 25-17 første ledd tredje punktum skal lyde:

Utbetaling av ytelser til å sikre inntekt etter kapitlene 8, 10, 11, 12, 17, 17 A, 19 og 20 skal prioriteres foran utbetaling av andre trygdeytelser.

§ 25-17 andre ledd første punktum skal lyde:

Dersom en krisesituasjon som nevnt i første ledd fører til at Arbeids- og velferdsetaten over et lengre tidsrom ikke ventes å ville kunne behandle alle nye krav om ytelser, skal behandling etter kapitlene 8, 10, 11, 12, 17, 17 A, 19 og 20 prioriteres foran krav om andre ytelser.

II

I lov 18. desember 2020 nr. 139 om endringer i folketrygdloven gjøres følgende endringer:

Under del I gjøres følgende endringer:

I folketrygdlovens innledning skal kapittel 17 A overskriften lyde:

Kapittel 17 A. Overgangsregler for gjenlevende ektefelle og tidligere familiepleier som har rett til ytelse med virkning før 1. januar 2024

§ 12-18 første ledd skal lyde:

Gjenlevendetillegg som er innvilget med virkning før 1. januar 2024, videreføres med den nominelle verdien. Tillegget skal ikke reguleres årlig i samsvar med senere endringer i grunnbeløpet. Dette gjelder også innvilget gjenlevendetillegg for uføre med minsteytelse som har fått innvilget gjenlevendetillegg som følge av at den avdødes trygdetid er høyere enn egen trygdetid.

Ny § 17-1 a skal lyde:

§ 17-1 a *Forholdet til bestemmelser om internasjonal trygdekoordinering*

Ytelser til gjenlevende ektefelle og til tidligere familiepleier er ytelser til etterlatte etter trygdeforordningen. Bestemmelsene i dette kapitlet skal fravikes i den utstrekning det er nødvendig av hensyn til relevante bestemmelser i EØS-avtalens hoveddel, trygdeforordningen, gjennomføringsforordningen og bi- og multilaterale trygdeavtaler, se §§ 1-3 a og 1-3 b.

Departementet kan i forskrift gi bestemmelser som supplerer eller legger til rette for etterlevelse av bestemmelser om ytelser til etterlatte i trygdeforordningen og gjennomføringsforordningen.

§ 17-3 andre ledd andre punktum skal lyde:

Dersom både den avdøde og den gjenlevende har mindre enn 20 års botid, gis det omstillingsstønad etter en trygdetid som svarer til den avdødes poengår, jf. § 3-10, § 3-13 første ledd og § 3-23 første ledd.

§ 17-5 tredje ledd første punktum skal lyde:

Dersom den gjenlevende er født i 1963 eller tidligere, kan stønaden likevel utbetales til den gjenlevende fyller 67 år, selv om det utvider stønadsperioden etter første ledd.

§ 17-6 overskriften skal lyde:

§ 17-6 *Omstillingsstønadens størrelse*

§ 17-8 tredje ledd andre punktum skal lyde:

Det samme gjelder dersom den gjenlevende har unnlatt å gi opplysninger av betydning for retten til ytelser.

§ 17-9 første ledd nytt andre punktum skal lyde:

Som arbeidsinntekt regnes også arbeidsinntekt fra utlandet.

§ 17-9 tredje til femte ledd skal lyde:

Likestilt med arbeidsinntekt er dagpenger etter kapittel 4, sykepenger etter kapittel 8, stønad ved barns og andre nærståendes sykdom etter kapittel 9, arbeidsavklaringspenger etter kapittel 11, svangerskapspenger og foreldrepenger etter kapittel 14 og pensjonsytelser etter AFP-tilskottsloven kapitlene 2 og 3.

Krav om tilbakebetaling av for mye utbetalt omstillingsstønad er tvangsgrunnlag for utlegg. Kravet kan innføres av Innkrevingsentralen for bidrag og tilbakebetalingskrav etter reglene i bidragsinnkrevingsloven.

Departementet kan gi forskrifter om detaljer om reduksjon av stønad etter denne paragrafen, herunder innhenting og dokumentasjon av arbeidsinntekt og hvordan avkorting skal gjennomføres når det gis omstillingsstønad samtidig med andre ytelser etter folketrygdloven.

§ 17-10 tredje ledd skal lyde:

For fosterbarn, se *barnevernsloven* § 9-1, kan det ytes stønad til barnetilsyn etter § 15-10 og § 15-11 første ledd bokstav d når den gjenlevende har forsørget barnet de siste to årene eller oppfostringen tok til før dødsfallet.

§ 17-15 tredje ledd bokstav b skal lyde:

- b. den som ble pleid, ha mottatt pensjon fra folketrygden eller ha vært medlem i trygden med et medlemskap som omfattet folketrygdlovens pensjonskapitler i minst fem år fram til pleieforholdet opphørte,

§ 17-15 fjerde til nytt sjette ledd skal lyde:

Full årlig omstillingsstønad utgjør 2,25 ganger grunnbeløpet og gis dersom den tidligere familiepleieren hadde minst 40 års trygdetid etter bestemmelsene i § 3-5. Dersom trygdetiden er kortere, reduseres omstillingsstønaden forholdsmessig.

Til en tidligere familiepleier kan det ytes tilleggsstønader og stønad til skolepenger mv. etter § 15-11 for at vedkommende kan komme i arbeid.

Bestemmelsene i §§ 17-5, 17-7, 17-8, 17-9, 17-11, 17-13 og 17-14 gjelder tilsvarende.

Kapittel 17 A overskriften skal lyde:

Kapittel 17 A. Overgangsregler for gjenlevende ektefelle og tidligere familiepleier som har rett til ytelse med virkning før 1. januar 2024

§ 17 A-1 skal lyde:

§ 17 A-1 *Hvem kapitlet gjelder for*

Reglene i kapitlet her gjelder for personer som med virkning før 1. januar 2024 har rett til følgende ytelser:

- a. pensjon etter kapittel 16 og 17,
- b. overgangsstønad etter § 17-6 første ledd bokstav a,
- c. overgangsstønad etter § 17-6 første ledd bokstav b og den gjenlevende har omsorgen for barn under 18 år eller
- d. overgangsstønad etter § 17-6 andre ledd.

Ny § 17 A-1 a skal lyde:

§ 17 A-1 a *Forholdet til bestemmelser om internasjonal trygdekoordinering*

Ytelser til gjenlevende ektefelle og til tidligere familiepleier etter folketrygdloven kapitlene 16 og 17 slik de lød før 1. januar 2024, er ytelser til etterlatte etter trygdeforordningen. Bestemmelsene i dette kapitlet skal fravikes i den utstrekning det er nødvendig av hensyn til relevante bestemmelser i EØS-avtalens hoveddel, trygdeforordningen, gjennomføringsforordningen og bi- og multilaterale trygdeavtaler, se §§ 1-3 a og 1-3 b.

Departementet kan i forskrift gi bestemmelser som supplerer eller legger til rette for etterlevelse av bestemmelser om ytelser til etterlatte i trygdeforordningen og gjennomføringsforordningen.

§ 17 A-2 tredje ledd skal lyde:

Pensjon eller overgangsstønad etter unntaksbestemmelsene i § 17-3 tredje, fjerde og sjette ledd slik de lød før 1. januar 2024, beholdes bare så lenge den gjenle-

vende er medlem i trygden. Det samme gjelder for pensjon og overgangsstønad med tilleggspensjon etter de tidligere bestemmelser om medregning av framtidige pensjonspoeng for unge uføre i loven her slik de lød før lov 16. desember 2011 nr. 59 om endringer i folketrygdloven trådte i kraft.

§ 17 A-2 nytt fjerde ledd skal lyde:

Ved dødsfall som skyldes en skade eller sykdom som går inn under kapittel 13, ytes det pensjon til gjenlevende ektefelle selv om den gjenlevende ikke er medlem i trygden.

§ 17 A-3 første ledd første punktum skal lyde:

Pensjonen eller overgangsstønaden utbetales i tre år fra 1. januar 2024.

§ 17 A-3 andre ledd skal lyde:

Dersom den gjenlevende er født i 1970 eller tidligere, kan pensjonen eller overgangsstønaden likevel utbetales til den gjenlevende fyller 67 år, selv om det utvider stønadsperioden etter første ledd. Det er et vilkår for rett til utvidet stønadsperiode etter leddet her at den gjenlevende de siste fem årene før 1. januar 2024 ikke har hatt en gjennomsnittlig årlig arbeidsinntekt som overstiger to ganger grunnbeløpet det enkelte år. Den årlige arbeidsinntekten må i tillegg ikke ha oversteget tre ganger grunnbeløpet hvert av de siste to årene før 1. januar 2024.

§ 17 A-4 første ledd første punktum skal lyde:

Dersom den gjenlevende har rett til ytelse uten tidsbegrensning etter § 17 A-3 andre ledd, skal ytelsen fra 1. januar 2029 beregnes som en omstillingsstønad etter § 17-6.

§ 17 A-6 første ledd nytt fjerde punktum skal lyde:

Som arbeidsinntekt regnes også arbeidsinntekt fra utlandet.

§ 17 A-6 andre ledd tredje punktum skal lyde:

Kravet til forventet arbeidsinntekt gjelder ikke dersom den gjenlevende ektefellen fyller vilkårene for rett til overgangsstønad etter § 17-6 slik paragrafen lød før 1. januar 2024.

§ 17 A-7 skal lyde:

§ 17 A-7 *Ytelser under opphold i institusjon*

For ytelser til gjenlevende ektefelle og tidligere familiepleier som har opphold i institusjon, gjelder bestemmelsene i § 17-13 tilsvarende.

§ 17 A-8 skal lyde:

§ 17 A-8 *Ytelser under straffegjennomføring*

For ytelser til gjenlevende ektefelle og tidligere familiepleier under straffegjennomføring, gjelder bestemmelsene i § 17-14 tilsvarende.

§ 19-2 andre ledd bokstav b skal lyde:

b. den som fyller vilkårene i §§ 19-2 a, 19-3 a og 19-16.

Formuleringen «I § 19-11 skal første ledd nytt sjette punktum lyde:» skal endres til:

§ 19-11 første ledd nytt *femte* punktum skal lyde:

§ 19-16 første ledd første punktum skal lyde:

Alderspensjon til en gjenlevende ektefelle som fyller vilkårene i §§ 19-2 a og 19-3 a fastsettes etter *femte til åttende* ledd i paragrafen her.

§ 19-16 åttende ledd første punktum skal lyde:

For personer født fra og med 1944 og framover utgjør gjenlevendefordelene differansen mellom alderspensjon etter paragrafen her medregnet rettigheter som gjenlevende ektefelle, og *alderspensjon* etter kapittel 19 uten rettigheter som gjenlevende ektefelle.

Under del II gjøres følgende endringer:

Nr. 2 skal lyde:

2. *For den som ved ikrafttredelsen har rett til overgangsstønnad etter §§ 16-7 og 17-6, uten å være omfattet av personkretsen i nytt kapittel 17 A, gjelder folketrygdloven kapitlene 16 og 17 slik disse lød før 1. januar 2024, så lenge vedtaksperioden varer. Det samme gjelder for den som ved ikrafttredelsen har rett til stønad til barnetilsyn, tilleggsstønader eller stønad til skolepenger mv. etter §§ 16-9 eller 17-9. Folketrygdloven §§ 2-9, 2-13, 21-6, 22-8, 22-10, 25-4, 25-9 og 25-17 gjelder slik de lød før 1. januar 2024 for de nevnte ytelsene.*

Nåværende nr. 2 til 4 blir nr. 3 til nytt nr. 5.

Nr. 4 skal lyde:

4. Et barn som allerede fyller vilkårene for rett til en ytelse etter folketrygdloven kapittel 18 når nye regler trer i kraft, skal få ytelsen beregnet etter det nye regelverket dersom dette *ved ikrafttredelsen* gir høyere ytelse enn etter det gamle regelverket.

III

1. Loven trer i kraft fra den tiden Kongen bestemmer. Kongen kan bestemme at de forskjellige bestemmelsene skal tre i kraft til ulik tid.
2. Del II trer i kraft straks.

V o t e r i n g :

Komiteens innstilling ble enstemmig vedtatt.

Presidenten: Det voterer over lovens overskrift og loven i sin helhet.

V o t e r i n g :

Lovens overskrift og loven i sin helhet ble enstemmig vedtatt.

Presidenten: Lovvedtaket vil bli satt opp til andre gangs behandling i et senere møte i Stortinget.

Votering i sak nr. 5, debattert 1. juni 2023

Innstilling fra arbeids- og sosialkomiteen om Representantforslag fra stortingsrepresentantene Aleksander Stokkebo, Henrik Asheim, Anna Molberg, Dagfinn Henrik Olsen, Gisle Meininger Saudland, Ingvild Wettrhus Thorsvik, Dag-Inge Ulstein og Ingunn Foss om å styrke a-krimsentrene (Innst. 388 S (2022–2023), jf. Dokument 8:198 S (2022–2023))

Presidenten: Under debatten har Aleksander Stokkebo satt fram tre forslag på vegne av Høyre, Fremskrittspartiet og Rødt.

Forslag nr. 1 lyder:

«Stortinget ber regjeringen gjeninnføre en samlet strategi mot arbeidslivskriminalitet på tvers av samtlige relevante departement, hvor også økonomisk kriminalitet inngår.»

Forslag nr. 2 lyder:

«Stortinget ber regjeringen sette i gang en følgeevaluering av de nye hjemlene for informasjonsdeling og -bruk mellom etatene i a-krim samarbeidet, slik at de raskt kan utbedres ved behov, samt vurdere behovet for felles hjemler i forbindelse med felles virksomhet.»

Forslag nr. 3 lyder:

«Stortinget ber regjeringen klargjøre samarbeidet mellom Nasjonalt tverretattlig analyse- og etterretningssenter (NTAES) og a-krimsentrene, herunder vurdere om NTAES skal gis en større rolle i analyser, rapportering og kunnskapsbygging på a-krimfeltet.»

Venstre, Miljøpartiet De Grønne og Kristelig Folkeparti har varslet støtte til forslagene.

V o t e r i n g :

Forslagene fra Høyre, Fremskrittspartiet og Rødt ble med 54 mot 44 stemmer ikke vedtatt.

(Voteringsutskrift kl. 15.21.00)

Komiteen hadde innstilt til Stortinget å gjøre følgende

vedtak:

I

Stortinget ber regjeringen sørge for at a-krimsentrene prioriterer operative kontroller, sanksjonering og etterforskning, samt at kunnskapsinnhenting innrettes for å understøtte dette.

II

Stortinget ber regjeringen sørge for at man i a-krim-samarbeidet prioriterer bruk av arrest og utlegg fra kriminelle aktører.

III

Stortinget ber regjeringen sikre at politiet har tydelige hjemler for deltakelse i kontrollgruppen og kunnskapsbyggingen ved a-krimsentrene, og om nødvendig komme tilbake til Stortinget med forslag til oppdaterte lovhjemler.

IV

Stortinget ber regjeringen sørge for at a-krimsentrene har en plan for samarbeidet med ikke-statlige aktører som er tett på ofrene for arbeidslivskriminalitet, samt at det etableres et kontaktpunkt / en tipsløsning.

Votering:

Komiteens innstilling ble enstemmig vedtatt.

Votering i sak nr. 6, debattert 1. juni 2023

Innstilling fra arbeids- og sosialkomiteen om Pensjonar frå statskassa (Innst. 341 S (2022–2023), jf. Prop. 104 S (2022–2023))

Komiteen hadde innstilt til Stortinget å gjøre følgende

vedtak

om pensjonar frå statskassa

Opplysningar om søkjaren			Pensjon			
Nr.	Namn	Alder ved avskjeden (for etterlatne, noverande alder)	Vedteke	Pr. mnd.	Gitt frå	Merknad
<i>Utanriksdepartementet</i>						
1	Mann	65	28.01.2022	929	01.02.2022	
2	Kvinne	60	11.04.2022	9 070	01.08.2027	
3	Kvinne	60	24.04.2022	8 992	01.08.2027	
4	Mann	60	20.05.2022	3 142	01.03.2024	
5	Kvinne	60	30.06.2022	2 024	01.04.2022	Etterlatnepensjon
6	Mann	60	04.07.2022	5 857	01.03.2021	
7	Kvinne	60	08.08.2022	3 498	01.04.2022	
8	Kvinne	50	12.09.2022	1 452	01.07.2022	
9	Mann	60	03.10.2022	1 428	01.09.2022	
10	Mann	60	03.10.2022	6 158	01.07.2023	
11	Mann	63	10.10.2022	681	01.10.2022	
12	Kvinne	60	17.10.2022	2 902	01.07.2022	
13	Mann	60	19.10.2002	2 404	01.02.2022	
14	Mann	67	23.11.2022	6 884	01.10.2022	
15	Kvinne	55	29.11.2022	3 983	01.11.2022	

Votering:

Komiteens innstilling ble enstemmig vedtatt.

Votering i sak nr. 7, debattert 1. juni 2023

Innstilling frå arbeids- og sosialkomiteen om Årsmelding 2022 for pensjonsordninga for stortingsrepresentantar og regjeringsmedlemer (Innst. 340 S (2022–2023), jf. Meld. St. 19 (2022–2023))

Komiteen hadde innstilt til Stortinget å gjøre følgende

vedtak:

Meld. St. 19 (2022–2023) – Årsmelding 2022 for pensjonsordninga for stortingsrepresentantar og regjeringsmedlemer – vert lagd ved møteboka.

Votering:

Komiteens innstilling ble enstemmig vedtatt.

Sak nr. 13 [15:21:50]

Referat

Presidenten [15:21:51]: Det foreligger ikke noe referat.

Dermed er dagens kart ferdigdebattert. Forlanger noen ordet før møtet heves? – Møtet er hevet.

Møtet hevet kl. 15.22.

